

UN SERVEI CIVIL NOVIOLENT: VIABILITAT I CARACTERÍSTIQUES

UNA ANÀLISI COMPARADA

RUBÉN CAMPOS PALAREA

INFORMES 01/2010

INSTITUT
CATALÀ
INTERNACIONAL

PER LA PAU

UN SERVEI CIVIL NOVIOLENT: VIABILITAT I CARACTERÍSTIQUES

UNA ANÀLISI COMPARADA

RUBÉN CAMPOS PALAREA

INSTITUT
CATALÀ
INTERNACIONAL

PER LA PAU

© Ruben Campos Palarea

© Institut Català Internacional per la Pau
Gran Via de les Corts Catalanes, 658, baixos · 08010 Barcelona
T. +34 93 554 42 70 | F. +34 93 554 42 80
icip@gencat.cat | www.icip.cat

Disseny gràfic i maquetació
Fundació Tam-Tam

Traducció
Gemma Ventura

Dipòsit Legal
B-17542.2012

ISSN
2013-9446 (edició en línea)
2013-9438 (edició en paper)

Tots els drets reservats

SUMARI

PRÒLEG	5
EL SERVEI CIVIL NOVIOLENTS PER LA PAU, EXEMPLES I REFLEXIONS EN CLAU COMPARADA	5
1. RESUM EXECUTIU	9
2. PRESENTACIÓ	12
3. EXPERIÈNCIES D'INTERVENCIONS CIVILS NOVIOLENTES EN CONFLICTES INTERNACIONALS	16
3.1. ORÍGENS DE LES INTERVENCIONS CIVILS EN CONFLICTES	19
3.2. LA INTERVENCIÓ CIVIL NOVIOLENTA: EL SHANTI SENA GANDHIÀ	20
3.3. BRIGADES INTERNACIONALS DE PAU I ALTRES EXPERIÈNCIES SIMILARS	23
3.4. FORCES DE PAU NOVIOLENTES	29
4. LA DIMENSIÓ CIVIL A LES NOVES CONCEPCIONS DE SEGURETAT INTERNACIONAL	32
5. SERVEIS CIVILS DE PAU EN L'ÀMBIT EUROPEU	37
5.1. PROPOSTES EN EL MARC DE LA UNIÓ EUROPEA	38
5.2. LA DIMENSIÓ ESTATAL DE LA XARXA EUROPEA DE SERVEIS CIVILS DE PAU	40
5.3. EL SERVEI CIVIL PER LA PAU ALEMANY	43
5.4. TRAJECTÒRIA DE LA IDEA DELS SCP A ESPANYA I CATALUNYA	49
6. VERS UN SERVEI CIVIL CATALÀ NOVIOLENT PER LA PAU?	55
6.1. OBJECTIUS I PRINCIPIS FONAMENTALS	56
6.2. CAMPS D'ACTUACIÓ I VALOR AFEGIT	58
6.3. ESTRUCTURES ORGANITZATIVES	62
6.4. PERSONAL, FORMACIÓ I RETIMENT DE COMPTES	65
6.5. MARC LEGAL I RELACIÓ AMB ALTRES ADMINISTRACIONS DE L'ESTAT	67
7. RECOMANACIONS SOBRE ELS PASSOS SEGÜENTS	70
8. BIBLIOGRAFIA I FONTS DE DOCUMENTACIÓ	72
PÀGINES I RECURSOS AL WEB	79

RAFAEL GRASA

President de l'Institut Català Internacional per la Pau (ICIP)

El text que teniu a les mans és fruit d'un encàrrec de la ja desapareguda Oficina de Promoció de la Pau i dels Drets Humans de la Generalitat de Catalunya, que demanà a l'ICIP un dictamen sobre la conveniència i viabilitat d'un eventual Servei Civil Noviolent de Pau. La Junta de Govern de l'ICIP, com després s'explica de forma detallada, encarregà un informe extern sobre el tema i, finalment (gener de 2010), emeté un dictamen que féu a mans del Govern, a través de l'Oficina de Promoció de la Pau i dels Drets Humans que l'havia demanat.

A mitjans de 2012, l'any que es commemoren els vint anys de *Un Programa de Pau* de Boutros Boutros Ghali, la pertinença i actualitat del tema, els serveis civils noviolents arreu del món i la seva tasca de prevenir conflictes violents, establir mecanismes d'alerta temprana i contribuir de diverses formes a la construcció de la pau un cop acabades les fases d'hostilitat, aconsellen publicar l'excel·lent Informe de Rubén Campos. La decisió de publicar-lo implica també resumir breument en aquesta introducció la demanda, la decisió sobre la forma d'acabar-la i el contingut del dictamen posterior aprovat per la Junta de Govern.

Cal entendre doncs la decisió de publicar l'Informe com un element més de les actuacions de l'ICIP durant el 2012 per tal de fomentar el debat sobre els reptes de la construcció de la pau i la prevenció de conflictes violents que possibilita el vintè aniversari de l'esmentat Informe del Secretari General de Nacions Unides, a demanda del Consell de Seguretat. Altrament dit, som perfectament conscients que el context econòmic no permet pensar ara per ara, ni a les institucions catalanes, ni a la societat civil, ni al propi ICIP, en la conveniència de debatre l'eventual creació d'un servei d'aquestes característiques. Per tant, la publicació d'aquest treball respon únicament a la voluntat de posar a l'abast de tothom una anàlisi, en clau comparada, útil i de gran qualitat, que permetrà debatre el paper dels actors no governamentals en les tasques de construcció de la pau.

Anem ara a la història, a la demanda. A l'abril de 2009 al Parlament de Catalunya es van realitzar les jornades *Com establir una política de promoció dels serveis civils de pau: acció exterior, transformació no violenta de conflictes i paper de la societat civil*, co-organitzades per NOVA-Centre per a la Innovació Social, Nonviolent Peaceforce i l'European Network of Civil Peace Services i amb el suport de l'Oficina de Promoció de la Pau i els Drets Humans. Arran de les jornades es va demanar formalment l'any 2009 a l'ICIP que estudiés la conveniència i la viabilitat de la creació d'un servei civil noviolent per la pau. En fer l'encàrrec, s'insistí que la creació d'uns cossos civils de pau, demanada per alguns sectors de la societat civil que treballa per la pau, podria suposar un altre pas en la consecució d'un país fermament compromès amb la pau.

Tanmateix, la poca concreció de la demanda inicial de la societat civil, el desconeixement d'altres experiències i la necessitat de disposar de propostes més clares, aconsellà l'Oficina de Promoció de la Pau i els Drets Humans, segons s'explica a la carta de sol·licitud, encarregar un estudi que examinés, en clau comparada, la naturalesa, modalitats i viabilitat de la creació i posada en marxa en algun moment d'un servei civil noviolent per la pau.

La Junta de Govern de l'ICIP entomà la proposta i decidí vehicular-la de forma doble. Primer, encarregant un estudi independent a una persona experta i amb coneixements contrastats, aliena al món català, per evitar cap tipus de "contaminació". Un esborrany d'aquest informe seria debatut en un seminari de treball amb acadèmics, persones de la societat civil i parlamentaris. L'informe final seria lliurat a l'Oficina de Promoció de la Pau i els Drets Humans i, eventualment, publicat per l'ICIP. En segon lloc, aprovant, un cop coneguda la versió final de l'Informe, un dictamen de la Junta de Govern de l'ICIP que respongués a les demandes concretes formulades per l'Oficina.

L'estudi es va encarregar a Rubén Campos, segons els termes de referència que resumeixo: a) fer un recorregut històric i analític de les experiències que han existit, partint de les propostes i concepcions inicials sobre el *Shanti Sena*; b) contextualitzar l'informe en el marc dels canvis d'escenari internacionals, i en particular l'evolució de la naturalesa dels conflictes armats, les noves concepcions de la seguretat i el paper del multilateralisme i de Nacions Unides i els organismes regionals de pau i seguretat; c) analitzar els models actualment existents de manera distanciada i objectiva, presentant les seves característiques organitzatives i consideracions sobre com ho porten a terme; d) presentar, de la manera el més articulada possible, una proposta dels passos, opcions i modalitats que s'haurien de prendre en consideració, cas que es decidís avançar en la creació d'alguna mena de servei; e) acompanyar l'informe escrit d'un complet aparell de documentació addicional en format electrònic, de contactes i adreces d'Internet; f) mantenir contactes durant el procés de redacció amb la Direcció i Presidència de l'ICIP, fer almenys un seminari de debat i validació d'una primera versió de l'Informe i realitzar les entrevistes necessàries amb diversos actors catalans per conèixer les seves posicions i propostes; i g) lliurar un document final susceptible de ser publicat. La realització de l'estudi seguí tot el previst i, en particular, suggerí addicions i modificacions al text inicial.

Per la seva part, en rebre l'Informe, la Junta de Govern acordà, en forma de valoracions i de consideracions sobre el futur, el següent.

Quant a la valoració del treball, considera que el text responia de forma molt satisfactòria als termes de referència i destacà que:

- a) Recull les experiències d'intervencions civils noviolentes en conflictes internacionals: els orígens de les intervencions, el *Shanti Sena* gandhià, les Brigades Internacionals de Pau, les Forces de Pau Noviolentes i d'altres experiències.
- b) Aborda la dimensió civil de les noves concepcions de seguretat internacional, analitza la creixent importància del rol dels civils en les noves concepcions de seguretat sorgides del final de la guerra freda, s'ocupa particularment de la seguretat humana i de les seves im-

plicacions pràctiques en organismes internacionals com les Nacions Unides, la Unió Europea i l'Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa.

- c) Examina els debats i propostes de creació de Serveis Civils de Pau, amb suport d'administracions públiques, que han sorgit des dels inicis de 1990 en el marc europeu.
- d) Tracta amb detall el cas dels serveis civils de pau a Alemanya, que s'ha convertit en model de referència, emmarcant-la en les diferents iniciatives sorgides als països de la Unió Europea.
- e) En fer-ho, subratlla que les diverses variacions i models existents tenen un enfocament sempre compartit: millorar la capacitat de la societat civil per intervenir i construir oportunitats de pau en conflictes violents internacionals i/o internacionalitzats.
- f) Analitza el marc legal i sociològic que permet contemplar a Catalunya una proposta d'aquest tipus.
- g) Ofereix una visió, encara general però panoràmica, dels aspectes determinants que cal tenir presents en decidir una eventual implementació a Catalunya d'una iniciativa d'aquest tipus, dintre del marc legal que ofereix la Llei de Foment de la Pau (Llei 21/2003, de 4 de juliol de 2003).
- h) Ofereix una proposta genèrica del que podria ser un servei civil català no violent per la pau (principis, objectius, avantatges comparatius i valors afegits, camps d'actuació, eventuais models i estructures organitzatives, etcètera).

De forma més substantiva i en resposta a la demanda de l'Oficina de Promoció de la Pau i els Drets Humans, el dictamen de la Junta de Govern de l'ICIP, enviat formalment a les persones que l'havien demanat, feia un seguit de consideracions que resumeixo.

Primer, considerava que la creació, en un futur indeterminat, d'un servei civil no violent per a la pau podria constituir una oportunitat per al Govern de Catalunya i per a la societat catalana de dotar-se d'una eina innovadora per la seva acció exterior i per a la construcció d'un món més just i solidari, que situaria Catalunya en l'avantguarda de les societats europees en temes de construcció de pau. Concretament, en el marc del compromís de la societat i de les administracions catalanes amb el foment de la pau i de la solidaritat, constituiria una experiència pionera i capdavantera, en ser la primera que es crearia amb el suport d'una autoritat pública no central. Seria, a més, coherent, amb el nou Estatut de Catalunya (2006) i representaria una concreció de la política pública recollida en la Llei de Foment de la Pau.

Segon, recomanava que, cas que en algun moment el Parlament i/o Govern decidissin posar en marxa un procés per crear l'esmentat servei, caldria fer-ho entomant les recomanacions de l'estudi, prudents i ajustades, i amb un procés pausat, realitzat amb consens, tot delimitant clarament les funcions de la societat civil - que hauria de tenir el paper cabdal- i del Govern,, que hauria de tenir un paper de facilitador.

Tercer, l'ICIP es comprometé a fer recerca aplicada sobre el tema dels serveis civils per a la pau i, en particular, a difondre de diverses maneres exemples de bones pràctiques.

Fins aquí, els antecedents i el resum del procediment i del dictamen de la Junta de Govern de l'ICIP. Només em queda agrair a Rubén Campos l'excel·lent feina feta, per ella mateixa, en primer lloc. I, en segon, perquè avui llegir el seu treball facilita debatre i discutir un tema de gran actualitat: què poden fer els diversos actors amb competències sobre el tema, privats i públics, per ajudar a prevenir les conductes violentes, que van molt més enllà dels conflictes armats i afecten creixentment la vida quotidiana i la seguretat física de les persones, i, per tant, per acarar la nova agenda de la construcció de la pau.

Barcelona, 2 d'abril de 2012

1. RESUM EXECUTIU

Aquest informe, sol·licitat per l'**Institut Català Internacional per la Pau (ICIP)**, valora la viabilitat de l'establiment d'un **Servei Civil Català Noviolent per la Pau**, que compta amb l'impuls de la societat civil i el recolzament del Govern de la Generalitat de Catalunya. L'estudi s'ha desenvolupat entre els mesos de juliol i desembre del 2009.

Des de la dècada de 1990 han sorgit, en el marc de la Unió Europea i de diversos Estats Membres, propostes per a la creació de **Serveis Civils de Pau (SCP) amb el recolzament de les administracions públiques**. En diferents països europeus, la idea s'ha desenvolupat amb algunes variacions, però sempre amb l'enfocament compartit de millorar la capacitat de la societat civil per a intervenir i construir oportunitats de pau en conflictes violents internacionals.

Els Serveis Civils de Pau es defineixen com "*iniciatives d'intervenció en conflictes de llarg termini encapçalats per la societat civil que treballen en la transformació dels mateixos conflictes amb mitjans no violents, l'objectiu dels quals és la reducció de la violència*". Des de fa temps, existeixen algunes organitzacions socials i altres de caràcter governamental, dedicades a preparar i enviar civils no armats per intervenir en conflictes violents, que han acumulat una àmplia experiència i una reconeguda eficàcia, el treball dels quals es veu clarament afavorit amb la creació d'un instrument de política pública d'aquest tipus.

La tradició catalana de propugnar mecanismes de govern a diversos nivells, buscant sinergies entre les autoritats públiques i la societat civil, i l'experiència històrica de la gestió de la diversitat des de la resolució pacífica de conflictes i l'establiment d'una cultura de pau, fan de Catalunya un espai privilegiat per a posar en marxa aquesta iniciativa. La idea d'un Servei Civil per la Pau català tindria un paper pioner, ja que, fins al moment, a Europa només s'ha desenvolupat amb resultats i impacte apreciables a Alemanya i, recentment, a Àustria, tot i que hi ha molts països i regions estudiant la seva possible implementació.

Com a context històric i teòric de la possible creació d'un SCP a Catalunya, l'informe presenta una breu síntesi sobre altres propostes que van prefigurar la idea dels Serveis Civils de Pau. El **nou paradigma de la política de la noviolència** que Gandhi va desenvolupar a l'Índia i Sud-àfrica durant la primera meitat del segle XX va obrir la possibilitat de construir tot un nou repertori d'accions per a la lluita social i política a gran escala. La seva difusió entre els moviments de canvi al món sencer, des de la segona meitat del segle XX, ha incorporat la política de la noviolència a la memòria cultural col·lectiva de la humanitat.

Els SCP són un legat d'aquest procés que s'inicia amb l'evolució de la proposta de *Shanti Sena* o Exèrcit de Pau per part dels deixebles de Gandhi a l'Índia i la seva difusió per tot el món a través del treball d'organitzacions de la societat civil internacional com Brigades Internacionals de Pau o més recentment Forces de Pau Noviolentes.

Un altre element de context bàsic per a entendre l'emergència de la idea dels SCP, que també es desenvolupa en aquest treball, és la creixent importància del rol dels civils en les **noves concepcions de seguretat** sorgides a nivell internacional arran del final de la Guerra Freda amb la idea central de la seguretat humana com a eix vertebrador. L'informe s'atura en les aportacions més significatives d'aquest redimensionament de les polítiques de seguretat i de les seves implicacions pràctiques en organismes internacionals com les Nacions Unides, la Unió Europea i l'Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa (OSCE), que també introdueixen el debat sobre les propostes de creació d'SCP a nivell dels Estats.

Amb el propòsit de comprendre la dimensió i l'abast d'aquestes propostes, l'informe ha considerat el desenvolupament de la idea dels SCP a diferents estats europeus, tractant més concretament el cas del **Servei Civil de Pau a Alemanya** (*Ziviler Friedensdienst*), que s'ha convertit en el model de referència en aquest camp.

Des del 1999, més de 250 "consultors de pau" han estat formats i enviats per organitzacions acreditades de la societat civil alemanya, amb el recolzament financer del govern, a totes les regions del món per desenvolupar micro-projectes de construcció de pau. En l'actualitat, més de 100 consultors estan treballant en aquests projectes, amb un recolzament de vora 300 professionals locals.

Els projectes de l'SCP alemany es planifiquen i s'executen en forma d'intervencions de llarga duració en el context de conflictes violents, actius o latents, entre grups socials dins d'un país o una regió, o en forma d'una contribució a la prevenció de tals conflictes. Els projectes es desenvolupen en cadascuna de les tres fases d'un conflicte, és a dir, en la prevenció, la transformació i les activitats post-conflicte. El seu objectiu general consisteix en reduir o evitar la violència, promoure l'entesa i contribuir a una pau duradora i justa, tot plegat en cooperació i amb el lideratge de les organitzacions contraparts locals.

Com a complement a la visió panoràmica de la situació dels SCP en el context europeu, l'informe també realitza una síntesi sobre el recorregut fins al moment d'aquest tipus d'iniciatives en l'àmbit espanyol i de forma més detallada en el context català, on ha sorgit una major predisposició dels poders públics i la societat civil per a recolzar aquesta proposta.

L'estudi ofereix posteriorment una visió general sobre els aspectes determinants que cal tenir en consideració per a una possible implantació d'un Servei Civil de Pau Noviolent a Catalunya, dins del marc legal possibilitat pel nou Estatut de Catalunya del 2006, la Llei del Foment de la Pau, aprovada per unanimitat al 2003 per tots els grups polítics del Parlament, i la **Llei de cooperació al desenvolupament** del 2001.

El caràcter no estatal del Govern de Catalunya ofereix un clar avantatge comparatiu per a l'aplicació de l'SCP, ja que no comptant amb el recurs d'unes

Forces Armades per a intervenir en operacions de manteniment de pau, sí que ha desenvolupat una legislació pròpia que li permetria, dins de les seves competències a l'Estat, desenvolupar polítiques de construcció de la pau en conflictes internacionals recolzant projectes d'organitzacions de la societat civil catalana que podrien canalitzar-se a través d'un Servei Civil Català No-violent per la Pau.

La creació d'aquest SCP a Catalunya suposa una oportunitat per al Govern i la societat civil catalana per tal de dotar-se d'una eina innovadora per a la seva acció exterior, que li permetria situar-se a l'avantguarda de les societats més avançades en la construcció de la pau, en concordança amb les noves concepcions de les polítiques de seguretat i amb la pròpia legislació sobre aquesta matèria que ha desenvolupat al llarg dels darrers anys.

A l'informe, s'han valorat els aspectes fonamentals sobre el possible desenvolupament d'aquesta proposta, prenent com a referència fonamental el cas alemany, així com les millores pràctiques i propostes d'altres projectes d'SCP existents. Per a això, s'analitzen les possibles vies d'acció amb els seus avantatges i inconvenients, establint uns possibles objectius i principis fonamentals; quins serien els seus camps d'actuació i el seu valor afegit; una anàlisi de possibles estructures organitzatives amb les seves implicacions pressupostàries; reflexions sobre els professionals que participarien en els projectes del SCP i quina formació haurien de rebre; com s'avaluaria el treball; així com un panorama del marc legal de la proposta i de la relació amb altres administracions de l'Estat.

Per últim, es planteja **un esquema de pla de treball** sobre els passos que haurien de realitzar-se per part dels diferents actors implicats si es portés a la pràctica aquesta proposta en alguna versió concreta. El pla s'estructura en dues fases, una primera centrada en el desenvolupament d'un esborrany de Pla Director i la creació d'una Plataforma d'ONG i d'entitats públiques responsables d'impulsar i de donar a conèixer el projecte i una segona on caldria desenvolupar-se un projecte pilot de dos anys de duració que, convenientment avaluat, establiria les bases per a una implementació definitiva de l'SCP català amb la posada en marxa d'un **Pla Estratègic Pluriennal**.

El 4 de setembre del 1947, els líders polítics i religiosos més importants de les diferents comunitats de la ciutat de Calcuta es van reunir al voltant d'un ancià afeblit per un dejú de diversos dies. La ferma promesa d'aquests líders de cooperar per a posar fi als disturbis que s'estaven produint entre hindús i musulmans i que s'havien cobrat desenes de morts, va convèncer **Mohandas Karamchad Gandhi** per acabar amb el seu dejú amb un got de suc de taronja barrejat amb aigua.

El vell dirigent va rebre un dia després, a la mateixa habitació, la visita de Devtosh Das Gupta, secretari del **Shanti Sena**, que pot traduir-se literalment de l'hindi com "exèrcit de pau". Aquest grup, d'inspiració gandhiana, s'havia format durant els mesos previs per intentar frenar l'onada de violència comunal amb tècniques noviolentes de mediació i interposició. El seu secretari buscava la benedicció del líder de la noviolència i un missatge de recolzament per al nou moviment. Gandhi, incapaç de mantenir una llarga conversa a causa dels esforços del dejú, li va escriure una breu nota: "la meua vida és el meu missatge".¹

Dies després, durant una xerrada pública, va enaltir les virtuts i el treball dels integrants del Shanti Sena desplaçats a Calcuta i va parlar més àmpliament sobre el seu rol:

Aquells que pertanyin al Shanti Sena han d'estar preparats per sacrificar-se per tal d'aconseguir la pau. Si realment es consideren membres d'aquesta organització hauran d'interposar-se entre les faccions enfrontades i aturar la lluita, tot i córrer el risc de perdre les seves vides. Estan lluitant no amb espases, sinó amb amor.²

Gandhi havia utilitzat el terme *Shanti Sena* per primer cop al 1922, durant els greus enfrontaments d'aquell any entre hindús i musulmans, per referir-se a la necessitat de crear un cos de voluntaris que poguessin interposar-se entre ambdós col·lectius, utilitzant les mateixes tècniques noviolentes que ell estava desenvolupant per a la lluita per la independència. Durant els anys posteriors, va recuperar la idea ocasionalment, però no va ser fins als renovats i dramàtics enfrontaments entre ambdues comunitats que van acompanyar el naixement de l'Índia i el Pakistan, a mitjans de la dècada del 1940, quan va focalitzar un cop més l'atenció en aquest projecte i va proposar de nou la creació d'un *Shanti Sena*. La crida va ser resposta per milers de persones de tot el país i estava prevista una conferència fundacional del nou

1. Gandhi, Mohandas K. 1999. *Complete Works of Mahatma Gandhi* (CWMG). Nova Delhi: Government of India Publication Division. Volum 96, pàgina 342.
2. *Ibidem*. 96. 346. Traducció al castellà de l'autor.

moviment pel febrer del 1948, però Gandhi va ser assassinat a finals de gener i va haver de ser cancel·lada.

Tot i que Gandhi no va poder veure consolidar-se en vida la seva proposta del *Shanti Sena*, s'ha convertit en una de les contribucions més importants i influents del seu legat. Més de sis dècades després, l'informe que tenen a les mans està vinculat amb l'evolució d'aquesta idea, que ha inspirat amb el pas del temps la creació de diverses iniciatives internacionals per a plasmar el vell somni gandhià de la creació d'un cos no armat de constructors de pau.

Cal buscar l'origen d'aquest informe en una petició del **Govern de la Generalitat de Catalunya** a l'**Institut Català Internacional per la Pau** (ICIP) per a estudiar la viabilitat de la creació d'uns cossos civils de pau a Catalunya. El seu propòsit final és, per tant, examinar la viabilitat de la posada en marxa d'un **Servei Civil Noviolent per la Pau Català**, que compti amb l'impuls de la societat civil i el recolzament del Govern de la Generalitat de Catalunya, i que estigui basat en iniciatives que s'han desenvolupat al llarg de l'última dècada a diversos estats europeus, en especial a Alemanya.

Els termes de referència de l'encàrrec per part de l'ICIP van deixar clar que aquest informe havia de:

- a) fer un recorregut històric i analític de les experiències que han existit, partint de les propostes i concepcions inicials sobre el *Shanti Sena*.
- b) contextualitzar l'informe en un marc de canvis a l'escenari internacional, i en particular de l'evolució de la naturalesa dels conflictes armats, les noves concepcions de la seguretat i el paper del multilateralisme i de les Nacions Unides i els organismes regionals de pau i seguretat.
- c) analitzar els models existents avui en dia de forma distanciada i objectiva, presentant-ne les característiques organitzatives i les consideracions sobre la seva interpretació fins al moment.
- d) presentar, de la manera més articulada possible, una proposta dels passos, opcions i modalitats que haurien de prendre's en consideració, en cas que es decidís avançar en la creació d'algun tipus de servei.
- e) permetre, com a text global, la seva publicació i difusió, després de la celebració d'un Taller de debat abans de la seva entrega definitiva a la Junta de l'ICIP. La Junta, un cop conegut i valorat l'Informe, establirà les seves recomanacions i suggeriments al Govern i a la societat civil, en un text que serà públic i al que s'annexarà l'informe i/o altres eventuals documents.

De resultes de tot això, aquest informe s'estructura de la següent manera. En primer lloc, s'abordarà un **estudi panoràmic** sobre la creació del ja anomenat servei civil de pau, començant amb una breu síntesi d'altres propostes que van prefigurar la idea dels Serveis Civils de Pau, l'evolució de la proposta del *Shanti Sena* per part dels deixebles de Gandhi a l'Índia i la seva projecció internacional a través del treball d'organitzacions com Brigades Internacionals de Pau o més recentment Forces de Pau Noviolentes.

Tot seguir, s'analitzarà la creixent importància del rol dels civils en les **noves concepcions de seguretat**, sorgides a nivell internacional arran del final de la Guerra Freda, incloent-hi les aportacions de contingut i les seves implicacions pràctiques en organismes internacionals com les Nacions Unides, la Unió Europea i l'Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa (OSCE).

Paral·lelament a aquesta redefinició de les polítiques de seguretat, s'examinaran les propostes per a la creació de **Serveis Civils de Pau (SCP)** amb el recolzament de les administracions públiques, que han sorgit des de principis de la dècada del 1990 en el marc de la Unió Europea i de diversos Estats Membres. Els Serveis Civils de Pau es defineixen com a "iniciatives d'intervenció en conflictes de llarg termini encapçalats per la societat civil que treballen en la transformació dels mateixos conflictes amb mitjans no-violents, l'objectiu dels quals és la reducció de la violència",³ segons la Xarxa Europea de Serveis Civils de Pau.

En diferents països europeus, la idea s'ha desenvolupat amb algunes variacions, però sempre amb el punt de vista compartit de millorar la capacitat de la societat civil per a intervenir i construir oportunitats de pau en conflictes violents internacionals. Amb el propòsit de comprendre la dimensió i l'abast d'aquestes propostes, l'informe n'ha considerat l'aplicació a diferents estats europeus, tractant més concretament el cas del Servei Civil de Pau a Alemanya (Ziviler Friedensdienst), que des de 1999 s'ha convertit en el model de referència en aquest camp. També s'exposarà el recorregut fins al moment d'aquest tipus d'iniciatives en l'àmbit espanyol i, de forma més detallada, al context català.

L'estudi oferirà posteriorment una visió general sobre els aspectes determinants a tenir en consideració per a una possible implantació d'un Servei Civil Català Noviolent per la Pau, dins del marc legal possibilitat per la **Llei del Foment de la Pau**, aprovada per unanimitat al 2003 per tots els grups polítics del Parlament.

Per a això, s'analitzaran els eventuais objectius i principis fonamentals d'un SCP català, així com la seva possible estructura organitzativa; el seu camp d'actuació i valor afegit, juntament amb mecanismes per a retiment de comptes i avaluació de les seves activitats; el personal que el conformaria, la seva formació i reclutament; el seu marc legal i la seva relació amb la resta d'administracions de l'Estat; i els costos pressupostaris que implicaria. En tots aquests aspectes essencials, s'oferiran les diverses opcions segons els models existents, amb els seus avantatges i inconvenients.

Per últim, es plantejarà, en cas que aquesta fos la decisió que finalment la Junta de l'ICIP prengué i la recomanació final al Govern, **un esquema de pla de treball** sobre els passos que haurien de seguir els diferents actors implicats, si aquesta proposta es portés a la pràctica en alguna versió concreta.

L'informe es clou amb una secció àmplia de **bibliografia i fonts de documentació electròniques**, que fan referència a documents i informació clau vinculada amb les seccions precedents i que permeten ampliar el coneixement.

3. Informació disponible a http://www.en-cps.org/Civil_Peace_Services. Traducció al castellà de l'autor.

xement dels temes que, per motius d'espai, no és possible desenvolupar amb tota la seva extensió en aquest informe. Juntament amb l'informe, s'ha entregat un annex documental en format electrònic amb còpies d'aquests documents.

Una versió inicial d'aquest informe s'ha distribuït a actors catalans claus per a aquest projecte en l'àmbit de la societat civil, i els seus comentaris i aportacions, incloent-hi els que van sorgir d'un seminari de treball organitzat per l'ICIP l'11 de desembre del 2009, han estat utilitzats per millorar i complementar la versió definitiva de l'estudi.

3. EXPERIÈNCIES D'INTERVENCIIONS CIVILS NOVIOLENTES EN CONFLICTES INTERNACIONALS

En aquest capítol s'analitzaran les iniciatives més importants directament relacionades amb la idea de crear cossos de pau que poguessin dur a terme intervencions civils noviolentes en conflictes internacionals. El punt de partida per a això, el trobem al sorgiment històric de la **política de la no-violència** com a experiència conscient en el moviment independentista indi liderat per Gandhi i en la creació sota la seva inspiració del *Shanti Sena* (Exèrcit de Pau).

La **noviolència** és originalment un precepte moral, un principi de comportament. L'origen modern del terme sorgeix de la traducció a l'anglès (*non-violence*) de la paraula *ahimsa*, que en sànscrit significa “sense dany”, i la divulgació per part de Gandhi a les seves campanyes polítiques a Sud-àfrica i l'Índia, durant la primera meitat del segle XX. Si bé el seu origen últim pot ser tant antic com el de les muntanyes, com va apuntar el propi Gandhi, la seva pràctica conscient per col·lectius amplis s'ha desenvolupat només des del segle passat.

La definició clàssica de *ahimsa* la podem trobar en el text hinduista *Chandogya Upanisad* (600 a.C. aproximadament) on es concreta el seu significat en “no causar sofriment a cap ésser viu per mitjà de la ment, la paraula o l'acció”.⁴ Tot i el seu origen lingüístic, la noviolència no és un concepte exclusiu de les religions del subcontinent indi. Al seu estudi sobre la idea de la noviolència a les diferents tradicions religioses, l'historiador romanès Mircea Eliade ha assenyalat que ha existit en les grans religions mundials; no només a les provinents d'Orient, sinó també al judaisme, al cristianisme i a l'islam. Eliade distingeix tres formes bàsiques d'expressió de la idea de noviolència:

1. Com un estat interior o actitud de no destructivitat i de reverència per la vida.
2. Com un ideal d'harmonia social i vida pacífica.
3. Com una resposta al conflicte.⁵

La primera d'aquestes concepcions és la que correspon a les religions del subcontinent indi, lligades a la noció de *ahimsa*, com també al concepte xinès d'origen taoista, *wu wei* (no acció), que implica la necessitat de dur una vida pacífica deixant que les circumstàncies segueixin el seu curs natural. Es troba també desenvolupada, segons Eliade, en certes societats tribals africanes i dels indis americans, així com en comunitats cristianes, com els quà-

4. Tähtinen, Unto. 1976. *Non-violence in Indian Tradition*. Londres: Rider, 7.

5. Eliade, Mircea (Ed). 1987. *The Encyclopedia of Religion*. Nova York: MacMillan. Vol. 10. 463. Traducció al castellà de l'autor.

quers. La segona aproximació al concepte està relacionada amb el terme hebreu *shalom* i el musulmà *salam*, i té també paral·lelismes amb tradicions de la cultura grega antiga i a diverses religions tribals. L'últim aspecte està relacionat amb els conceptes de sacrifici al cristianisme, de martiri al judaisme i amb l'estratègia noviolenta de Gandhi.

Tot i així, altres motius, més enllà dels purament religiosos, han conduït històricament persones i col·lectius a fer ús d'estratègies noviolentes per aconseguir objectius polítics. En aquesta línia, el politòleg Gene Sharp defineix la noviolència com “una tècnica d'acció sociopolítica per aplicar poder en un conflicte. L'acció noviolenta consisteix en l'ús de molts mètodes específics d'acció psicològica, social, econòmica i política sense l'ús de la violència física”.⁶ Al seu estudi clàssic, *The Politics of Nonviolent Action*,⁷ Sharp descriu fins a 198 mètodes diferents d'acció noviolenta.

Un aspecte fonamental relacionat amb aquesta definició, i apuntat pel propi Sharp, és la necessitat de distingir l'acció noviolenta d'altres respostes pacífiques més moderades com la conciliació, les peticions, el compromís o la negociació. Com afirma el teòric francès Jean Marie Muller al seu estudi sobre els mètodes polítics de la noviolència, aquestes accions pacífiques precedeixen a l'acció noviolenta en sí, ja que aquesta última implicaria el desenvolupament d’“una estratègia de resistència a la voluntat de l'enemic, de no acceptar passivament els sofriments que ens fa suportar i de combatre el seu propi poder fins que sigui derrotat”.⁸

Al llarg de la història, podem trobar casos que il·lustren aquesta definició. Els plebeus de l'antiga Roma van executar en dues ocasions (494 i 258 a.C.) una iniciativa singular: van decidir col·lectivament absentar-se de la ciutat i concentrar-se a les rodalies sense complir cap de les seves funcions públiques, fins que no se'ls reconeguessin certs drets i privilegis. En ambdós casos, després de dies de resistència dels plebeus, l'aristocràcia romana va haver de cedir i arribar a un acord.

A *The Politics of Nonviolent Action*, Sharp estudia el cas dels plebeus romans juntament amb nombrosos exemples històrics en aquesta mateixa línia, com el de la resistència dels Països Baixos a l'Imperi Espanyol (1565-76), el dels colons nord-americans a l'Imperi Britànic abans de 1775, o el del poble hongarès davant de la invasió austríaca (1850-67).

En cap d'aquests exemples, no va existir una motivació conscient de tipus religiós o ideològic per a buscar una solució política prescindint de mètodes violents, sinó que els grups implicats van entendre que evitar un enfrontament violent seria més efectiu per als seus interessos i a la pràctica va resultar una via adequada per a això.

En contrast amb els anteriors, el cas de **Mohandas K Gandhi i el moviment per la independència de l'Índia**, així com les seves experiències prèvies defensant els drets de la minoria índia a Sud-àfrica, és un punt d'inflexió donat que suposa un ús conscient i planificat de la política de novio-

6. Sharp, Gene. 1999. “Nonviolent Action”, a *Encyclopedia of violence, peace and conflict*. Kurtz, Lester (Ed). San Diego, Califòrnia: Academic Press, 567.

7. Sharp, Gene. 1973. *The Politics of Nonviolent Action*. Boston: Porter Sargent.

8. Muller, Jean Marie. 1983 (2a edició). *Estratègies de la acció no violenta*. Barcelona: Hogar del Libro. 18-9.

lència, com un mètode de lluita que va implicar a milers de persones durant anys i que ha servit com a model per a altres experiències posteriors al llarg del segle XX.

Aquest **nou paradigma** de la política de la noviolència gandhiana va obrir la possibilitat de construir tot un nou repertori d'accions per a la lluita social i política a gran escala. La seva difusió pels moviments de canvi al món sencer, des de la segona meitat del segle XX, ha incorporat la lluita noviolenta a la memòria cultural col·lectiva de la humanitat.

Cada moviment ha adaptat els principis teòrics i estratègics de la *satyagraha* al seu propi context històric, polític i cultural i, tot i així, és possible traçar una línia de continuïtat entre les campanyes noviolentes d'“aquest faquir mig despul·lat i sediciós”, com va definir Winston Churchill a Gandhi, i les segües dels estudiants afroamericans a les ciutats segregades del sud dels Estats Units; els manifestants democràtics a les Filipines que envoltaven pacíficament els quarters militars van impedir que els tancs sortissin al carrer per defensar el règim militar de Ferdinand Marcos; la “marea taronja” que es va desplegar de forma noviolenta pels carrers i els centres de poder de Kíev per anul·lar unes eleccions fraudulentament a Ucraïna, i les manifestacions dels monjos budistes birmans l'estiu del 2007 reclamant llibertat política per al seu país.⁹

Entre els models històrics que han continuat la línia d'acció política noviolenta gandhiana¹⁰ podem trobar moviments populars de resistència tant davant d'una ocupació colonial (com a Zàmbia o Ghana), com davant de mesures o governs autocràtics en un país (com el moviment afroamericà pels drets civils als Estats Units, les campanyes noviolentes contra l'apartheid a Sud-àfrica o més recentment les “revolucions de colors”¹¹ a Sèrbia, Geòrgia, Ucraïna, Tailàndia o Birmània). Paral·lelament a aquest tipus de moviments populars ha anat creixent la consciència de la necessitat de treballar en **la creació de cossos civils de pau** que, utilitzant estratègies i mecanismes noviolents propis d'aquestes experiències o altres més nous i específics, poguessin establir-se com una contribució viable al manteniment i la construcció de la pau, com a alternativa a l'ús de la força armada.

Aquest tipus d'iniciatives han aconseguit resultats significatius amb mitjans i recursos limitats de tipus econòmic, logístic i estratègic, cosa que motiva la reflexió següent: amb una major aportació de recursos i amb una anàlisi més detallada sobre els èxits i limitacions de les experiències passades es podran obtenir encara un major pes i influència a l'escena internacional.

-
9. Campos, Rubén (ed). 2008. *Mahatma Gandhi: política de la noviolència*. Madrid: Los Libros de la Catarata. 21-2.
 10. Dues obres on s'analitzen i es descriuen els exemples de mobilitzacions polítiques no violentes més importants són: Ackerman, Peter i Christopher Krueger. 1994. *Strategic nonviolent conflict. The Dynamics of People Power in the 20th century*. Westport, Connecticut: Praeger, i Sharp, Gene 2005. *Waging Nonviolent Struggle: 20th Century Practice and 21st Century Potential*. Manchester, New Hampshire: Extending Horizons Books.
 11. Sobre les interrelacions i influències de les “revolucions de colors” pot consultar-se The Economist. *A Rainbow of revolutions. Bloodless regime change*. January 21, 2006. 25-27.

3.1. ORÍGENS DE LES INTERVENCIIONS CIVILS EN CONFLICTES

L'origen de la intervenció de civils en conflictes violents el trobem al desenvolupament, des de mitjans del segle XIX, de la dimensió humanitària del dret internacional. Com explica el professor Francisco Rey, determinades organitzacions de la societat civil comencen a treballar en aquesta època durant els conflictes armats amb mandats clars provinents de la comunitat internacional per prestar assistència i protecció a les víctimes dels conflictes.¹²

El filantrop suís **Henri Dunant** va ser un dels grans motors d'aquesta dimensió després de ser testimoni directe al 1859 de la batalla de Solferino entre l'exèrcit austríac i els de França i Sardenya. Es va quedar horroritzat davant de l'agonia i el patiment dels ferits, que ni tan sols els seus propis exèrcits eren capaços de socórrer. Conscienciat per aquesta experiència, Dunant va unir les seves forces a les d'altres pioners per exigir la creació d'un cos de voluntaris neutrals que poguessin socórrer els ferits de guerra.

Els seus esforços van donar com a fruit la creació del **Comitè Internacional de la Creu Roja** (CICR) a la ciutat de Ginebra al 1863. Un any després, el CICR va aconseguir, amb el recolzament del govern suís, convocar una conferència diplomàtica durant la qual dotze estats van signar el Primer Conveni de Ginebra, donant origen al **Dret Internacional Humanitari**, que es reforçaria en anys posteriors amb documents històrics tan rellevants com la Declaració Universal dels Drets Humans de les Nacions Unides o la Convenció sobre l'Estatut dels Refugiats del 1951.

La labor de Henri Dunant, que va ser reconeguda amb el primer Premi Nobel de la Pau al 1901, es va convertir en el punt de partida per a moltes altres organitzacions de la societat civil que han prestat ajuda i protecció a víctimes en situacions de guerra, enfrontament violent o desastre natural, com Metges sense Fronteres o Metges del món, i l'objectiu dels quals no és buscar fórmules noviolentes de resolució dels conflictes sinó prevenir i alleujar el patiment que aquests darrers causen.¹³

Per reflectir els vincles directes que existeixen entre l'assistència humanitària i la motivació per buscar fórmules de resolució pacífica als conflictes, és interessant ressaltar que el propi Gandhi sempre citava com una de les experiències formatives més importants de la seva estada a Sud-àfrica, la seva labor com a líder i fundador d'un cos voluntari d'infermers indis que van atendre els ferits durant la Segona Guerra dels Boers (1899-1902) i la Rebel·lió Zulú del 1906, tasca per la que va ser condecorat pel govern imperial britànic.¹⁴

El primer autor rellevant que, anant un pas més enllà de la dimensió humanitària o de l'objecció de consciència al servei militar, va llençar la idea de desenvolupar un **servei civil de pau** com a substitut de la guerra va ser el

12. Rey, Francisco. 2008. "El papel de las ONGs en los conflictos armados: adaptándose a la nueva conflictividad internacional", a *Ciudadanos en pie de paz. La sociedad civil ante los conflictos internacionales: desafíos y respuestas*. López, Mario (ed). Granada: Editorial Universidad de Granada, 47.
13. Per una visió detallada de les intervencions humanitàries en conflicte pot consultar-se: Minear, Larry i Thomas Weiss. 1994. *Humanitarianism Across Borders: Sustaining Civilians in Times of War*, Boulder: Lynne Rienner.
14. Per veure la visió del propi Gandhi sobre aquesta experiència: Gandhi, Mohandas K. 1928. *Satyagraha in South Africa*. Ahmedabad: Navajivan Publishing House. Per una anàlisi extern: Hunt, James D. 1986. *Gandhi and the non conformists. Encounter in South Africa*. Nova Delhi: Promilla & Co.

filòsof estatunidenc i pacifista **William James**. A la seva famosa conferència *The Moral Equivalent of War* (“L’Equivalent Moral a la Guerra”)¹⁵ pronunciada a la Universitat de Stanford al 1906, James va valorar positivament aspectes rellevants de la disciplina i les virtuts militars, però davant dels horrors i la immoralitat que suposa la guerra com a mètode de resolució de conflictes va proposar una alternativa noviolenta: la creació d’un servei social en lloc de militar, que dugués a terme activitats de construcció de pau.

Les tesis de William James no van produir resultats immediats, però sí que van gaudir d’una gran influència en cercles pacifistes durant els anys següents, en especial en el marc de les protestes contra la Primera Guerra Mundial. Per exemple, al 1919, un grup de pacifistes cristians europeus sota el lideratge de Pierre Ceresole es va reunir a la ciutat holandesa de Bilthoven, per a impulsar la creació d’un servei civil, en oposició al servei militar obligatori, cosa que va donar lloc a la creació del **Service Civil Internacional**,¹⁶ essent el seu objectiu aconseguir la participació de voluntaris de tot el món per a realitzar tasques de reconstrucció en zones devastades per la guerra o desastres humanitaris.

3.2. LA INTERVENCIÓ CIVIL NOVIOLENTA: EL SHANTI SENA GANDHIÀ

En conèixer la mort de Gandhi, Albert Einstein, un dels protagonistes indiscutibles del segle XX, va afirmar en un encès elogi que les generacions futures difícilment podrien creure que un home com el líder indi hagués ni tan sols existit realment:

Gandhi és únic a la història política... La influència moral que ha exercit en les ments pensants del món civilitzat potser és més duradora del que pot semblar ara mateix, amb el pes exagerat que la força bruta té al món. El treball dels grans polítics només roman en la mesura que hagin utilitzat i consolidat la força moral dels seus pobles a través del seu exemple personal i la seva influència. Som afortunats i hauríem d’estar agraïts al destí per haver-nos permès ser contemporanis d’una persona tan exemplar, un far moral per a les generacions a venir.¹⁷

L’exemple de la vida i l’obra de **Mohandas Karamchad Gandhi** a Sud-àfrica i l’Índia es convertirà, com afirmava Einstein, en una referència indispensable per a tots els que estan interessats en buscar fórmules per a resoldre de forma noviolenta conflictes i construir una cultura de pau. L’aportació substancial de Gandhi va consistir en dotar un precepte religiós, com era la *ahimsa*, d’un contingut pràctic en les esferes social i política, amb el desenvolupament d’eines d’acció noviolentes com la no cooperació o la desobediència civil massiva.

15. William James. 1982. “The Moral Equivalent of War” (1906) a *The Works of William James*. Burkhardt, F., F. Bowers i I. Skrupskelis (eds.). Cambridge, MA: Harvard University Press, IX, pp. 162-173.

16. Encara actiu amb els mateixos principis. La seva pàgina web internacional és: <http://www.sciint.org/>
17. Radhakrishnan, Sarvepalli (ed.). 1949. *Mahatma Gandhi: Essays and Reflections*. Londres: Allen & Unwin. Traducció al castellà de l’autor.

Com està descrit a la presentació, la creació d'un *Shanti Sena* (Exèrcit de Pau) era una idea en què Gandhi havia reflexionat des del 1922 i que va proposar formalment abans de la Segona Guerra Mundial. Tot i així, aquesta iniciativa només es va convertir en una prioritat per al líder indi durant els últims mesos abans de la seva mort, davant de l'agreujament dels enfrontaments entre hindús i musulmans.

En l'àmbit del moviment nacionalista indi, hi va haver un exemple poderós que servia de model al propi Gandhi quan parlava d'aquesta proposta: **els Camises Roges** (*Red Shirts*), una organització fundada pel líder musulmà de l'ètnia *paixtu* **Abdul Ghaffar Khan** a la Província de la Frontera del Nord-oest, al nord del país. La labor d'aquests Camises Roges, també coneguts com *Khudai Khitmatgar* (Servents de Déu en *paixtu*),¹⁸ es va fonamentar originalment en el treball social per a millorar la situació de la població *paixtu* al camp. Però, durant la dècada del 1930, van assumir un paper més polític en la lluita per la independència, i es reconvertien en un cos de pau noviolent quan sorgien conflictes a la seva regió.

El fet que milers de voluntaris d'una ètnia tradicionalment vinculada a virtuts marcial, com la *paixtu*, pogués comprometre's amb un ideari noviolent reforçava el seu missatge simbòlic i la seva importància. Gandhi considerava Ghaffar Khan i el seu grup com un referent fonamental en la lluita noviolenta del moviment nacionalista i la seva visita a la Província de la Frontera del Nord-oest al 1938 va ser decisiva per a ajudar-lo a concretar aspectes de la seva idea sobre un Exèrcit de Pau.

El magnicidi del líder indi, justament en el moment que el desenvolupament d'un *Shanti Sena* ocupava un espai preferent a la seva agenda política, va suposar un cop molt dur per a la proposta, que no va acabar de consolidar-se i va romandre abandonada durant un temps. Però la idea gandhiana del *Shanti Sena* tornarà amb força al 1957, essent el responsable del seu ressorgiment el treball conjunt de dos dels seguidors de Gandhi més influents: **Vinoba Bhave** i **Jayaprakash Narayan**.¹⁹

Al principi, els més de 20.000 voluntaris que formaven part de la iniciativa a tota l'Índia complien funcions dins del moviment gandhià més ampli, conegut com *sarvodaya* ("benestar per a tots", en hindi), enfocat a millorar les condicions de vida de l'Índia rural, però a finals del 1950 van prendre un rol més directe en la gestió i resolució de conflictes.

Aquesta nova versió del *Shanti Sena* va ser creada per ser una alternativa com a agent de resolució de conflictes a les forces militars i la policia. Els seus membres treballaven sobretot on vivien, i els convertien en cossos de pau només quan hi havia una emergència. La seva labor consistia en intentar prevenir i limitar els enfrontaments entre comunitats religioses, ajudar a integrar membres de grups criminals a la societat i també realitzar un treball humanitari en crisis de refugiats (com a la guerra de Bangladesh al 1971) o en desastres naturals.

18. Sobre el moviment dels Khudai Khitmatgar i el seu rol fonamental en la construcció d'una experiència col·lectiva com a força no violenta, una font imprescindible és: Banerjee, Mukulila. 2000. *The Pathan unarmed. Opposition and Memory in the North West Frontier*. Karachi: Oxford University Press.

19. Una exposició detallada dels èxits i limitacions de l'experiència del *Shanti Sena* en la seva etapa post-independència pot trobar-se a: Desai, Narayan. 1972. *Towards a non-violent revolution*. Varanasi: Sarva Seva Sangh, i Weber, Thomas 1996. *Gandhi's peace army. The Shanti Sena and Unarmed Peacekeeping*. Syracuse: Syracuse U. Press.

En termes d'estratègies per la pau, el *Shanti Sena* va desenvolupar les tres dimensions clàssiques: construcció de la pau (tot el treball del moviment *sarvodaya* pertany a aquesta estratègia), manteniment de la pau en situacions d'emergència, i establiment de la pau a nivell local on hi havia disturbis. Les guies dissenyades pels líders del moviment indicaven clarament la importància de la presència a llarg termini dels activistes locals, la necessitat d'establir una cooperació efectiva amb tots els grups claus i institucions (incloent-hi la policia) i la disponibilitat per col·laborar amb grups locals en cas que el *Shanti Sena* no tingués cap dels seus propis membres al lloc on sorgia un conflicte.²⁰

A la dècada del 1960, el *Shanti Sena* aconseguirà importants resultats amb el seu treball de resolució noviolenta de conflictes. El més rellevant és el desenvolupat a la regió de **Nagaland**, una zona muntanyosa al nord-est de l'Índia, part de la població de la qual desitjava una major autonomia política. Per aquest motiu, les eleccions al parlament indi de febrer del 1952 van ser boicotejades pel grup ètnic majoritari de la regió, els *nagues*, i es va iniciar un moviment de desobediència civil, rebutjant el pagament d'impostos i boicotejant les dependències del govern i les escoles. El govern indi va respondre amb una forta repressió policial i la situació va anar empitjorant fins a principis de la dècada del 1960.

Per tal de contrarestar l'auge del conflicte, el *Shanti Sena* en col·laboració amb esglésies locals cristianes (la població de Nagaland professava majoritàriament aquesta religió) van organitzar un projecte de mediació entre el govern i els *nagues* que va començar al 1964, recolzat per un equip d'observació. Quan el projecte va tenir èxit en la negociació d'un cessament d'hostilitats, l'equip d'observació el va supervisar. Més endavant, es va desenvolupar una brigada de la pau per a joves i es van fundar centres regionals per la pau als enclavaments més importants, treballant amb els actors locals, que van contribuir a la consolidació de l'acord de pau. El treball del *Shanti Sena*, en tant que força d'intervenció externa i noviolenta, va ser valorat molt positivament per ambdues parts, ja que va obrir portes vers el diàleg i una resolució pacífica del conflicte en aquell moment.

Tot i així, paral·lelament a l'èxit a Nagaland i a la pacificació d'altres disturbis, es generarà una crisi de lideratge entre les dues referències gandhianes del *Shanti Sena*: Bhave i Narayan. L'origen es troba entorn de la qüestió del rol del cos de pau a la guerra que es va produir entre l'Índia i la Xina al 1962, però aquesta divergència estava present anteriorment, ja que venia condicionada pel caràcter contraposat dels dos líders.

Per una banda, **Bhave**, considerat l'hereu de la dimensió religiosa de Gandhi, era una figura més individualista que defensava que la pau exterior només podia construir-se des d'un treball interior i per tant considerava que el *Shanti Sena* havia de funcionar sobretot d'una manera preventiva, centrat en donar un exemple positiu en tasques de reconstrucció i servei social dins de l'estratègia de *sarvodaya*. Per a això, defensava un enfocament d'esperit gradual i la col·laboració amb les institucions, inclòs el Partit del Congrés al govern indi.

20. Schweitzer, Christine. 2001. *Nonviolent Peaceforce Feasibility Study*. Hambourg/Saint Paul, 172.

Jayaprakash **Narayan** encapçalava, per la seva banda, el legat polític de l'herència gandhiana. Durant el moviment independentista havia estat una figura destacada de l'esquerra política del Partit del Congrés, treballant colze amb colze amb Jawaharlal Nehru. Tot i així, després de la independència es distancia del nou Primer Ministre i es mostra molt crític amb la falta de resultats del govern del Congrés. Aquesta visió crítica el porta a retirar-se de la vida política partidària i integrar-se al moviment gandhià, com la via de dur a terme la revolució social que sempre havia buscat. L'enfocament de Narayan sobre el rol del *Shanti Sena* estava més centrat en la seva labor com a força pacífica de resolució de conflictes a curt i llarg termini, encara que reconeixia la importància del treball social proposat per Bhave:

El *Shanti Sena* és un cos de voluntaris el treball dels quals és sorgir enmig de l'enfrontament, al centre de la violència i intentar frenar-la, de restaurar la pau i crear espais de bona voluntat entre els contendents per tal de prevenir un empitjorament del problema. Però també aquí, veiem que és necessari que les operacions de manteniment de la pau no es restringeixin a esforços de reconciliació. Per tal de ser efectius, cal tenir una continuïtat i un contingut social.²¹

En el context de l'enfrontament bèl·lic amb la Xina del 1962, la majoria dels membres del *Shanti Sena*, sota la guia de Vinoba Bhave, considerava que la defensa militar del país contra la invasió xina estava justificada dins de les funcions del govern democràticament elegit. Paral·lelament, una minoria liderada per Jayaprakash Narayan va proposar la interposició d'activistes entre els dos actors en conflicte per tal d'aturar la guerra, fet que va propiciar una crisi interna. Després d'aquest desacord, el moviment va dividir les seves forces, quedant el rol de cossos civils de pau sota el lideratge de Narayan i el de reconstrucció social sota el de Vinoba.

Aquesta divergència va acabar enfrontant directament el moviment gandhià quan, a la dècada del 1970, Naraya va liderar un moviment de desobediència civil no violent contra les tendències autoritàries del govern d'Indira Gandhi, involucrant molts membres del *Shanti Sena*. Aquest moviment va ser decisiu per a la construcció d'una plataforma política unida d'oposició que va aconseguir la victòria electoral davant del Partit del Congrés d'Indira, per primera vegada després de la independència índia. Durant tot aquest procés, Bhave va romandre al marge i els seus seguidors van acusar l'altra part de polititzar la institució, que va anar afeblint-se amb aquestes lluites internes i, tot i que va continuar funcionant durant un temps, ho va fer en menor escala i amb menys repercussió.

3.3. BRIGADES INTERNACIONALS DE PAU I ALTRES EXPERIÈNCIES SIMILARS

El *Shanti Sena* no es va involucrar en conflictes internacionals, en bona mesura per la tendència marcada per Vinoba Bhave de centrar-se en el treball local i de desenvolupament rural. En canvi, juntament amb l'experiència gandhiana, sí que es va convertir en un exemple poderós que va col·laborar

21. Weber, Thomas. 1996. *Gandhi's peace army. The Shanti Sena and Unarmed Peacekeeping*. Syracuse: Syracuse U. Press, 149. Traducció al castellà de l'autor.

al sorgiment i l'evolució d'altres experiències de cossos civils de pau.²² Com afirma el professor Diego Checa, “aquest tipus d'intervencions van anar perfeccionant-se i guanyant protagonisme a l'escena internacional al llarg de la segona meitat del s. XX, fins a arribar a convertir-se actualment en un instrument rellevant per a la gestió internacional de conflictes”.²³

Una iniciativa pionera va ser la **Peace Army** de la britànica Maude Royden,²⁴ considerada un dels primers intents d'intervenció internacional no violenta pròpiament dita, l'objectiu de la qual va ser aturar l'agressió japonesa a la Xina, a principis de la dècada del 1930. Royden era una pacifista que havia jugat un paper important durant el moviment sufragista britànic i posteriorment havia estat ordenada com una de les primeres dones sacerdot anglicanes. Admirava la trajectòria de Gandhi i va tenir l'oportunitat de conèixer-lo durant la seva estada a Londres com a representant del Partit del Congrés, a les negociacions constitucionals entre l'Índia i el govern imperial del 1931.

Aquesta trobada va catalitzar el seu desig d'involucrar-se més activament a la seva causa i, juntament amb dos sacerdots, Royden va publicar al febrer del 1932 una carta al London Daily Express on plantejava el seu projecte d'enviar un exèrcit de voluntaris no violents a la zona de conflicte per tal d'obligar les parts enfrontades a frenar les hostilitats. La proposta també va ser presentada a la Societat de les Nacions, precursora de les Nacions Unides, que la va rebutjar.

Tot i que van arribar a reclutar-se prop de 1.000 voluntaris, la falta de fons va impedir que el projecte fructifiqués. Els seus iniciadors van continuar treballant sobre la idea uns anys més i van enviar petits equips de voluntaris a Palestina però, a l'avantsala de la Segona Guerra Mundial i davant de l'amenaça del nazisme, les propostes d'aquest tipus van anar desapareixent gradualment.

A finals de la dècada del 1950, una altra proposta signada per Jayaprakash **Narayan**, líder en aquell moment del *Shanti Sena*, i pel diplomàtic espanyol Salvador de **Madariaga** adreçada al Secretari General de l'ONU, Dag Hammarskjöld, revitalitzarà l'interès internacional per aquestes iniciatives. La proposta de **Guardians de la Pau** de Narayan/Madariaga apuntava a la contradicció de construir la pau a nivell internacional només a través dels exèrcits i reivindicava la creació d'**una força de pacificació no armada** com a alternativa a les forces armades de les Nacions Unides. Segons els seus autors:

22. Tres llibres clau que inclouen una anàlisi d'aquests exemples d'intervencions civils no violentes de caràcter internacional són: Hare, Paul i Herb Blumberg (ed). 1977. *Liberation without Violence*. Londres: Rex Collings; Moser-Puangsuwan, Yeshua i Thomas Weber (eds). 2000. *Nonviolent Intervention Across Borders, A Recurrent Vision*, Honolulu: Spark M. Matsunaga Institute for Peace; i el més recent, Clark, Howard (ed.) 2009. *People Power. Unarmed Resistance and Global Solidarity*. Londres: Pluto Press.

23. Checa, Diego. 2009. *La transformación de conflictos mediante intervenciones internacionales no violentas*. I Jornadas de Estudios de Seguridad. Madrid: Instituto Universitario General Gutiérrez Mellado, 2.

24. Weber, Thomas. 1993. “From Maude Royden’s Peace Army to the Gulf Peace Team. An Assessment of Unarmed Interpositional Peace Forces”, *Journal of Peace Research*, Vol. 30/1.

La presència d'un cos regular de Guardians Blancs o Guardians de Pau, sense cap tipus d'arma, entre dues forces en combat o a punt d'enfrontar-se podria tenir un efecte considerable. No estarien allà a causa d'una improvisació ràpida sinó per l'aplicació positiva i pràctica d'un Tractat prèviament negociat i ratificat per tots els Estats Membres.²⁵

Els Guardians de la Pau podrien participar en un conflicte a petició d'una de les parts o del Secretari General de les Nacions Unides i tindrien, per dret adquirit al Tractat, llibertat de moviments per tal d'interposar-se al camí de les forces enfrontades, així com recursos a la seva disposició per poder gravar per televisió i ràdio els esdeveniments i així difondre'ls a l'opinió pública internacional.

La proposta no va ser considerada per les Nacions Unides però va relançar de nou el tema als cercles del moviment no violent internacional. Un d'aquests grups que va fer reviure el debat va ser la Internacional de Resistentes de la Guerra – **War Resister's International** (WRI),²⁶ creada al 1922 en reacció al drama de la Primera Guerra Mundial com una xarxa de suport mutu per a col·lectius pacifistes. En una reunió anual a l'Índia amb activistes de tot el món al 1960 i amb la benedicció de líders del *Shanti Sena*, com el propi Narayan, i altres figures de rellevància internacional, com Martin Luther King Jr., es van establir les bases per a la creació d'una **Brigada Mundial de Pau per a l'Acció No violenta**.

Tot i les expectatives generades, aquesta organització va dur a terme amb resultats limitats tres grans projectes durant els primers anys de la dècada del 1960. El primer va tenir com escenari la frontera entre Tanganyika, avui Tanzània, i la llavors Rhodèsia del Nord, l'actual Zàmbia. El líder nacionalista i partidari de la no violència per a aconseguir la independència, **Kenneth Kaunda**, va acceptar la proposta de la Brigada Mundial de Pau d'organitzar una gran **Marxa per la Llibertat** des de Tanganyika amb milers de voluntaris no violents africans i la presència de personalitats internacionals, que recolzaria una vaga general com a protesta per la negació dels drets per part de la potència ocupant als ciutadans de la futura Zàmbia.

Per tal d'articular el projecte, es va establir un centre de formació a Dar es Salaam i es va començar a reclutar i formar eventuais participants, però finalment la Marxa no va tenir lloc ja que, juntament amb altres factors interns, la mera amenaça ja va forçar al govern colonial britànic a realitzar concessions al moviment nacionalista de Kaunda, que les va acceptar com un pas endavant decisiu per a la independència.

Tot i haver aconseguit un èxit significatiu pel seu paper al progrés polític que va suposar l'acord, per a la Brigada Mundial de Pau els efectes d'aquest primer projecte no van ser tan positius. En no tenir lloc la marxa, la gran inversió de fons, temps i energia no va anar acompanyada de la demostració pràctica que es pretenia de la no violència.

25. Madariaga, Salvador i Jayaprakash Narayan. 1960. *Blueprint for a World Commonwealth a VVAA, Perspectives on Peace 1910-1960*. Nova York: Carnegie Endowment for International Peace, Praeger, 60. Traducció al castellà de l'autor.

26. Per conèixer més sobre WRI i la iniciativa de les Brigades de Pau Mundials per a l'Acció No Violenta es pot consultar: Prasad, Devi. 2005. *War is a Crime Against Humanity, the Story of War Resister's International*. Londres: War Resister's International.

El segon projecte, de menor envergadura, es va centrar en expedicions marítimes a zones de proves d'armament nuclear; en primer lloc, a bases militars dels Estats Units al pacífic en dues ocasions, essent rebutjats per les autoritats. La segona fase de la iniciativa planejava un desembarcament simbòlic a la Unió Soviètica per tal d'obrir un debat antinuclear en un viatge de germanor al vaixell *Everyman* ("Tots els homes") III de Londres a Sant Petersburg (llavors Leningrad), on no se'ls va permetre desembarcar donat que s'estava produint la crisi dels míssils cubans i el règim soviètic es trobava en estat d'alerta màxima.

L'últim projecte va començar al 1963, promogut per la secció índia de la Brigada Mundial de Pau, amb l'objectiu de facilitar una missió internacional de voluntaris que poguessin marxar vers la frontera entre l'Índia i la Xina, on realitzar tasques de manteniment de pau entre ambdós estats, després de l'enfrontament bèl·lic esdevingut només un any abans. La Marxa prevista entre Delhi i Beijing no va arribar a la zona de la frontera per pressions polítiques i va haver d'enfrontar-se a l'hostilitat d'ambdós estats.

La manca d'una estructura sòlida i d'una estratègia a mig termini de la Brigada Mundial de Pau va impedir la continuïtat del projecte, però aquesta iniciativa va funcionar com a catalitzador per a noves experiències.

A principis de la dècada del 1980, alguns dels activistes internacionals implicats al *Shanti Sena*, les Brigades Mundials de Pau i altres experiments posteriors, van posar en marxa una nova organització amb vocació de continuïtat en el temps: **les Brigades Internacionals de Pau** (Peace Brigades International, PBI, en anglès).²⁷ Amb 28 anys d'existència i centenars d'activistes per la pau i els drets humans protegits en una dotzena de països, PBI és una organització de referència en la intervenció noviolenta internacional de petita escala.

La idea de fundar Brigades Internacionals de Pau va venir d'activistes amb una llarga experiència pràctica en la noviolència, com Narayan Desai, responsable durant la dècada del 1970 del *Shanti Sena* gandhià, o Charles Walker, implicat en la Brigada Mundial de Pau i que posteriorment va posar en marxa el **Cyprus Resettlement Project**, un reeixit projecte noviolent del 1972, treballant conjuntament amb refugiats turcs i greco-xipriotes.²⁸ Després d'una reunió a l'Índia, van proposar convocar una consulta sobre la iniciativa que tindria lloc al Canadà, on PBI es va fundar el setembre del 1981, aprovant els estatuts i diverses idees per a projectes potencials.

Aprés de la lliçó de les experiències en intervencions de gran escala de les últimes dècades, els líders de la nova organització es van concentrar en petits projectes, amb un nivell d'activitat i expectatives que es pugui gestionar.²⁹ Brigades Internacionals de Pau es va constituir com una xarxa internacional de voluntaris no remunerats que compta amb una petita plantilla a sou, un pla de treball detallat i una estructura descentralitzada amb seus a diversos països. L'organització té despeses indirectes baixes, no té ànim de lucre, és no partidària, no sectària i no governamental.³⁰

27. Informació actualitzada sobre l'organització a: <http://www.peacebrigades.org/>

28. Shepard, Mark. 1987. *Gandhi Today. A report on Mahatma Gandhi's successors*. Arcata, Califòrnia: Simple Productions, 52-53.

29. Schweitzer, Christine. 2001. *Nonviolent Peaceforce Feasibility Study*. Hambourg/Saint Paul, 139.

30. Una font d'informació clau sobre PBI és la investigació: Mahony, Liam i Eguren, Luis Enrique. 1997. *Unarmed Bodyguards. International Accompaniment for the Protection of Human Rights*. West Hartford: Kumarian Press.

Inspirada per la tradició gandhiana, utilitza acció no violenta directa per tal d'ajudar i dissuadir de la violència i ampliar l'espai per a l'activisme dels drets humans en zones de tensió i conflicte violent. Les àrees més importants del programa són:

- **Acompanyament internacional** com a protecció per tal de proporcionar un espai polític segur als activistes pels drets humans i la pau.
- **Testimoni no violent**, que consisteix en la difusió d'informació sobre la situació dels drets humans i la lluita no violenta per la pau i la justícia social a les regions on desenvolupa els seus projectes.
- **Educació per la pau**, que inclou formació als propis activistes sobre resolució de conflictes i tècniques no violentes.

La tasca fonamental de l'organització consisteix a oferir acompanyament a activistes i grups de drets humans que són amenaçats per forces armades nacionals o paramilitars, i així protegir-les contra atacs violents motivats políticament, i recolzar-los per tal que continuïn amb les seves activitats. D'aquí el seu lema "Making space for peace", creant espais per la pau. En aquesta línia, també han realitzat acompanyament a refugiats que tornen a les seves llars.

L'acompanyament es duu a terme per equips petits (el màxim ha estat mig centenar de persones al mateix temps, en un únic projecte) de voluntaris internacionals que estan almenys uns sis mesos sobre el terreny, després d'haver rebut una formació i entrenament específics sobre la metodologia de l'organització i el context del conflicte al que intervindran. Un aspecte clau és que sempre actuen a través d'invitacions de grups locals que reclamen el seu suport, però en el terreny es caracteritzen per una política de no ingerència en les seves activitats amb la idea d'afavorir l'empoderament dels actors locals. Un altre aspecte fonamental és el caràcter internacional dels seus voluntaris, cosa que els proporciona certa seguretat pels seus vincles amb l'exterior, que manca als activistes locals.

L'acompanyament va seguir paral·lelament de campanyes cuidadosament organitzades per a la difusió a l'exterior d'informació sobre la situació dels drets humans i els activistes al país on estan treballant, cosa que genera una pressió internacional, que és un dels instruments principals pels quals el treball de PBI resulta eficaç. I com a tercera activitat important, els equips de PBI també estan implicats localment en activitats d'educació per la pau, amb les quals formen quadres locals en tècniques de resolució i transformació de conflictes i estratègies no violentes.³¹

Un informe encarregat pel Parlament Europeu, *Nonviolent civic action in Support of Human Rights and Democracy*, destaca que el treball de PBI a Guatemala a la dècada del 1980 mostra el rol vital de l'acompanyament no violent per tal de recolzar l'emergència de diversos moviments socials, tant en contextos urbans com rurals, mentre que les entrevistes a implicats en els esquadrans de la mort d'aquella etapa confirmen que la presència de PBI va tenir un efecte dissuasori i que PBI efectivament va augmentar el cost de fer desaparèixer els activistes que estava acompanyant.³²

31. Un estudi específic de les característiques de la tècnica de l'acompanyament i testimoni no violent es desenvolupa a: Coy, Patrick G. 2003. "Protective Accompaniment" a: *Beyond Intractability*. Burgess, Guy i Heidi. Boulder: Conflict Research Consortium, University of Colorado.

32. Dudouet, Veronique i Clark, Howard. 2009. *Nonviolent Civic Action in Support of Human Rights and Democracy*. Brussel·les: European Parliament, 19.

Els projectes més importants i estables de PBI han tingut lloc en països com Guatemala, Colòmbia, El Salvador, Haití, Timor Oriental o Sri Lanka. A més, hi ha hagut algunes missions més a curt termini: per exemple, els equips d'interposició enmig de la contra i les forces sandinistes a Nicaragua el setembre del 1983, acompanyament a refugiats que tornaven a Hondures i al Sud de Mèxic, i una presència a Israel/Palestina al 1989. Actualment, continuen treballant en projectes a Colòmbia, Guatemala, Mèxic, Indonèsia i Nepal amb més de 80 voluntaris distribuïts als diferents països.

En una línia similar d'actuació, han sorgit altres grups que realitzen acompanyament noviolent, i en alguns casos interposició com Testimonis per la Pau / **Witness for Peace**³³ (a Amèrica Llatina) o **Christian Peacemaker Teams**.³⁴

En ocasions, aquest tipus d'intervencions han estat realitzades per coalicions d'organitzacions que no serien capaces de posar-les en pràctica de forma independent i uneixen els seus esforços per convergir recursos econòmics, humans i la seva experiència. És el cas del **Servicio Internacional por la Paz en Chiapas (SIPAZ)**,³⁵ un programa d'observació internacional creat al 1995, per una coalició d'organitzacions que incloïa PBI, Witness for Peace o la International Fellowship of Reconciliation,³⁶ després de l'aixecament zapatista al 1994, per tal de monitorar el conflicte de Chiapas al sud de Mèxic. SIPAZ recolza la recerca de solucions pacífiques i la construcció de pau, diàleg i tolerància entre tots els actors involucrats al conflicte.

Des del 1995, SIPAZ manté una presència permanent a Chiapas, a través d'un equip internacional de voluntaris procedents de diversos països, situada a San Cristóbal de las Casas. El treball de SIPAZ a Chiapas està organitzat en cinc àrees: informació, acompanyament, diàleg interreligiós, formació i relacions internacionals.

L'equip de SIPAZ és políticament independent i no partidista. Aposta per la noviolència i és internacional en la seva composició. Les seves activitats inclouen l'obertura de canals de comunicació entre els zapatistes i el govern; l'observació i la divulgació d'informació sobre el procés de pau i la situació dels drets humans. SIPAZ proveeix fonamentalment presència i acompanyament a les comunitats indígenes de la zona nord de Chiapas i del municipi de Chenalhó, regions on s'ha patit major violència i, conseqüentment, hi ha hagut un gran nombre de desplaçaments interns.

L'equip de SIPAZ ha cultivat una àmplia varietat de contactes entre els diferents actors: dirigents dels grups conservadors, forces d'oposició, forces de seguretat i grups paramilitars, membres de diverses esglésies, bases de suport zapatistes, etc. Molts d'ells no tenen relació entre ells, de manera que la presència de SIPAZ serveix de pont per a crear espais de diàleg i distensió entre ells, i frenar les possibles violacions dels drets humans. La seva pre-

33. <http://witnessforpeace.live.radicaldesigns.org/> Traducció al castellà de l'autor.

34. <http://www.cpt.org/>

35. Per a més informació, està disponible la pàgina oficial del projecte: <http://www.sipaz.org>.

36. International Fellowship of Reconciliation (IFOR), la germandat per a la Reconciliació Internacional, va ser fundada al 1919 i té filials a 53 països de tots els continents. Per exemple, la filial d'Estats Units és la més gran i antiga organització de pau ecumènica d'aquest país i ha estat activa en múltiples campanyes noviolentes a nivell nacional, especialment en la lluita dels afroamericans pels seus drets civils. IFOR, com a organització, i els seus membres, a títol individual, han participat habitualment en activitats internacionals d'intervenció civil noviolenta. Veure més informació a: <http://www.ifor.org>

sència constitueix així una forma de pressió constructiva sobre els actors per acceptar la necessitat de diàleg, reconèixer la seva viabilitat i convertir-lo en realitat.

Als últims anys, SIPAZ, que actualment compta amb més de 30 organitzacions internacionals recolzant el programa, ha ampliat la seva acció als estats mexicans de **Guerrero** i **Oaxaca** on el clima d'enfrontament entre sectors de la població també s'ha agreujat.

Un altre exemple interessant de col·laboració entre organitzacions en un projecte també de petita escala es troba a l'antiga Iugoslàvia, amb el nom de **Balkan Peace Team**. Entre 1994 i 2001, hi van participar fins a 11 organitzacions, incloent-hi l'International Fellowship of Reconciliation, PBI i la War Resister's International. La iniciativa, que va centrar el seu treball especialment a Croàcia i Kosovo, va proporcionar en temps de guerra voluntaris internacionals amb experiència rellevant que van desenvolupar amb resultats positius tres tipus de tasques:

- Resolució no violenta de conflictes, recolzant iniciatives de diàlegs entre comunitats, per exemple entre serbis i kosovars, i projectes de conflictes locals.
- Desenvolupament dels grups locals de drets humans i pau, amb capacitacions i tallers.
- Acompanyament i testimoni no violent, amb els activistes locals, proporcionant una presència internacional neutral quan eren requerits.³⁷

3.4. FORCES DE PAU NOVIOLENTES

Després de la caiguda del mur de Berlín, a principis de la dècada del 1990, té lloc una nova etapa en l'expansió de la idea de cossos civils no armats en tasques de construcció de la pau. Diversos factors propiciaran aquesta fase: una nova aproximació mundial a les polítiques de seguretat que serà examinada en el punt següent, i la proliferació de diverses experiències d'intervencions civils no violentes, com les de PBI i els altres grups als que hem fet referència al punt anterior.

Per una altra banda, en el context de la Unió Europea i diversos Estats Membres, com s'analitzarà a la secció 5, sorgeix un moviment des de la societat civil reivindicant la creació de **Serveis Civils de Pau** (SCP) amb el recolzament de les administracions públiques. Paral·lelament, un nou intent internacional de desenvolupar un projecte d'intervenció no violenta a gran escala torna a posar-se en marxa a través de l'organització **Forces de Pau No violentes** (Nonviolent Peaceforce, NP, en anglès).

Forces de Pau No violentes és una federació d'organitzacions civils de tot el món, amb més de 80 afiliats, que té per missió desenvolupar i entrenar un

37. Una avaluació interna del treball d'aquesta proposta està recollida a: Clark, Howard i Christine Schweitzer. 2003. *Balkan Peace Team: A Final Internal Assessment of Its Functioning and Activities*. Berlín: Bund für Soziale Verteidigung. Disponible a: <http://www.wri-irg.org/news/2002/bpt-11-en.html>

cos de pau civil, permanent i intercultural, amb capacitat per intervenir de forma noviolenta a gran escala en la resolució de conflictes internacionals. Per a això, el seu objectiu és formar i enviar equips a zones en conflicte per tal que cooperin amb organitzacions locals que intentin prevenir la violència, la mort i la destrucció; protegir els drets humans i la resolució pacífica i justa dels conflictes.

El maig del 1999, a la reunió internacional *Hague Appeal for Peace*,³⁸ la idea i el concepte d'una Força de Pau Noviolenta va rebre un fort recolzament quan aproximadament 9.000 activistes de 100 països van debatre i enriquir la proposta. Tres anys després, el novembre de 2002 i amb un esdeveniment internacional, es va fundar formalment l'organització a Nova Delhi amb més de 200 delegats del món sencer.

Els seus líders van posar en marxa la iniciativa com un complement al treball realitzat durant les dècades del 1980 i 1990 per grups com Brideses de Pau Internacionals, però rescatant iniciatives anteriors per desenvolupar un *Shanti Sena* amb projecció internacional, posant èmfasi en la necessitat de realitzar projectes més grans amb més impacte, un enfocament basat en professionals retribuïts que atorgaria una importància capital a la formació i entrenament dels internacionals que anessin a treballar sobre el terreny.³⁹

El finançament d'NP prové quasi en un 50% de donants individuals, al voltant d'un 40% d'institucions públiques tant de governs (Alemanya, Austràlia, Bèlgica, Canadà, França, Gran Bretanya o Suècia) com d'organismes internacionals (ACNUR, Comissió Europea, UNICEF) i la resta de fundacions i organitzacions religioses.⁴⁰

NP utilitza metodologies d'acció noviolentes provades amb resultats positius en diferents conflictes: acompanyament, presència internacional, testimoni i interposició. L'objectiu de l'organització a mig i llarg termini és que en rebre una invitació de grups locals, es pogués desplegar centenars de treballadors per la pau de forma ràpida a qualsevol lloc del món per tal de protegir els drets humans, prevenir la violència i fomentar la resolució pacífica de conflictes.

El primer projecte de l'organització va començar a Sri Lanka el setembre del 2003 i posteriorment s'han dut a terme iniciatives a les Filipines i Guatemala. NP continua treballant actualment a Sri Lanka, on s'ha viscut un agreujament dels enfrontaments violents i també les conseqüències devastadores per a la població civil del tsunami de finals del 2004. Tot i l'empitjorament de la situació de seguretat, NP ha mantingut les seves oficines i el seu treball a les zones en conflicte de l'illa, incloent-hi la regió on es van produir els últims enfrontaments armats, per proporcionar protecció a activistes i organitzacions locals i donar suport a iniciatives de pau i drets humans.

38. Més informació a: <http://www.haguepeace.org/>.

39. Tot i les diferències en aspectes metodològics i organitzatius, un exemple de les interrelacions entre ambdues visions és que Tim Walfis, l'actual Director Executiu de NP, va ser anteriorment Secretari Internacional de PBI.

40. Es poden consultar les dades financeres en el seu Informe 2008 (pàgines 20-23): http://www.nonviolentpeaceforce.org/files/AR08-web-full_final.pdf.

A Catalunya, per exemple, l'Oficina de promoció de la Pau i els Drets Humans de la Generalitat ha finançat la reunió del Comitè Executiu a Barcelona al 2009 i el Fons Català de Cooperació ha donat 50.000 € per al treball d'NP a Sri Lanka.

A cada seu existeixen equips d'un mínim de cinc treballadors internacionals, que han passat per un procés de formació de tres setmanes fora de Sri Lanka i després un entrenament sobre el terreny. A més, compten sempre amb un equip local de suport. Els equips són responsables de l'ús proactiu d'estratègies i mètodes noviolents per tal de relacionar-se amb els actors en conflicte.

Agències de les Nacions Unides a Sri Lanka com ACNUR, el Programa de Voluntaris (VNU) o UNICEF han reconegut la importància de les contribucions d'NP. UNICEF, per exemple, col·labora amb NP en un projecte per evitar la captació de nens soldats i reintegrar a les seves llars els que han estat rapats per les guerrilles. La presència dels treballadors d'NP permet vèncer la por de les famílies a denunciar aquestes situacions, cosa que possibilita la seva actuació com a mediadors amb els grups armats.⁴¹

L'Informe del Parlament Europeu sobre *Acció Civil Noviolenta en Recolzament dels Drets Humans i la Democràcia*, citat anteriorment, també destaca el rol d'NP als seus projectes actuals a Sri Lanka i les Filipines i "com treballen amb activistes locals, per tal d'ampliar un espai de confiança on realitzar activitats per la pau i els drets humans".⁴²

Al seu últim Pla Estratègic, NP ha establert com a objectiu per al 2012 tenir projectes en diferents regions del món, incloent-hi almenys un que involucri 100 treballadors internacionals en un conflicte d'alt risc i un altre de reacció ràpida sobre el terreny. Igualment, hi ha un èmfasi en la tasca de treballar amb decisors polítics a nivell internacional, líders d'opinió i institucions públiques per tal d'aconseguir el recolzament per a la idea d'intervencions noviolentes en conflictes.

41. Forum ZFD. 2007. *Civil Society Working on Conflict: Practices and Perspectives*. Bonn: Forum Ziviler Friedensdienst Wesselstrasse, 18-20.

42. Dudouet, Veronique i Howard Clark. Op. Cit. 19. Traducció al castellà de l'autor.

4. LA DIMENSIÓ CIVIL A LES NOVES CONCEPCIONS DE SEGURETAT INTERNACIONAL

Aquesta secció té com a propòsit analitzar la creixent importància del rol dels civils en les **noves concepcions de seguretat**, sorgides a nivell internacional en acabar la Guerra Freda, incloent-hi les seves implicacions pràctiques a organismes multilaterals com les Nacions Unides, la Unió Europea i l'Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa (OSCE).

Durant els últims anys, en l'àmbit internacional, s'està desenvolupant un nou paradigma de seguretat i defensa, basat en el concepte de **la seguretat humana i la prevenció dels conflictes**, on el rol dels civils i de les intervencions civils noviolentes s'ha incrementat i legitimat notablement. Un tema central en aquest canvi de paradigma està vinculat a l'ampliació del concepte tradicional de seguretat, focalitzat bàsicament en la seguretat militar, a aspectes molt més amplis.

Part d'aquestes **dimensions no militars de la seguretat** sorgeixen a partir d'una major consciència d'un canvi en la naturalesa dels conflictes armats i violents, per exemple, pel sorgiment de l'amenaça del terrorisme transnacional. Com afirma el professor Rafael Grasa:

La dècada dels noranta mostra la consolidació indubtable d'una tendència ja detectada des de finals dels anys setanta: el conflicte armat interestatal, la guerra per excel·lència que havia motivat la progressiva creació de mecanismes d'intervenció i gestió de la societat internacional, passa a ser poc habitual, davant de nous tipus de conflictes armats.⁴³

Una idea clau en aquesta nova concepció, tot i que pendent encara d'una major clarificació conceptual, és la de **la seguretat humana**.⁴⁴ El terme es va popularitzar a l'escenari internacional quan va protagonitzar l'Informe de Desenvolupament Humà del Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) del 1994.⁴⁵ Aquest informe defensava la necessitat d'un replantejament de la seguretat, amb un èmfasi en l'enfocament personal, a partir de set components o valors bàsics: 1) seguretat econòmica; 2) seguretat alimentària; 3) seguretat sanitària; 4) seguretat mediambiental; 5) seguretat personal; 6) seguretat comunitària, i 7) seguretat política.

43. Grasa, Rafael. 2007. "Vínculos entre seguridad, paz y desarrollo: evolución de la seguridad humana", *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, Barcelona, núm. 76, 9-46.

44. Sobre l'evolució i importància del terme una font imprescindible és: Macfarlane, S.Neil i Yuen Fong. 2006. *Human Security and the United Nations. A Critical History*. Indiana: Indiana University Press.

45. United Nations Development Program. *Human Development Report 1994*. 1994. New Dimensions of Human Security. Oxford: Oxford University Press.
Disponible a: <http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr1994/chapters/>

A continuació d'aquest punt de partida, s'ha creat un interessant debat sobre el significat i l'aplicació pràctica del terme, que es va veure enriquit pel treball de la **Comissió de Nacions Unides sobre Seguretat Humana**, presidida per **Amartya Sen** i **Sadako Ogata**, l'Informe Final del 2003 del qual, porta per títol *Human Security Now*.⁴⁶ A l'Informe Final de la Comissió se subratlla que la resposta militar als conflictes internacionals i a les noves amenaces a la seguretat, com el terrorisme, no són suficients des del punt de vista de la seguretat humana.

Segons la Comissió, l'aposta pel paper de nous actors i polítiques es fa necessària per tal d'afrontar aquests reptes i les causes últimes del sorgiment de la violència i la inseguretat, amb estratègies àmplies i integrades que vinculen els aspectes polítics, militars, humanitaris, de desenvolupament i de construcció de la pau. La visió de la Comissió afavoreix una major participació civil en la gestió de conflictes internacionals i una menor tolerància en l'ús de la violència com a fórmula d'afrontar la resolució d'aquests processos.

En aquesta línia, durant els últims anys s'ha produït una major consciència de la necessitat d'instruments internacionals per a la resolució i transformació dels conflictes, posant l'èmfasi en diferents nivells d'actuació: des dels **més estructurals** amb polítiques preventives de desenvolupament i de **promoció de la democràcia i els drets humans**, a d'altres més específiques de la pròpia gestió del conflicte que passen per polítiques de monitoratge i alerta primerenca, així com operacions d'intervenció en cas d'esclat de conflictes mitjançant accions militars humanitàries; però també de mètodes de transformació de conflictes amb actors, rols, recursos i estratègies no armades, que en ocasions impliquen la participació d'organitzacions de la societat civil (mediació, diplomàcia de múltiples nivells, missions de cossos civils de pau).

Un enfocament pràctic d'aquesta nova dimensió és la proposta d'*Una doctrina de seguretat humana per a Europa (A human Security Doctrine for Europe)* del Grup d'Estudi sobre les Capacitats Europees de Seguretat, coordinat per Mary Kaldor, amb la participació de Narcís Serra i encarregat per Javier Solana al 2004.⁴⁷ La proposta d'aquest Grup d'Estudi és que s'apliqui el concepte de la seguretat humana al marc europeu, com una continuació de la nova Estratègia de Seguretat Europea difosa pel Consell de la Unió Europea al 2003 amb el títol "Una Europa segura en un món millor".⁴⁸

L'aportació del Grup d'Estudi es canalitza en tres nivells:

1) **Set principis** que han de guiar les eventuals operacions en situacions d'inseguretat notòria, principis que han d'aplicar-se a fins i mitjans. Aquests principis són: la primacia dels drets humans, una clara autoritat política, el

46. Ogata, Sadako i Amartya Sen (eds.). 2003. *Human Security Now. Report of the Human Security Commission*. Oxford: Oxford UP. Disponible a: <http://www.humansecurity-chs.org/finalreport/index.html>

47. Study Group on Europe's Security Capabilities. 2004. *A Human Security Doctrine for Europe: The Barcelona Report*, Barcelona. Disponible a: <http://www.lse.ac.uk/Depts/global/Publications/HumanSecurityDoctrine.pdf>. Les idees de l'informe estan desenvolupades posteriorment en diversos articles a: Kaldor, Mary i Marlies Glasius (eds). 2006. *A Human Security Doctrine for Europe Project, Principles, Practicalities*. Londres: Routledge.

48. European Union Council. 2003. *A secure Europe in a better world. European Security Strategy*. Brussel·les. Disponible a: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>

multilateralisme, una aproximació de baix a dalt, un enfocament regional, l'ús d'instruments legals i l'ús apropiat de la força.

2) Una **Força de Resposta de Seguretat Humana**, formada per 15.000 persones, de les quals **almenys una tercera part han de ser civils** (polícies, verificadors de drets humans, administradors, especialistes humanitaris i en desenvolupament), força que sorgiria tant de personal civil i militar ja existent als Estats Membres, com d'un "Servei Voluntari per a la Seguretat Humana".

3) Un **nou marc normatiu legal** capaç de donar cobertura i dirigir la decisió d'intervenir i també les operacions sobre el terreny, que estaria recolzat a la llei nacional dels estats receptors, la llei nacionals dels estats responsables de la Força de Resposta de Seguretat Humana, la llei internacional de drets humans i el dret internacional humanitari.⁴⁹

La gestió de crisi en el marc de la Política Europea de Seguretat i Defensa ja inclou la reivindicació del Grup de Treball per un major pes del component civil. Per exemple, com indica un estudi del Centro Internacional de Toledo para la paz, el nombre de missions europees de caràcter exclusivament civil per fer front a situacions de crisi a tercers països –per exemple a Rafah, la Transnistria o Aceh– ha arribat a superar àmpliament el de les missions de caràcter militar:

Fins i tot deixant de banda les clàssiques missions civils d'observació electoral, el catàleg d'operacions recents mostra amb claredat aquesta nova tendència europea, que pot considerar-se a més una tendència general a la comunitat internacional. Entre les deu operacions llençades pel Consell de la Unió des de finals del 2004, només una d'elles –EUFOR-ALTHEA, desplegada a Bòsnia-Herzegovina– té caràcter militar.⁵⁰

En aquest sentit, l'informe del Centro Internacional de Toledo para la Paz destaca que la Unió Europea ha de ser capaç de contribuir a la construcció de la pau a través del desplegament de mitjans civils propis, capaços d'enfortir institucions democràtiques a tercers Estats abans, durant i immediatament després d'una situació de crisi.⁵¹

En el marc de les **Nacions Unides**, d'on sorgeix inicialment el debat sobre la seguretat humana, també s'ha produït durant les dues últimes dècades una reflexió creixent sobre la dimensió civil en la resolució de conflictes. Al ja clàssic informe del llavors Secretari General de l'organització Boutros-Ghali, "**Una agenda per la Pau**",⁵² es van establir les línies mestres de

49. Study Group on Europe's Security Capabilities. *A Human Security Doctrine for Europe*. 5.

50. Centro Internacional de Toledo para la Paz. 2006. *Marco institucional y medios civiles de gestión internacional de crisis en España: compromisos, alternativas y ventajas*. Document CITpax núm. 5, 18.

51. Ibídem 19. Alguns dels instruments europeus per millorar la dimensió civil de la seguretat estan desenvolupats en aquests dos documents clau:

■ European Commission. 2007. *Towards an EU response to situations of fragility: engaging in difficult environments for sustainable development, stability and peace*. Brussel·les.

Disponible a: http://www.eplo.org/documents/EC_Communication_final.pdf.

■ EU Council. 2008. *EU Presidency Report to the European Council on EU activities in the framework of prevention, including implementation of the EU Program for the Prevention of Violent Conflicts*. Brussel·les. Disponible a: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st10/st10601.en08.pdf>

52. Boutros-Ghali, Boutros. 1992. *An Agenda For Peace. Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peacekeeping*. Report of the Secretary-General pursuant to the statement adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992. Nova York: United Nations.

les tres dimensions de la resolució de conflictes, ja plantejades prèviament per Johan Galtung:⁵³ **Peacekeeping**, com manteniment de la pau; **peace-making**, com construcció de la pau; i **peacebuilding**, com establiment de la pau.

Aquest enfocament, juntament amb la nova naturalesa dels conflictes armats, ha conduït a un augment quantitatiu i qualitatiu de les operacions de manteniment de la pau, tot i el seu conflictiu ancoratge jurídic ja que la seva concepció i missió no estaven previstos amb exactitud ni al capítol VI ni al VII de la Carta de Nacions Unides. Això ha produït canvis significatius a les Nacions Unides, en la mesura que la participació de civils en aquestes operacions requereix no només un marc legal, sinó també uns instruments adequats.⁵⁴

En bona mesura per això, l'ONU ha abandonat progressivament el model basat en la intervenció militar de caràcter humanitari, ampliant així la seva acció de consolidació de la pau en el marc del que ara es coneix com a **missions integrades**. En aquestes missions, els components civils juguen un paper essencial, com destaca un estudi independent encarregat al 2005 pel Comitè Executiu sobre Assumptes Humanitaris (*Executive Committee on Humanitarian Affairs*, ECHA, en anglès), on es defineix una missió integrada com

l'instrument mitjançant el qual l'ONU pretén ajudar els països que es troben en el procés de transició des de la guerra a una pau duradora, i tractar una situació complexa que requereix una resposta del conjunt del sistema de l'ONU, incloent-hi diversos actors i enfocaments dins d'un marc polític i estratègic de gestió de crisi.⁵⁵

Una mostra d'aquest interès va ser la Conferència Internacional celebrada al 2005 a la seu de les Nacions Unides a Nova York sobre "El rol de la Societat Civil en la prevenció de Conflictes Armats", organitzada en col·laboració per la xarxa *Global Partnership for the Prevention of Armed Conflict*⁵⁶ i el United Nations Department of Economic and Social Affairs (UNDESA). El llavors Secretari General Kofi Annan va donar la següent benvinguda a aquesta iniciativa pionera:

Per tal que les estratègies de prevenció dels conflictes siguin més efectives, tots els actors –societat civil, governs i agències de les Nacions Unides han de treballar junts. La Conferència Internacional del 2005 presentarà una oportunitat de convocar aquests diferents actors en un marc innovador i contribuirà a mantenir la prevenció de conflictes i la construcció de pau al primer lloc de l'agenda política internacional.⁵⁷

53. Com les tres aproximacions vers la pau, a Galtung, Johan. 1976. *Peace, war and defence. Essays in Peace Research*. Copenhaguen: Chrishan Eyler, Vol II, 282-304..

54. Grasa, Rafael. 2007. "Vínculos entre seguridad, paz y desarrollo: evolución de la seguridad humana", *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, Barcelona, núm. 76, 9-46.

55. UN ECHA Core Group. 2005. *Report on Integrated Missions: Practical Perspectives and Recommendation*. Ginebra: UN ECHA, 3. Disponible a:
<http://ochaonline.un.org/OchaLinkClick.aspx?link=ocha&DocId>

56. Més informació a la seva pàgina web: <http://www.gppac.net/>.

57. Declaracions disponibles a la pàgina web d'UNDESA:
http://www.un.org/esa/peacebuilding/Action/DesaTaskForce/papers_egm20041115/Role_civil_society_PVanTongeren.pdf.

Per últim, dins d'aquesta visió sintètica del component civil a les noves polítiques de seguretat, és important valorar el seu impacte al treball dels organismes regionals de pau i seguretat, com l'**Organització per la Seguretat i la Cooperació Europea (OSCE)**.

L'OSCE ha estat una de les organitzacions internacionals pioneres en el desenvolupament d'un concepte multidimensional de la seguretat, que a més s'ha traduït en la posada en pràctica de mecanismes civils de gestió de crisis. Inicialment va ser creada com una organització de seguretat en el seu sentit tradicional, però de seguida va desenvolupar el que es denomina com una visió àmplia de la seguretat centrada en la dimensió humana, que inclou per exemple la defensa activa dels drets humans. Per a això, va posar en marxa l'Oficina per a les Institucions Democràtiques i els Drets Humans (*Office for Democratic Institutions and Human Rights*, ODIHR, en anglès).

L'OSCE té una llarga experiència en l'organització de missions de caràcter exclusivament civil, sobretot en l'àmbit de l'observació electoral. Les funcions principals de les seves missions són les següents:

- Assessorar el país amfitrió sobre l'organització i supervisió d'eleccions.
- Prestar suport per enfortir l'Estat de Dret i les institucions democràtiques, i mantenir i restaurar l'ordre públic.
- Ajudar a crear un clima favorable per a la negociació i l'adopció de mesures per a la solució pacífica de conflictes.
- Supervisar acords sobre el control d'armament.
- Prestar suport per a la rehabilitació o la reconstrucció de diversos aspectes o components de la societat civil.⁵⁸

En aquest context, la percepció de la necessitat de desplegar amb rapidesa personal civil qualificat en el marc de les operacions empreses per l'OSCE va donar lloc a la creació l'any 2001 del programa d'**Equips de desplegament ràpid d'experts per a l'assistència i la cooperació** (*Rapid Expert Assistance and Cooperation Team*, REACT) que ha estat pioner en la gestió de capacitats civils de resposta ràpida.

58. Informació més detallada disponible a la pàgina web de l'organització: <http://www.osce.org/es/>.

5. SERVEIS CIVILS DE PAU EN L'ÀMBIT EUROPEU

5

Paral·lelament a aquesta redefinició de les polítiques de seguretat i els projectes de creació de cossos internacionals civils per la pau, en el marc europeu s'han desenvolupat des de principis de la dècada dels 1990 diferents propostes per a la creació de **Serveis Civils de Pau** (SCP), amb el recolzament de les administracions públiques. Aquest capítol analitzarà el desenvolupament d'aquestes iniciatives en l'**àmbit de la Unió Europea** i en el de diferents estats del continent com Àustria, França, Itàlia i Noruega.

El cas del **Servei Civil de Pau a Alemanya** (*Ziviler Friedensdienst*) serà objecte d'una atenció especial ja que, des del 1999, s'ha convertit en el model de referència fonamental en aquest camp. També s'exposarà breument el recorregut fins al moment d'aquest tipus d'iniciatives en l'àmbit **espanyol** i, de forma més específica, en el context **català**.

La idea d'un SCP que inclogui civils professionals realitzant tasques de prevenció i intervenció en conflictes internacionals, col·laborant en projectes de mitjana i llarga durada amb organitzacions locals de la societat civil, encaixa perfectament amb la nova política de seguretat europea. Així com les operacions de manteniment de pau han suposat la projecció exterior de les capacitats militars dels Estats per tal d'ajudar a poblacions d'altres Estats, les operacions civils de consolidació de pau poden suposar la projecció exterior de les seves capacitats civils amb el mateix propòsit, tant a nivell regional com individual.⁵⁹

Tot i que existeixen exemples de SCP o plans per a implementar-los⁶⁰ en altres continents, per a aquest informe ens centrarem en el cas europeu ja que els altres exemples o bé estan intentant seguir el model europeu-alemany, o bé tenen un paradigma diferent als SCP que estem considerant, com els Cascos Blancs argentins⁶¹ o els Cossos de Pau nordamericans,⁶² que enfoquen la seva labor vers tasques fonamentalment de tipus humanitari o de cooperació al desenvolupament, complementàries però diferents a les específiques de la construcció de pau.

59. Centro Internacional de Toledo para la Paz. Op. Cit. 17.

60. Un exemple on s'està treballant en plans per a una possible implementació és Canadà, veure al respecte: Breedky, Gordon i T. Evelyn Voigt. 2008. *The Case for a Civilian Peace Service in Canada*. Ottawa: Civilian Peace Service Canada Coordinating Committee. Disponible a: http://www.civilianpeaceservice.ca/documents/exec_summary-en.pdf

61. Sobre la iniciativa argentina dels Cascos Blancs, que va tenir el seu punt culminant durant el govern de Carlos Saúl Menem (1989-1999), una font completa és González, Nadia. 2008. *La iniciativa cascos blancos de Argentina*, a López, Mario (ed). *Ciudadanos en pie de paz. La sociedad civil ante los conflictos internacionales: desafíos y respuestas*. Granada: Editorial Universidad de Granada, 247-264.

62. Els Cossos de Pau, a punt de complir 50 anys d'història, és un programa governamental que promou la participació de joves nordamericans com a voluntaris en projectes de desenvolupament a l'estranger per a la promoció de l'amistat entre els pobles. Més informació a la seva pàgina web: <http://www.peacecorps.gov/>

5.1. PROPOSTES EN EL MARC DE LA UNIÓ EUROPEA

La segona meitat de la dècada del 1990 va generar a Europa una crisi política per la manca de resposta eficaç i coordinada als conflictes que van tenir lloc a l'antiga Iugoslàvia. La guerra a Bòsnia, especialment, va obrir un debat sobre com la Unió Europea podia respondre amb resultats i impacte davant de crisis d'aquesta naturalesa. En aquest context, **Alexander Langer**, un eurodiputat d'origen italià, va posar en marxa al **Parlament Europeu** una proposta, que va rebre el recolzament de l'Eurocàmara, per a la creació d'un **Cos Civil de Pau Europeu**. Aquesta iniciativa es considera el punt de partida de la reivindicació d'un SCP en l'àmbit del nostre continent.

L'eurodiputat Langer va conceptualitzar al 1999 el Cos Civil de Pau com un instrument civil flexible que podria ser utilitzat de forma ràpida amb l'objectiu fonamental de recolzar la transformació de conflictes produïts per l'ésser humà, per exemple, mitjançant la prevenció de l'escalada de conflictes violents. Les seves tasques inclourien la mediació i creació de confiança entre les parts en conflicte, la reintegració en la societat d'excombatents i la reconstrucció o monitoratge de la situació de drets humans.

El Cos Civil de Pau proposat aleshores estava pensat com una institució oficial de la Unió Europea amb un secretariat per a la seva administració, responsable del reclutament, preparació, enviament i avaluació dels projectes. S'ocuparia també de gestionar un llistat de professionals que s'enviarien a missions específiques, com empleats a temps parcial o consultors sobre el terreny a curt termini. La proposta posava èmfasi en treballar en cooperació amb la societat civil, donat que "moltes organitzacions especialitzades, amb experiència àmplia sobre el terreny, podrien oferir una contribució valuosa al projecte".⁶³

Al 2001 es produeix una nova declaració del Parlament Europeu sobre aquesta proposta a la Comissió sobre Prevenció de Conflictes.⁶⁴ Dos estudis de viabilitat externs sol·licitats per la Comissió Europea i el Parlament, han confirmat la necessitat de la Unió Europea de desenvolupar les seves capacitats per a les intervencions civils de resolució de conflictes internacionals.⁶⁵

Al mateix temps, ambdós estudis van recomanar canvis en el concepte original de Cossos Civils de Pau i parlaven ja de SCP seguint el model alemany com una fórmula més factible i funcional, on no es constituïrien com una estructura interna de la Comissió Europea, sinó com una iniciativa coordinada amb organitzacions de la societat civil que comptaria amb el recolzament financer i polític de la UE.

Tot i que la proposta específica d'SCP a nivell europeu segueix a l'actualitat sense implementar-se, la Unió Europea ha recollit algunes reivindicacions

63. European Parliament. 1999. *Recommendation to the Council of 10 February 1999, on the establishment of a European Civil Peace Corps*, OJ C 150, 28.5.

64. European Parliament: *Resolution on the Commission Communication on Conflict Prevention* (A5-0394/2001).

65. Els dos estudis referits són: Gourlay, Catriona i Martina Fischer. 2004. *Feasibility Study on the European Civil Peace Corps*. Brussel·les: International Security Information Service Europe (ISIS Europe). Disponible a: http://www.berghof-center.org/uploads/download/ecpc_0104.pdf i Robert Piere, Knud Vilby, Luca Aiolfi i Ralf Otto. 2005. *Feasibility Study on the establishment of a European Civil Peace Corps (ECPC)*. Ohain, Bèlgica: Channel Research. Disponible a: <http://www.forum-ids.org/resources/papers/ECPC-Civil-Feasibility-Study-Report-2005.pdf>

de base de la mateixa, com ja hem analitzat a la secció anterior. Als darrers anys, per exemple, ha desenvolupat un nombre significatiu d'estructures i processos per a la millora de la seva capacitat de gestió civil de les crisis internacionals, el marc conceptual de la qual es troba a la nova Estratègia de Seguretat Europea del 2003. Així mateix, s'ha creat una Unitat per a la Prevenció de Conflictes i la Gestió de Crisis dins les Relacions Exteriors, i l'Instrument Europeu per a la Democràcia i els Drets Humans atorga especial importància a la prevenció civil de conflictes i la construcció de pau.⁶⁶

Les dues eines principals en aquest camp són el mecanisme de Reacció Ràpida posat en marxa al 2001 i, la posterior evolució des del 2007, l'**Instrument d'Estabilitat**,⁶⁷ ambdós centrats en la prevenció de conflictes, la gestió de crisis i la construcció de pau. Dins d'aquest Instrument, destaca l'Acord per a la Construcció de Pau (*Peace-Building Partnership*) que té com objectiu general enfortir les capacitats europees per a l'anàlisi, la prevenció i la resposta als conflictes violents, així com la millora de les situacions de post-conflicte. Entre les seves màximes prioritats destaquen dues que tenen una connexió directa amb el projecte d'un SCP europeu:

- Recolzar amb fons la construcció de capacitats dels actors de la societat civil i millorar el diàleg entre societat civil i decisors polítics en l'àmbit europeu i sobre el terreny.
- Enfortir la contribució de la Unió Europea a missions civils internacionals a través de l'entrenament d'experts europeus.⁶⁸

Tot i aquests progressos, xarxes d'organitzacions de la societat civil europea involucrades en construcció de pau, com la **Xarxa Europea de Serveis Civils de Pau** o l'**Oficina Europea de Coordinació per a la Construcció de la Pau**⁶⁹ continuen insistint en la necessitat de crear institucionalment un SCP, cosa que redundaria, en la seva opinió, en millorar la imatge i l'eficiència de la UE com a agent global de construcció de pau. Des d'aquestes organitzacions se sol·licita al Parlament i a la Comissió Europea que es posi en marxa una experiència pilot per al 2010, que pugui comptar amb el recolzament financer i una estratègia d'implementació a mig termini, en el marc de l'Instrument d'Estabilitat.⁷⁰

En la mateixa línia, en un nou estudi encarregat pel Parlament Europeu publicat aquest mateix any sobre acció civil noviolenta, els seus responsables continuen apuntant a la necessitat d'avançar en la creació d'un SCP europeu:

La Comissió Europea hauria de comprovar el potencial ofert per un projecte d'aquest tipus finançant una experiència pilot del programa per a coordinar la formació, el registre (establint un sistema de llistes) i el desplegament sobre el terreny de consultors de pau noviolents d'ONG europees rellevants, per tal d'implementar projectes d'acompanyament i construcció de capacitats en zones de conflicte.⁷¹

66. Instrument Europeu per a la Democràcia i els Drets Humans:

http://ec.europa.eu/europeaid/what/human-rights/index_en.htm

67. Instrument d'Estabilitat de la UE: http://ec.europa.eu/external_relations/ifs/index_en.htm

68. Bayne, Sarah i Patrick Trolliet. 2009. *Stocktaking and scoping of the Peacebuilding Partnership*. Brussel·les: European Commission, External Relations. Disponible a: http://ec.europa.eu/external_relations/ifs/pbp/docs/study_en.pdf

69. Oficina de Coordinació per a la Construcció de la Pau Europea: <http://www.eplo.org/>

70. Schmidt, Jochen i Alessandro Rossi. 2009. *Towards a European Civil Peace Service*. Brussel·les: European Network-CPS.

71. Dudouet, Veronique i Howard Clark. Op. Cit. 43. Traducció al castellà de l'autor.

5.2. LA DIMENSIÓ ESTATAL DE LA XARXA EUROPEA DE SERVEIS CIVILS DE PAU

La **Xarxa Europea de Serveis Civils de Pau** (EN.CPS)⁷² és una instància coordinadora internacional d'organitzacions de la societat civil amb l'objectiu comú de promoure SCP com un instrument de transformació no violenta de conflictes. El seu treball es desenvolupa tant a nivell europeu, com hem analitzat a la secció anterior, com en l'àmbit dels propis estats amb les seves 20 organitzacions afiliades i una xarxa encara més extensa d'ONG associades.

Aquest propòsit el realitza per una banda a través d'una cooperació entre tots els seus membres nacionals per mitjà de projectes conjunts de recerca, compartint informació i difonent-la en àmbits més amplis i duent a terme activitats de conscienciació. Per altra banda, bona part de les seves organitzacions membre també realitzen labors de reclutament, entrenament i desplegament de professionals civils qualificats en projectes de prevenció i construcció de la pau, tot i que de manera individualitzada i no com a part d'un programa estratègic d'SCP.

A continuació, exposarem de forma sintètica l'estat de les iniciatives de creació d'SCP a quatre països (Àustria, França, Itàlia i Noruega) abans d'analitzar amb detall el cas alemany, com l'exemple amb major recorregut i rellevància en aquest àmbit.

A **Àustria**, existeix una estructura institucional bastant avançada d'SCP, que segueix el model alemany de cooperació entre el govern i les organitzacions de la societat civil. Prèviament, a la dècada del 1990, va existir un servei civil de pau com a alternativa al servei militar obligatori, que en la seva dimensió internacional va portar 115 voluntaris a treballar en projectes de construcció de pau, fonamentalment a la veïna regió dels Balcans.

En professionalitzar-se les Forces Armades, es va acabar el finançament d'aquest servei i des del 2003, la coordinadora **Servei de Pau Austríac** (*Österreichische Friedensdienste*, ÖFD, per les seves sigles en alemany),⁷³ que participa a la Xarxa Europea per a la promoció d'SCP, ha estat treballant per implementar-lo a Àustria. Al 2005, van organitzar juntament amb el Centre Austríac per a l'Estudi de la Pau i la Resolució de Conflictes⁷⁴ una Conferència Internacional per compartir experiències de propostes d'SCP de tota Europa i hi van convidar representants del govern per obrir un canal de comunicació.

La institució governamental responsable al país per a aquest projecte és l'**Agència Austríaca per al Desenvolupament**, que no té rang ministerial ja que està inclosa a l'estructura del Ministeri d'Assumptes Exteriors, però és l'encarregada de les polítiques de cooperació del país. L'Agència estableix directrius per als projectes de cooperació i, gràcies al treball d'ÖFD a l'última dècada i a la seva última revisió estratègica sobre "el desplegament de personal a la cooperació per al desenvolupament", es va incloure un pro-

72. Xarxa Europea de Serveis Civils de Pau: <http://www.en-cps.org/>

73. Servei de Pau Austríac (*Österreichische Friedensdienste*, ÖFD): <http://www.oefd.at>

74. La pàgina web del Centre Austríac per a l'Estudi de la Pau i la Resolució de Conflictes (ASPR, per les seves sigles en anglès) és: <http://www.aspr.ac.at>

jecte de Servei Civil de Pau (*Ziviler Friedensdienst*) per a treballadors per la pau professionals, que van ser destinats a implementar projectes en col·laboració amb contraparts locals de països prioritaris per a la cooperació austríaca.

Al document de l'Agència s'estableix que els projectes rebrien un 80% del finançament i que per a la fase d'inici es durien a terme 25 iniciatives. S'ha creat un Consorci amb totes les organitzacions austríaques de la societat civil interessades per una visió comuna de l'SCP,⁷⁵ per actuar com a plataforma d'interlocució amb el govern i ser també potencialment l'òrgan de gestió dels projectes, incloent-hi la formació, el desplegament de professionals i l'avaluació. Els primers projectes d'aquest nou SCP està previst posar-los en marxa durant el bienni 2009-10.

França és un país amb un moviment noviolent i per la pau molt actiu durant la segona meitat del segle XX, amb figures clau a nivell europeu, com el teòric Jean Marie Müller o l'activista gandhià Lanza del Vasto.⁷⁶ En aquesta línia de compromís amb aquests temes, al 1996, un grup d'organitzacions de la societat civil va formar el **Comitè d'Intervencions Civils per la Pau** (*Comité ICP*),⁷⁷ per promoure la idea d'un SCP al país.

Una de les organitzacions membre d'aquesta xarxa, el **Mouvement pour une Alternative Non-violente** (MAN),⁷⁸ va coordinar amb l'Estat francès el finançament d'un desplegament d'un servei civil de pau a Kosovo com a projecte pilot, però posteriorment no hi ha hagut continuïtat per a la proposta.

En el context de les últimes eleccions presidencials, el candidat del Partit Verd, Dominique **Voynet**, el febrer del 2007, va presentar al Senat francès una proposta de llei per a la promoció de la Cultura de Noviolència i d'un Servei Civil Voluntari.⁷⁹ Tot i que no va ser aprovada, suposa una fita memorable per ser la primera proposta política de recolzament a la iniciativa i per mantenir el tema a l'agenda política francesa.

A **Itàlia**, l'organització clau de l'esforç per a la promoció de l'SCP és el **Centro Studi Difesa Civile**,⁸⁰ que l'any 2000 va obtenir l'interès del Centre Militar d'Estudis Estratègics, pertanyent al Ministeri de Defensa, per desenvolupar un estudi sobre la idea de crear un SCP a Itàlia, que en aquest país s'identifica amb el símbol dels *Caschi Bianchi* (**Cascos Blancs**).⁸¹

75. Ziviler Friedensdienst: <http://www.zfd.at>

76. Per a una visió històrica del moviment per la pau i no violent francès, pot consultar-se: Mellon, Christian, Jean-Marie Muller i Jacques Semelin. 1985. *La Dissuasion Civile. Principes et méthodes de la résistance non violente dans la Stratégie Française*, París: Fondation pour les Études de Défense Nationale.

77. Comitè d'Intervencions Civils per la Pau (*Comité ICP*): <http://www.interventioncivile.org>

78. Mouvement pour une Alternative Non-violente: <http://www.nonviolence.fr>

79. La proposta de llei completa pot ser consultada a:

http://www.en-cps.org/Promotion_of_Civil_Peace_Services/National_Campaigns?action=AttachFile&do=get&target=private_bill_relating_to_the_promotion_of_a_culture_of_non-violence_and_peace_and_voluntary_non-military_national_service.pdf

80. Centro Studi Difesa Civile: <http://www.pacedifesa.org>

81. Tullio, Francesco. 2000. *La difesa civile e il progetto Caschi Bianchi. Peacekeepers civili disarmati*. Milà: Franco Angeli. Un resum executiu d'aquest informe està disponible a: http://www.pacedifesa.org/public/documents/DfesacivileecaschibianchiIndice_e_conclusioni.pdf

Aquest interès venia alimentat pel desenvolupament d'un petit projecte pilot de Cascos Blancs finançat pel govern uns anys abans, durant els conflictes a l'antiga Iugoslàvia. Igualment, la participació d'Itàlia a la Missió de la Força Provisional de les Nacions Unides al Líban (UNIFIL) també va generar un debat polític sobre l'eficàcia de les operacions de manteniment de pau i el rol que hi juguen els civils.

El govern de Romano Prodi, per mitjà del Viceministeri per a la Cooperació Econòmica i el Desenvolupament, vinculat al Ministeri d'Assumptes Exteriors, va propiciar una trobada amb les organitzacions de la societat civil involucrades en aquesta proposta, cosa que va acabar gestant una **Taula de Treball per a l'Estudi d'Intervencions Civils en Àrees de conflicte** (*Tavola Interventi Civili di Pace*), les reunions de les quals van començar el març del 2007.

L'arribada al poder del nou govern de Silvio Berlusconi ha deixat en suspens el desenvolupament del projecte. Tot i que la Taula de Treball formalment continua funcionant, el recolzament governamental s'ha vist limitat a tasques de comunicació i divulgació de la idea als col·legis, així com en projectes de formació o entrenament d'experts en temes de pau i resolució de conflictes.

Per intentar contrarestar aquest canvi de rumb, les organitzacions de la societat civil s'han agrupat en una plataforma que reivindica el retorn a un diàleg estratègic entre el Ministeri d'Assumptes Exteriors i la societat civil, i la posada en marxa d'un nou projecte pilot més ambiciós, que prengui com a referència el model alemany.

Es pot ressaltar que a Itàlia l'interès per l'SCP no s'ha generat només en àmbit estatal, sinó també a d'altres, com demostra el recolzament del govern regional de Ferrara a un estudi de la viabilitat del desenvolupament de missions de Cascos Blancs, recolzats per Administracions Públiques Locals italianes.⁸²

Per últim, és important prendre en consideració el cas de **Noruega**, un país amb una política de cooperació prestigiosa i amb una llarga tradició que inclou un compromís ferm per a la gestió i prevenció de conflictes. Els defensors de la creació d'un SCP al país nòrdic, seguint el model alemany,⁸³ han aconseguit finançament del govern per realitzar un Estudi de Viabilitat i també per tal que personal especialitzat en construcció de pau en països en conflicte duguin a terme formacions específiques a professionals.

Una iniciativa ja existent que podria incorporar-se al disseny d'un SCP noruec és el **Nordem**, sigles en noruec per al Banc de Dades per a la Democràcia i els Drets Humans, gestionat per la Universitat d'Oslo.⁸⁴ Nordem és interessant en aquest context perquè representa una col·laboració formal entre la societat civil i el govern per a administrar dos llistats d'experts: un operat

82. Berutti, Davide i Matteo Menin. 2004. *Enti Locali e Caschi Bianchi: un modo realistico di fare la pace. Studio di fattibilità per la realizzazione di una missione di caschi Bianchi da parte di Amministrazioni Pubbliche Locali italiane*. Ferrara. Disponible a: http://www.pacedifesa.org/documenti/enti_locali_caschi_bianchi.pdf

83. Per exemple, l'Associació Noruega per la Pau (<http://www.fredslaget.no>), o el Consell Noruec per la Pau (<http://www.nowar.no>).

84. Existeix més informació sobre NORDEM a: <http://www.humanrights.uio.no/programmes/nordem/>

conjuntament amb el Consell per als Refugiats per al desplegament ràpid de personal civil com a observadors electorals o per al monitoratge de possibles violacions de drets humans a tercers països; i un altre com un recurs per al reclutament en projectes més a llarg termini d'experts en un camp més ampli de temes rellevants com activitats relacionades amb la democràcia i els drets humans.

En ambdós casos, Nordem actua com una font de recursos humans per a projectes del govern en aquests camps. Una funció que podria realitzar amb perfils més específics per a un futur SCP.

5.3. EL SERVEI CIVIL PER LA PAU ALEMANY

Fins al moment, Alemanya és, juntament amb el cas més recent d'Àustria, l'únic país on un govern ha adoptat i finançat públicament un SCP en cooperació amb la societat civil. La iniciativa va tenir el seu origen com a reacció a les guerres als Balcans de la segona meitat de la dècada del 1990, quan una coalició alemanya d'organitzacions i experts del moviment per la pau i la no-violència van formar una organització paraigües, el **Fòrum per un Servei Civil de Pau** (*Forum Ziviler Friedensdienst, Forum ZFD*, en Alemany).⁸⁵

L'objectiu del *Forum ZFD*, que va comptar al seu origen amb 40 associacions afiliades i 240 membres individuals, era la creació i l'enfortiment d'instruments de resolució civil de conflictes a través de mitjans no-violents. Durant una primera etapa, els seus membres van prioritzar una labor de difusió i recerca de recolzaments polítics i finançament públic per a la seva visió d'un SCP alemany professionalitzat, format per experts amb una preparació adequada i disponibles per a treballar sobre el terreny per un període llarg de temps (un o dos anys), convidats per actors locals per treballar en la prevenció de conflictes i la construcció de pau.

Aquest treball va començar a donar fruits al 1997 quan van obtenir el recolzament del govern regional de North Rhine Westphalia per a finançar un projecte pilot: el desenvolupament d'un curs intensiu de formació de quatre mesos per a experts en temes de pau. Aquest curs es va convertir en la base de l'entrenament per a l'SCP, que posteriorment facilitarà l'**Acadèmia per a la Transformació de Conflictes**,⁸⁶ una entitat creada dins del propi Fòrum ZFD.

Un any després, el nou govern de la coalició socialdemòcrates-verds va mostrar el seu recolzament a la idea d'un SCP i el **Ministeri Federal per a la Cooperació Econòmica i el Desenvolupament** (BMZ, per les seves sigles en alemany) va desenvolupar un concepte marc i va proporcionar el finançament per posar-lo en marxa. Des del 1999, més de 250 "consultors de pau" han estat formats i enviats per organitzacions acreditades de la societat civil a totes les regions del món per desenvolupar micro-projectes de construcció de pau. Actualment, més de 100 consultors estan treballant en aquests projectes, amb un recolzament de 300 professionals locals.

85. La pàgina web on pot trobar-se informació detallada sobre el seu origen, activitats i desenvolupament és: <http://www.forumzfd.de>

86. El programa i les activitats de l'Acadèmia estan disponibles a: <http://www.forumzfd-akademie.de/en-af>

L'**estructura** establerta pel BMZ va partir de la creació d'un **Consorti SCP** amb organitzacions de la societat civil i institucionals, la funció del qual és coordinar tot el programa, intercanviant i compartint les experiències amb el programa de tots els seus membres i gestionant els projectes. De la mateixa manera, el Consorti funciona com una plataforma per al diàleg amb el Ministeri en tot el que concerneix l'SCP. El Consorti és també el vincle entre el BMZ i la resta de les organitzacions de la societat civil que mostren interès per la proposta.

El **Secretariat del Consorti** està allotjat al Servei Alemany de Desenvolupament (DED, per les seves sigles en alemany), que és una institució vinculada al Ministeri i un dels membres del Consorti, que a més del Fòrum ZDF, acull el Comitè d'acció del Servei per la Pau (AGDF), l'Associació de Cooperació al Desenvolupament (AGEH), els Serveis Cristians Internacionals (CFI), el Servei de les Esglésies Evangèliques a Alemanya per al Desenvolupament (EED), EIRENE – Servei Cristià Internacional per la Pau i l'Organització per la Pau Mundial (WFD).

El Consorti accepta i supervisa les propostes de projectes per a l'SCP i és responsable de la seva realització, que posteriorment seran auditats i avaluats pel govern. També té la responsabilitat de desenvolupar el marc conceptual sobre l'SCP, una tasca clau donat el caràcter innovador i pioner del programa, així com de facilitar intercanvis d'experiències amb altres iniciatives europees, millorar el marc administratiu de la iniciativa i actuar com a portaveu davant del Ministeri i l'opinió pública.

El BMZ, per la seva banda, decideix en consultes amb el Ministeri d'Assumptes Exteriors alemany quins projectes dels presentats pel Consorti SCP són aprovats, segons uns criteris preestablerts. Des del punt de vista legal, el Ministeri ha utilitzat com a marc d'aquesta activitat una llei ja existent sobre projectes en el marc de la cooperació al desenvolupament, i el personal i les iniciatives d'SCP estan coberts per aquesta mateixa llei.

És important destacar que com a part de la seva política de resolució de conflictes i construcció de pau complementària a l'SCP, però separada programàticament i institucional, el Ministeri d'Assumptes Exteriors té un **Centre per a les Operacions Internacionals de Pau** (*Zentrum für Internationale Friedenseinsätze, ZIF*) per a reclutar civils per a missions de curt termini d'organitzacions internacionals com les Nacions Unides, l'OSCE o la Unió Europea a través d'una estructura de llistats o *rosters* amb professionals especialitzats que compta amb quasi mil perfils actius.

Un dels aspectes més importants de l'èxit de la iniciativa és que les decisions sobre ella són fruit del **diàleg i el consens entre els representants del govern i el Consorti**, però el desenvolupament i la legitimitat dels SCP recau bàsicament en el Consorti i, per tant, en la societat civil.

Els projectes de l'SCP⁸⁷ es planifiquen i executen en forma d'intervencions de llarga duració en el context de conflictes violents, actius o latents, entre grups socials dins d'un país o una regió, o en forma d'una contribució

87. La informació sobre les característiques fonamentals dels projectes del SCP Alemany pot consultar-se a: German Civil Peace Service Group. 2005. *Reglas básicas para el Servicio Civil para la Paz*. Bonn. Disponible a: http://www.en-cps.org/Civil_Peace_Services?action=AttachFile&do=get&target=cps_standards_spanish.pdf

a la prevenció de tals conflictes. Els projectes es desenvolupen en cada una de les tres fases d'un conflicte, és a dir en la prevenció, la transformació del conflicte i les activitats post-conflicte.

Per principi, l'SCP executa els seus projectes en cooperació amb **organitzacions contraparts locals** amb l'objectiu d'identificar forces potencials de promoció de la pau existents a la societat civil i enfortir les forces locals pensant en la solució no violenta de conflictes. Al mateix temps, una característica essencial és l'anàlisi en profunditat del context del conflicte i la interacció sistemàtica amb altres iniciatives de construcció de pau o de la cooperació per al desenvolupament que operin a la mateixa zona.

Un aspecte central de qualsevol projecte de l'SCP és el reclutament d'un o diversos **especialistes en gestió de conflictes**. Aquest especialista extern disposa de qualificacions, coneixements i recursos que no estan disponibles a nivell local o no ho estan en la mateixa mesura. Aprofita el seu estatus com a persona externa (credibilitat, legitimitat, imparcialitat, capacitat de protecció) al servei d'una cooperació intercultural amb l'organització contrapart local.

Fins al moment, per qüestions pressupostàries, els projectes compten amb un nombre limitat de consultors de pau internacionals, habitualment un o dos per projecte. Per tant, el seu camp d'acció i objectius estan condicionats per aquesta dimensió.

La **selecció del personal especialitzat** es basa en els requisits específics d'un conflicte concret, així com en les necessitats específiques de l'organització contrapart. Existeixen uns criteris bàsics, així com un nivell necessari en competències socials, personals i professionals per als consultors de pau que poden participar en els projectes.⁸⁸ Aquests consultors són professionals de reconeguda experiència i capacitat i són considerats des del punt de vista laboral com cooperants internacionals.

L'**objectiu general** de l'SCP consisteix en reduir o evitar la violència, promoure l'entesa i contribuir a una pau duradora i justa, tot plegat en cooperació amb organitzacions contraparts locals. Entre les fites dels projectes, cal destacar la gestió no violenta de conflictes o potencials conflictes, l'enfortiment de les bases existents per a la reconciliació i la consolidació de pau i les contribucions a la reconstrucció d'una societat civil funcional.

Aquests objectius es desenvolupen en **els següents camps d'acció**:⁸⁹

- Desenvolupament d'estructures per a la cooperació i el diàleg, més enllà de les línies de conflicte (incloent-hi l'enfortiment d'instàncies d'arbitratge).
- Creació de punts d'enllaç i espais segurs per al recolzament a les parts conflictives i el seu contacte.
- Enfortiment d'estructures d'informació i comunicació relatives al tema "Causes i efectes dels conflictes violents" (entre d'altres, periodisme per la pau, creació de xarxes o monitoratge de l'evolució dels conflictes).

88. Veure *Ibidem*, 6-8.

89. *Ibidem*, 4.

- Reintegració i rehabilitació dels grups particularment afectats per la violència (incloent-hi assistència psicossocial).
- Assessoria i formació en relació als instruments i les estratègies de la gestió civil noviolenta de conflictes, així com la creació d'estructures amb aquesta metodologia.
- Educació per la pau (incloent-hi l'educació per a combatre prejudicis sobre aquell que és considerat enemic).
- Enfortiment de la seguretat jurídica local, que inclou al seu torn, l'observació de la situació dels drets humans, la protecció contra la violació dels drets humans, i la creació i l'enfortiment d'institucions locals.

L'SCP alemany espera que els seus projectes generin **resultats directes** sobre el potencial de l'organització contrapart per a reduir la violència a través de la labor del personal especialitzat en gestió de conflictes; i **resultats indirectes** amb la creació d'estructures a nivell sociopolític, assegurant de tal manera la sostenibilitat dels seus projectes.

Els indicadors identificats per al monitoratge dels impactes són els següents:⁹⁰

- S'hauran enfortit la capacitat institucional, la qualificació, les xarxes, els marges de maniobra, la importància política i la motivació de la/es organització/ons contrapart/s local/s per a una gestió constructiva de conflictes.
- Les organitzacions contraparts assumiran un paper visible en la recerca de solucions noviolentes.
- Es continuarà aprofitant de manera autònoma el treball propiciat per la participació del personal extern, especialitzat en gestió de conflictes, fins i tot quan el projecte hagi acabat formalment.
- S'haurà aconseguit incrementar la disposició dels grups vinculats al projecte a cooperar amb altres actors.
- A la zona del projecte s'hauran creat estructures de comunicació entre les parts en conflicte i les divisions s'hauran superat almenys parcialment.
- S'haurà conscienciat a la població en general sobre els prejudicis existents entre les poblacions a la regió del projecte, i s'hauran reduït aquests prejudicis.
- S'haurà incentivat el debat sobre el tractament d'injustícies comeses en el passat i s'haurà incrementat la disposició de la societat a participar en processos de reconciliació.
- S'hauran enfortit els mecanismes per a la solució pacífica de conflictes existents a nivell local. Els actors locals coneixeran mètodes de resolució de conflictes noviolents i/o podran resistir més fàcilment a provocacions de violència.
- Haurà millorat la seguretat objectiva i subjectiva de la població.
- S'hauran impulsat canvis a nivell sociopolític (per exemple, s'hauran canviat currículums escolars, s'haurà aprovat una llei, s'haurà creat una xarxa nacional, etc.).

Un exemple de projecte significatiu de l'SCP alemany en el camp de la prevenció de conflictes és l'implementat a **Níger**, un país africà que ha tingut

90. *Ibidem*, 5-6.

un desenvolupament relativament en pau en els seus més de 45 anys d'existència, però que compta amb conflictes no resolts, en particular respecte a la gestió dels recursos naturals, com l'aigua. En aquest país de l'Àfrica Occidental, l'aigua és un recurs escàs per a la seva població rural, que suma el 80% del total, degut a l'augment de les necessitats pel creixement demogràfic i a la sequera generada per un procés de desertització. És per això que les disputes pel dret d'ús dels pous i embassaments han crescut considerablement durant l'última dècada, generant enfrontaments violents en algunes ocasions.

L'SCP alemany va identificar a través d'un estudi realitzat per EIRENE, un dels membres del Consorci, una manca de capacitats per a la gestió no violenta de situacions de conflicte sobre els recursos a Níger i va posar en marxa juntament amb l'ONG local **Karkara**⁹¹ un projecte denominat **GENOVICO** (sigles de *GEstion NON-Violente de CONflits*, en francès) amb l'objectiu de crear i formar una xarxa d'experts en resolució de conflictes al país africà que pogués proporcionar assessorament i recolzament a un ampli ventall d'actors clau (caps tribals, comissions de gestió de drets d'ús de la terra i l'aigua, municipis, organitzacions de pagesos...) sobre la gestió no violenta dels conflictes sobre els recursos. El projecte va ser presentat a l'SCP alemany per EIRENE que es va fer càrrec de la seva implementació. Per a cada fase triennial, va comptar amb un finançament aproximat de 180.000 euros, uns 60.000 euros l'any durant sis anys.

Del 2002 al 2005, un expert internacional amb deu anys d'experiència com a formador en gestió de conflictes no violents va treballar amb un coordinador de la contrapart local en la creació d'aquesta xarxa i en la formació de formadors locals. Per contrarestar el buit d'experts locals, es va prioritzar la formació de formadors especialitzats que fossin capaços d'oferir capacitats de gestió de conflictes de forma no violenta, en especial a les àrees on la lluita pels recursos estava generant problemes que podrien desencadenar en enfrontaments violents. A més, es van produir materials educatius i mòduls de formació en col·laboració amb experts locals, tant en francès com en les llengües nacionals reconegudes a Níger.

De forma paral·lela, el projecte va monitorar les iniciatives que els seus beneficiaris van començar a posar en marxa en diferents regions del país per implementar els coneixements adquirits i aconseguir acords i fer mediació entre parts enfrontades per la gestió de recursos amb resultats positius en molts casos. L'impacte favorable del projecte i la creixent demanda dels seus serveis va fer que els experts locals formats per la iniciativa s'organitzessin en grups regionals. A través d'una sèrie de tallers co-organitzats amb el projecte van definir les funcions i els estatuts de la **Xarxa de Formadors en Resolució No violenta de Conflictes de Níger**, que es va establir formalment al 2004 i el nom del qual en francès RE-GENOVICO fa referència al projecte del que havia sorgit.

Durant una segona fase del projecte GENOVICO (2005-2008), el treball dels experts internacionals es va focalitzar en expandir les capacitats dels membres de la Xarxa i en facilitar que el projecte aconseguís independència a nivell organitzatiu i financer. Aquest objectiu es va dur a terme amb èxit i avui en dia GENOVICO funciona de forma independent i no només és un recurs disponible utilitzat habitualment en disputes i conflictes sobre recursos

91. Informació sobre aquesta organització està disponible a la seva pàgina web: <http://www.karkara.org>.

en diferents zones de Níger, sinó que també ha col·laborat en desenvolupar un projecte per a la creació d'una xarxa similar al país veí de Mali.

Un altre cas il·lustratiu d'un projecte de l'SCP alemany és el que es va desenvolupar a **Kosovo**, que s'ha implementat durant un llarg període de temps (cinc anys) en un context de major conflictivitat i en el qual finalment també s'ha cedit amb èxit la responsabilitat del seu seguiment a actors locals.

Les conseqüències negatives del conflicte entre les comunitats albano-kosovar i sèrbia a la regió de Kosovo, durant la segona meitat de la dècada del 1990, van persistir durant la intervenció de l'OTAN al 1999 i durant l'administració de les Nacions Unides del territori. Tot i els esforços de la comunitat internacional per a construir una pau duradora i justa que permetés el retorn dels refugiats, disturbis violents s'han repetit a la zona en diferents moments, dificultant la reconciliació entre les comunitats.

El Fòrum SCP va presentar a principis del 2000 un projecte que s'estendria al llarg de cinc anys, per a generar capacitats de mediació noviolenta en professionals i organitzacions kosovars que permetessin una millor comunicació i una gestió noviolenta de conflictes entre grups de diferents comunitats ètnico-religioses. La idea va ser aprovada per l'SCP alemany i es va obrir una oficina a **Prizren**, la tercera ciutat més poblada de Kosovo a la qual treballaven conjuntament des d'un principi experts internacionals i locals per assegurar que les condicions i el context del conflicte fossin integrades al treball del projecte.

Els experts internacionals en construcció de pau van anar construint un rol a la ciutat com a facilitadors imparcials, establint contactes amb promotors de pau d'ambdues comunitats. En un primer moment, les seves tasques es van centrar en la formació en capacitats bàsiques de construcció de consensos i resolució noviolenta de conflictes a través de tallers, taules rodones, reunions i conferències, que van ser la base per a generar confiança i el començament d'un segon nivell d'intervenció centrat en la facilitació de diàlegs i trobades entre grups d'ambdues comunitats i mediació en conflictes relacionats amb el retorn dels desplaçats o la reconciliació entre veïns.

Com un dels impactes més positius del projecte, és remarcable el fet que kosovars d'ambdues comunitats, a partir de la participació en tallers i seminaris del projecte de l'SCP alemany a Prizren, creessin iniciatives de cooperació multiètnica, com el grup de joves Organització Kosovar per a Noves Iniciatives (KONI, per les seves sigles en anglès) o l'organització de dones Dora-Dores. Aquests grups han jugat un paper important en l'establiment de campanyes i iniciatives de reconciliació i de reducció de la violència durant la irrupció de disturbis entre comunitats.

Al 2005, l'última experta internacional vinculada amb el projecte va atorgar simbòlicament les claus de l'oficina local a una experta kosovar responsable de continuar amb el treball ja realitzat, però ja amb independència organitzativa i financera de l'SCP alemany. Els resultats positius d'aquest projecte demostren que el treball de l'SCP pot desenvolupar-se també en situacions de conflicte obert o post-conflicte.⁹²

92. Aquests exemples, juntament amb altres casos, estan desenvolupats a l'informe de l'SCP: Civil Peace Service Group. 2006. *Daring to Build Peace. Ways of Overcoming Violence. Seven Years of the Civil Peace Service*. Berlín.

Després de cinc anys d'experiències pràctiques amb projectes de l'SCP, **una avaluació externa** de la fase inicial del Servei al 2005 va qualificar-lo com una interacció política de cooperació governamental i no governamental d'èxit. Des del 2004, existeix un procés sistemàtic d'avaluació de tots els projectes que n'ha identificat un impacte significatiu, però limitat geogràficament i social pel restringit nombre de consultors i equip local. En aquesta línia, els membres del Consorci SCP demanen al govern un augment dels fons per millorar aquest impacte quantitatiu.

Aquesta reivindicació ha estat recollida relativament, ja que des del punt de vista del **finançament**, el pressupost anual de l'SCP dins del Ministeri de Desenvolupament, s'ha incrementat paulatinament des d'un milió d'euros al 1999 fins als més de 25 milions previstos per a l'any 2009. Durant els 10 anys de finançament públic, més de 100 milions s'han dedicat a aquesta iniciativa. Els projectes són finançats pràcticament en la seva totalitat per aquesta línia pressupostària pública.

Els membres del Consorci reben certs costos indirectes per cada projecte (un màxim d'un 7%), però els seus costos generals han de ser coberts per altres fonts de finançament públiques o privades. Un percentatge petit de l'import total es canalitza per a l'Acadèmia per a la Transformació de Conflictes com a seu centralitzada de la formació dels consultors de pau de l'SCP.⁹³

Resulta fonamental el fet que els SCP alemanys hagin conviscut fins al moment amb **tres governs de diferent color polític**: coalició vermella i verda de socialdemòcrates (SPD) i ecologistes (Els Verds) del 1999 al 2005; coalició d'unitat nacional de socialdemòcrates i conservadors (CDU-CSU) del 2005 al 2009, i coalició de conservadors i lliberals (FDP) des de la tardor del 2009. Les diferents opcions ideològiques s'han compromès positivament amb el desenvolupament i la consolidació del projecte com una política d'estat, com ho demostra el fet que el recolzament financer hagi anat creixent cada any, incloent-hi la nova partida pressupostària per al 2010, tot i la crisi financera.

De fet, els SCP s'han convertit en un exemple de bones pràctiques de la política exterior alemanya i una referència inexcusable per a qualsevol iniciativa internacional alemanya en aquest camp i com a tal és reconeguda i valorada per part de la cooperació alemanya.⁹⁴

5.4. TRAJECTÒRIA DE LA IDEA DELS SCP A ESPANYA I CATALUNYA

Des del 2004, amb l'arribada al poder del govern de José Luis Rodríguez Zapatero, Espanya ha intentat accentuar la seva imatge com un país compromès amb la causa de la pau. La construcció de pau i la prevenció de conflictes és una senya d'identitat que el govern socialista ha pretès consolidar amb la seva acció exterior. La seva postura en contra de la guerra d'Iraq, que

93. Dades proporcionades pel Secretari del *Forum ZDF*.

94. L'SCP és citat com exemple a German Federal Ministry for Economic Cooperation and Development. 2005. *Sector strategy for crisis prevention, conflict transformation and peace-building in German development cooperation*. Bonn. Disponible a: <http://www.bmz.de/en/service/infotek/fach/konzepte/konzept132.pdf>. Pàgina 18.

va comportar la decisió de retirar les tropes espanyoles com a gran primera mesura política del mandat del nou govern, s'ha vist acompanyada posteriorment de la voluntat d'utilitzar les Forces Armades en operacions de manteniment de pau que comptin amb recolzament polític i legal de la comunitat internacional, com en els casos d'Afganistan, Bòsnia, Kosovo o el Líban.

Tanmateix, tot i aquesta predisposició per a desenvolupar la capacitat espanyola per cooperar en la construcció de pau en el marc internacional, el rol dels civils en aquests processos està encara pendent d'explorar i el concepte d'un SCP no és suficientment conegut. Com afirma Jesús Núñez, codirector de l'Institut d'Estudis sobre Conflictes i Ajuda Humanitària, "conceptes com la defensa civil i propostes com la creació o la participació en Cossos Civils de Reacció Ràpida (en el marc de la UE, per exemple), són encara hipòtesis de treball que no han passat a formar part de l'agenda governamental".⁹⁵

Els pioners en la difusió de la idea de cossos civils de pau a Espanya han estat vinculats fonamentalment als moviments pacifistes i d'objecció de consciència de l'última època del franquisme i principis de la democràcia.⁹⁶ A la dècada dels anys 1970, els primers grups d'objectors van plantejar la necessitat de crear un **Servei Civil per la Pau**, com a alternativa al servei militar, i van començar a realitzar aquesta proposta com a mitjà reivindicatiu d'una llei d'objecció de consciència al servei militar.

La lluita d'aquests moviments va propiciar l'elaboració per part del govern socialista de Felipe González de la llei d'objecció de consciència, aprovada al Congrés al 1984, i l'establiment d'un servei social substitutori com a alternativa al servei militar obligatori a partir del 1988. En ell, els objectors podien realitzar tasques vinculades, entre altres temes, amb "serveis socials per la pau i programes de cooperació internacional".⁹⁷

Molts objectors van realitzar aquest servei duent a terme tasques de construcció de pau en conflictes internacionals, per exemple en les guerres dels Balcans, generant una experiència precursora d'un possible SCP. No obstant, després del final del servei militar obligatori l'any 2000, la idea de cossos civils de pau va quedar relegada per un temps dins de l'agenda política i de seguretat, i també de les prioritats del moviment per la pau espanyol.

El debat i les iniciatives pràctiques provinents d'altres països europeus sobre la creació d'SCP, que hem analitzat anteriorment, han arribat també a Espanya els últims anys. Val la pena destacar en aquest sentit la labor pionera en l'àmbit intel·lectual i pràctic de **Gonzalo Arias** (1926-2008), que, influenciat pel deixeble italià de Gandhi, Lanza del Vasto, va ser un activista i prolífic divulgador de la noviolència com a mètode d'acció política, publicant una llarga llista d'articles i llibres sobre el tema.⁹⁸ Al 2005, Arias va

95. Núñez, Jesús. 2009. "El concepto de defensa en España: apuntes más allá del terreno militar" a Centro Internacional de Toledo para la Paz. *Hacia un concepto ampliado de defensa: La dimensión civil de la seguridad en España y en el marco de las organizaciones internacionales*. Document CITpax núm. 9.

96. Per conèixer més aquests moviments es pot consultar Sampedro Blanco, Víctor. 1997. *Movimientos sociales: debates sin mordaza. Desobediencia civil y servicio militar*. Madrid: Centro de Estudios Constitucionales.

97. Veure article 6 de la Ley 22/1998, del 6 de juliol, reguladora de la objeción de conciencia y de la prestación social sustitutoria.

98. Entre la seva àmplia obra, podem destacar: Arias, Gonzalo. 1976. *La no violencia, arma política*. Barcelona: Nova Terra; 1977. *La no violencia: éntentación o reto?*. Salamanca: Sígueme; i 1995. *Proyecto político de la no violencia*. Madrid: Nueva Utopía.

dirigir una petició, recolzada inicialment per 202 signatures, al Congrés, al Senat i a cadascuna de les Assemblees Legislatives de les Comunitats Autònomes per tal de plantejar un debat sobre la creació d'una milícia no violenta.⁹⁹ Tot i que no va ser atesa, tal petició representa un primer pas important en la divulgació i un intent d'involucrar la classe política en l'anàlisi i valoració de la idea d'SCP.

Una altra experiència clau, dins de l'àmbit de la recerca universitària, va ser el Projecte I+D+i **Espanya/Europa: Peacebuilding, cossos civils de pau i noves diplomàcies (2006-07)** finançat pel Ministeri d'Educació i Ciència i liderat des de l'Institut sobre la Pau i els Conflictes de la Universitat de Granada pel professor Mario López.¹⁰⁰ Els seus objectius plantejaven:

1. Investigar les raons que motiven un major protagonisme de la societat civil en la construcció de pau.
2. Estudiar les metodologies i les tècniques de les noves diplomàcies de base.
3. Participar al debat europeu sobre la constitució d'un Cos de Pau Civil Europeu.
4. Perfilar els jaciments del voluntariat a la llum de tècniques de recerca qualitatives i quantitatives, fonamentat en enquestes i la seva anàlisi, així com l'elaboració de tals protocols.
5. Analitzar les possibilitats existents a Espanya per a la creació d'un cos civil de pau estatal o regional.¹⁰¹

La participació com a membre de l'equip del projecte de l'activista i teòric italià Alberto L'Abate, vinculat amb el *Centro Studi Difesa Civile* i persona clau en la posada en marxa de la iniciativa *Caschi Bianchi* a Itàlia, és un exemple de la retroalimentació europea sobre la idea d'un SCP.

Un pas més dins d'aquest procés és el treball de **NOVA**, una ONG catalana, que entre les seves activitats desenvolupa un Programa de Construcció de Pau i Noviolència Activa. Des de la seva fundació al 1999, s'ha involucrat en la construcció d'una cultura de pau amb l'organització de marxes, trobades internacionals, formacions sobre resistència i estratègia no violenta, així com projectes de recolzament a moviments no violents d'Orient Mitjà (Iraq, Palestina, Síria o Israel).

En el marc del seu treball de prevenció de la violència, construcció de pau, mediació i transformació no violenta de conflictes, NOVA s'ha integrat en xarxes i organitzacions internacionals ja analitzades, com Forces de Pau No violentes i la Xarxa Europea de Serveis Civils de Pau (EN-CPS). Dins de la seva participació en aquestes xarxes, una de les línies de treball centrals ha estat la **promoció de la idea d'un SCP a Espanya i Catalunya.**

99. <http://www.milicianoviolenca.net>

100. Mario López, des del seu treball a l'Institut granadí, ha desenvolupat una labor de gran rellevància en la difusió acadèmica del tema de la no violència i el rol dels civils en la construcció de pau al nostre país a través de la docència, les seves publicacions (citades a la bibliografia), la creació de grups de recerca o l'organització de cursos i conferències.

101. Les aportacions del projecte estan recollides a l'obra col·lectiva: López, Mario (ed). 2008. *Ciudadanos en pie de paz. La sociedad civil ante los conflictos internacionales: desafíos y respuestas*. Granada: Editorial Universidad de Granada. Més informació sobre aquest Projecte de Recerca a: http://cicode-gcubo.ugr.es/eirene/Investigacion/Proyectos_de_Investigacion/Cascos_Blanco/Cascos_blanco_proyecto

Per donar a conèixer la base teòrica i pràctica rere els SCP, han organitzat a Catalunya tres **Trobades Internacionals per una Cultura de Pau** (2003, 2004, 2006) amb la participació de representants polítics, de la societat civil, del moviment per la pau, militars i experts internacionals. Recolzada en la labor d'un **grup d'estudi**, format per polítics en actiu de diferents institucions i membres d'ONG per la pau, durant la Trobada del 2006 es va impulsar l'elaboració d'una proposta en forma de proposició de llei per a la creació d'una Agència de Civils per la Pau a Espanya.¹⁰²

Aquesta proposta de llei va ser portada al Comitè d'Exteriors del Congrés per part del grup Esquerra Verda IU-ICV i, tot i que la idea no va arribar a concretar-se, va ser un pas important com a primer debat a nivell legislatiu estatal sobre la formació d'un SCP a Espanya.

La proposta feia esment dels canvis en les polítiques de seguretat internacionals ja ressenyats en aquest informe, i també dels elements del marc legislatiu espanyol que podrien servir de suport a una iniciativa d'aquest tipus, entre els que destaquen dos:

1. La llei 27/2005, del 30 de novembre, de Foment de l'Educació i la Cultura de Pau on s'estableix que:

Correspon al Govern, per a la realització de les fites esmentades en matèria de cultura de pau:

- a) potenciar l'educació per la pau, la no violència i els drets humans, a través de la recerca per la pau [...] a través de la promoció del diàleg i de la no violència com a pràctica que cal generalitzar en la gestió i transformació dels conflictes (*exposició de motius*)
- b) atorgar ajudes per a la realització d'estudis i investigacions en matèria de pau (art. 3)
- c) promoure la formació especialitzada d'homes i dones en tècniques de conflictes, negociació i mediació (art. 2.7)
- d) promoure les tasques de construcció de pau en àrees de conflicte amb la participació de personal especialitzat (art. 2.8)
- e) el Govern crearà els mecanismes de consulta periòdica amb la societat civil i aquella vinculada i associada amb els moviments de la Pau per a l'adequat compliment de les disposicions contingudes en aquesta Llei (art. 2.9).¹⁰³

2. El Pla Director de Cooperació del Ministeri d'Assumptes Exteriors per al període 2005-2008, que inclou com a objectius estratègics i una de les seves prioritats sectorials:

El desenvolupament d'una política pública que augmenti la seva capacitat de prevenció de conflictes i construcció de la pau al mateix temps que

102. Pot consultar-se a: www.nova.cat/files/PropuestaCreacionAgenciaCivilesporlaPaz_300606.pdf

103. La llei està disponible a: <http://www.uma.es/secretariageneral/normativa/general/rangodeley/l27-2005.html>

designa com països amb atenció especial aquells que es troben en situacions especials per raó de crisi o conflicte.¹⁰⁴

Paral·lelament a aquesta evolució en el marc estatal, la proposta de creació d'un SCP ha tingut una estimable acollida a Catalunya, on la tradició històrica de fort compromís amb els ideals i objectius del moviment per la pau es reflecteix tant en la vitalitat de les organitzacions que formen la Federació Catalana d'ONG per la Pau,¹⁰⁵ creada al 1997, com en l'aprovació per unanimitat de totes les forces parlamentàries de la Llei de Foment de la Pau l'any 2003.

Igualment rellevant és la creació prevista a la Llei, i ja desenvolupada, del **Consell Català de Foment de la Pau** i l'**Institut Català Internacional de la Pau** com a òrgans consultius, de participació i formatiu, i en especial, el fet que el Consell Català de Foment de la Pau tingui entre les seves funcions les d'“assessorar sobre els continguts i els valors de la formació de professionals civils de la pau amb la missió de poder atendre la demanda d'observadors electorals i generals, treballadors pels drets humans i especialistes en la resolució de conflictes, la mediació i la negociació.” (art. 9.d)¹⁰⁶

Un altre projecte rellevant en el context català, que serveix com a referència a l'interès i compromís amb la idea d'un SCP, és la iniciativa de l'Ajuntament de Barcelona de convertir el Castell de Montjuïc en un **Centre de Recursos Internacional per la Pau**, ja actiu. El seu objectiu és difondre la cultura dels drets humans i el diàleg en la resolució de conflictes i, més concretament, establir programes de formació especialitzada i de recerca aplicada sobre els processos de pau, la gestió de crisis i la construcció de pau en societats afectades per conflictes violents, i així promoure que s'integrin civils en missions de pau d'organitzacions internacionals.

Com a pas següent en el procés de difusió de la idea, l'abril del 2009, NOVA va organitzar amb el suport de l'**Oficina de Promoció de la Pau i els Drets Humans** de la Generalitat, unes jornades al Parlament de Catalunya sobre “Com establir una política de promoció dels Serveis Civils de Pau”, que va reunir polítics i representants del govern català amb desenes d'experts clau en aquesta matèria, incloent-hi l'exvicesecretari General de les Nacions Unides, l'ambaixador Anwarul **Chowdhury**, l'expresident de la UNESCO, Federico **Mayor Zaragoza**, així com membres d'EN-CPS, Forces de Pau Noviolentes i el Fòrum ZDF, la coordinadora de la societat civil alemanya responsable de l'SCP en aquest país.

Dins dels actes de les jornades, el 16 d'abril, l'ambaixador Chowdhury i Kai Frithjof Brand-Jacobsen, cofundador de Trascend¹⁰⁷ i portaveu de l'EN-CPS, van comparèixer davant de la **Comissió de Cooperació i Solidaritat del**

104. Pla Director de Cooperació del Ministeri d'Assumptes Exteriors per al període 2005-2008:

http://www.aeci.int.bo/documentos/Plan%20Director/plan_director.pdf

105. La Federació Catalana d'ONG per la Pau: <http://www.federacioongpau.org/>

106. Llei 21/2003, de 4 de juliol, de Foment de la Pau del Parlament de Catalunya:

<http://www.gencat.net/diari/3924/03185017.htm>

107. Trascend és una organització de mediació de conflictes fundada per Johan Galtung:

<http://www.trascend.org>

Parlament per compartir l'experiència dels SCP a Europa i la possibilitat d'implementar la iniciativa a Catalunya. Representants de tots els grups polítics van recolzar explícitament la idea, sol·licitant del Govern el seu compromís per a estudiar la idea i realitzar una proposta legislativa.¹⁰⁸ L'interès generat per aquestes jornades va ampliar el compromís del Govern per valorar la viabilitat de la implantació d'un SCP a Catalunya, cosa que es va traduir en l'encàrrec de l'ICIP de la realització d'aquest informe.

108.La compareixença completa i les propostes dels parlamentaris membres de la Comissió estan disponibles a: Parlament de Catalunya. *Diari de Sessions*. VIII legislatura. Sèrie Cc - Número 538. 16 d'abril, 2009. Comissió de Cooperació i Solidaritat. Sessió núm.15.

6. VERS UN SERVEI CIVIL CATALÀ NOVIOLENT PER LA PAU?

6

La creació d'un Servei Civil de Pau a Catalunya podria ser una oportunitat per al Govern de dotar-se d'una eina innovadora per a la seva acció exterior, que li permetria situar-se a l'avantguarda de les societats més avançades en la construcció de la pau, en concordança amb les noves concepcions de les polítiques de seguretat i amb la legislació sobre aquesta matèria que ha desenvolupat durant els últims anys.

Des de fa temps, existeixen organitzacions socials i altres de caràcter governamental, dedicades a preparar i enviar civils no armats per intervenir en conflictes violents, que han acumulat una àmplia experiència i una reconeguda eficàcia. Però, com hem vist a l'informe, tot i els progressos dels últims anys i excepte en els casos alemany i austríac, encara està pendent que més governs al món apostin per aquesta via pionera de construcció de pau, des de la col·laboració conjunta entre la societat civil i les institucions públiques.

En aquest informe, hem analitzat la manera en què autoritats no estatals, com governs regionals o locals, han posat en marxa iniciatives importants per al desenvolupament o l'estudi de la viabilitat d'SCP a Itàlia (govern de Ferrara) o Alemanya (govern de North Rhine Westphalia). En aquesta línia, el ja citat Projecte de Cascos Blancs de la universitat de Granada va posar especial èmfasi en la importància de descentralitzar la responsabilitat de posar en marxa aquestes iniciatives.¹⁰⁹ Catalunya podria ser una experiència pionera al món en aquest sentit, si recolza la creació d'un SCP.

El caràcter no estatal del Govern de Catalunya ofereix un clar avantatge comparatiu per a l'aplicació de l'SCP, ja que en no comptar amb el recurs d'unes Forces Armades per a intervenir en operacions de manteniment de pau, sí que ha desenvolupat una legislació pròpia que li permetria, dins de les seves competències a l'Estat espanyol, desenvolupar polítiques de construcció de pau en conflictes internacionals. Podria fer-ho recolzant projectes d'organitzacions de la societat civil catalana, que podrien canalitzar-se a través d'un Servei Civil Català Noviolent per la Pau.

El projecte de creació d'un SCP podria convertir-se en un pas clau per a aconseguir canvis reals en la concepció que té la ciutadania catalana sobre com es poden afrontar els conflictes violents internacionals; és una oportunitat per a convèncer de la necessitat i utilitat de posar a la disposició de la societat internacional un servei de pacificadors noviolents professionalitzat

109. Veure més dades sobre això a:
http://cicode-gcubo.ugr.es/eirene/Investigacion/Proyectos_de_Investigacion/Cascos_Blancos/Cascos_blanco_projecto

que, actuant des del respecte de la diversitat cultural, ètnica i religiosa, permeti afermar la democràcia i l'autonomia local dels pobles que pateixen la duresa dels conflictes violents.

La creació i desplegament de mitjans civils per a la gestió internacional de crisis a través d'un SCP compta a més amb altres avantatges significatius, segons l'estudi del Centro Internacional de Toledo para la Paz:

- Augmenta la capacitat d'acció política d'un Govern en el pla internacional, permetent-li exercir influència directa en el procés de solució del conflicte i de construcció de pau a l'Estat beneficiari;
- Permet fer compatible l'interès nacional amb el multilateralisme i la solidaritat internacional;
- Proporciona prestigi i capacitat d'influència davant dels actors que aconsegueixen la seva acció en l'àmbit de la pau i la seguretat internacionals;
- Suposa un estímul a la formació de professionals a organitzacions de la societat civil, així com a personal adscrit a les Administracions Públiques que puguin participar en els projectes, i fomenta l'intercanvi d'experiències i tècniques de treball amb experts i professionals d'organismes i ONG internacionals de diferents països.¹¹⁰

En aquesta secció es valoraran alguns aspectes fonamentals sobre el possible desenvolupament d'un SCP a Catalunya amb el suport del Govern i prenent com a referència fonamental el cas alemany, per ser l'experiència consolidada més rellevant en aquest camp, a més de també tenir en compte les millores pràctiques i propostes d'altres projectes d'SCP existents.

Per a això, s'analitzaran possibles vies d'acció amb els seus avantatges i inconvenients, establint uns possibles objectius i principis fonamentals; quins serien els seus camps d'actuació i el seu valor afegit; una anàlisi de possibles estructures organitzatives; reflexions sobre el personal que participaria en els projectes de l'SCP i quina formació hauria de rebre; com s'avaluaria el treball; així com un panorama del marc legal de la proposta i de la relació amb altres administracions de l'Estat.

6.1. OBJECTIUS I PRINCIPIS FONAMENTALS

Un SCP ha de tenir con a objectiu fonamental influir per mitjans noviolents en la forma i la dinàmica d'un conflicte de tal manera que aconsegueixi amb la seva actuació prevenir, frenar o almenys reduir la violència, principi que s'aplica a cadascuna de les tres fases d'un conflicte, és a dir, abans de l'esclat de la violència, durant els actes de violència i després del seu final (activitats post-conflicte).¹¹¹

Altres objectius essencials d'un SCP són:

110. Centro Internacional de Toledo para la Paz. 2006. *Marco institucional y medios civiles de gestión internacional de crisis en España: compromisos, alternativas y ventajas*. Document CITpax núm. 5, 17.

111. Objectiu desenvolupat a: German Civil Peace Service Group. 2005. *Reglas básicas para el Servicio Civil para la Paz*. Bonn, 2.

- Posar a disposició de la comunitat internacional **una eina de recolzament a la construcció de pau** adaptable a diferents escenaris, que pugui implementar-se en un període curt de temps com a factor indispensable per a poder reaccionar degudament a la varietat i urgència de les situacions de conflicte.
- Oferir **formació especialitzada** a professionals civils per la pau per participar en intervencions noviolentes en zones de conflicte adreçats a millorar la seguretat humana i reduir o eliminar la violència, per contribuir a l'establiment d'una pau justa i duradora entre totes les parts.
- **Protegir i col·laborar amb els actors locals** que estan treballant per aquests mateixos objectius quan realitzen la seva pròpia labor a favor de la pau. Per a això, s'establiran relacions de cooperació amb contraparts locals que estiguin involucrades en la gestió noviolenta dels conflictes i es facilitarà la comunicació, la superació de prejudicis i el diàleg entre les parts enfrontades.
- Promoure el desenvolupament, en els contextos d'intervenció, d'una **societat civil forta, organitzada i democràtica**, amb un enfocament en la capacitació dels actors locals directament involucrats en dinàmiques de resolució noviolenta dels conflictes per enfortir el potencial de pau ja existent.

Alguns **principis** que haurien de fonamentar la labor d'un SCP que segueixen el model d'altres SCP ja implementats o del disseny dels que encara estan en fase de planificació i estudi són els següents:

- **Professionalitat:** L'SCP no és un programa que pugui ser desenvolupat per persones sense experiència o coneixements rellevants, sinó un projecte a desenvolupar per professionals en construcció de pau, civils i desarmats, a diferents àrees. Sota un programa d'SCP, organitzacions de la societat civil o institucions públiques són les responsables de reclutar, formar i desplegar homes i dones adultes amb diversos anys d'experiència rellevant. Tots ells hauran passat per un procés estricte d'avaluació i formació per garantir la seva capacitat abans de començar la seva tasca. Els treballadors de l'SCP seguiran les normes establertes per l'estructura organitzativa del servei, tals com Codis de Conducta o Procediments Operatius Estàndard, i seran remunerats de forma justa i apropiada amb contractes i salaris que valorin les seves capacitats i experiència.
- **Imparcialitat:** Els treballadors per la pau de l'SCP buscaran el diàleg amb tots els actors clau de les parts en conflicte, incloent-hi els promotors i perpetradors d'actes violents, recolzant dinàmiques i processos de resolució de conflictes que tendeixin a eliminar o reduir la violència existent. En cap cas hauran de prendre partit amb una part específica del conflicte. Tot i la seva disponibilitat al diàleg amb totes les parts, hauran d'estar compromesos amb els principis dels drets humans universals i de la noviolència i prendre posicions clares de denúncia des de la seva imparcialitat en contra de la violència i els abusos que puguin causar alguna de les parts en conflicte.
- **Legitimitat:** Les intervencions de l'SCP han d'estar basades en l'acceptació dels actors locals del conflicte. Per implementar-se sobre el terreny, els projectes han de treballar amb organitzacions locals de caràcter imparcial, o una combinació d'organitzacions que representin els interessos de totes les parts en conflicte, pensant en enfortir

els actors i dinàmiques locals adreçats a la solució noviolenta de l'enfrontament. Els treballadors no han de prendre partit per cap visió del conflicte, sinó afavorir les dinàmiques per limitar i si és possible, eliminar el nivell de violència existent. Polítiques de transparència, un disseny del projecte basat en el coneixement detallat de les parts en conflicte, els seus interessos i motivacions, així com una implementació de les iniciatives que compti amb el suport d'experts locals, són bàsics per a l'estratègia d'un SCP.

- **Sostenibilitat i apropiació local:** Per al tipus de treball de construcció de pau amb la societat civil que és el centre de l'activitat d'un SCP, aconseguir un impacte eficaç i durador és un principi clau. Per a això, les intervencions han de generar condicions per tal que un cop acabada una missió aquest impacte pugui ser sostenible en el temps. Els projectes han de promoure l'empoderament per la pau de les organitzacions que han estat les contraparts de les iniciatives, així com dels seus beneficiaris més amplis. D'aquesta manera, estaran capacitades per a gestionar de forma constructiva i noviolenta la possible reemergència del conflicte afrontat.
- **Sensibilitat a la complexitat dels conflictes:** El disseny de qualsevol projecte d'SCP haurà d'estar basat en una anàlisi detallada del conflicte en el qual es pretén actuar, del seu context i les seves variables essencials. Els professionals de la pau que hi treballin estaran formats per ser conscients dels codis culturals del país de destí i així evitar danys no intencionats que es poguessin causar a la població civil i a les dinàmiques locals del conflicte.¹¹²

6.2. CAMPS D'ACTUACIÓ I VALOR AFEGIT

Per ells mateixos, els projectes d'un SCP no poden prevenir ni posar fi a conflictes violents de gran envergadura. Com a objectiu de l'acció exterior d'un govern, la prevenció i reducció de la violència en sentit ampli, tal com la planteja Johan Galtung en el seu concepte de violència estructural,¹¹³ ha de tenir un enfocament multidisciplinari, ja que només podrà fer-se realitat si va acompanyada de contribucions coherents d'altres enfocaments com el de l'ajuda humanitària, la cooperació al desenvolupament, o la construcció de la governabilitat democràtica.

Determinar els possibles **camp d'actuació** i el **valor afegit** d'un SCP és una tasca necessària per facilitar l'eficàcia dels seus projectes i distingir el seu enfocament d'altres contribucions necessàries que vinguin d'altres camps sensibles a les repercussions dels conflictes violents, i que aportin també una contribució important a la superació de les seves causes estructurals.

Amb el potencial suport a un SCP, Catalunya tindria un mecanisme de **valor afegit** pel seu caràcter innovador, per a recolzar processos de pau inter-

112. Sobre el desenvolupament d'aquests principis pot consultar-se: Schmidt, Jochen i Alessandro Rossi. 2009. *Towards a European Civil Peace Service*. Brussel·les: European Network-CPS.

113. Una síntesis molt il·lustrativa del concepte de violència estructural desenvolupat per aquest autor es troba a: Galtung, Johan. 1981. "Contribución específica de la irenología al estudio de la violencia y su tipología", a *La violencia y sus causas*. VVAA. París: UNESCO, p. 91-106.

nacionals a nivell intermedi i de base. Aquest tipus de recolzament de baix a dalt és clau per a incrementar la sostenibilitat dels acords de pau i els processos de construcció institucional. En un nivell més estructural, l'SCP permetria mobilitzar i millorar les capacitats de la societat civil catalana per a la resolució no violenta de conflictes i reforçaria la imatge internacional de Catalunya com un referent internacional en polítiques participatives i democràtiques de construcció de pau.

Com a punt de partida és fonamental entendre que, quan parlem d'un SCP, estem parlant d'un mecanisme de coordinació de projectes que involucren **professionals experts en temes de construcció de pau** en iniciatives de mitjana i llarga duració, amb un mínim de sis mesos i la possibilitat de consolidar-se en períodes multianuals.

En el seu treball directe sobre el conflicte, l'SCP difereix d'altres importants activitats en un entorn afectat per l'enfrontament o una crisi violenta latent com poden ser l'**ajuda humanitària**, centrada en l'atenció neutral a les víctimes, o la **cooperació al desenvolupament**, que s'enfoca a contribuir a produir canvis en les causes estructurals del conflicte (com pot ser la reducció de la pobresa, el desenvolupament d'infraestructures, la millora del sistema de salut o educatiu, o els projectes per a evitar la degradació del medi ambient).

Existeixen altres camps d'actuació amb una relació més directa amb el treball dels SCP però encara diferents d'aquests darrers, com són els projectes d'enfortiment institucional o de governança democràtica. En aquests casos i tot i que siguin civils els responsables de desenvolupar tals iniciatives, els projectes d'SCP europeus solen decantar-se per no incloure aquest tipus d'activitats per la seva manca de valor afegit, donat que existeixen ja altres mecanismes de coordinació especialitzats que s'encarreguen de gestionar la labor de governs i ONG en aquest tipus de tasques. Un exemple habitual són les missions d'observació electoral, que compta amb mecanismes en organitzacions internacionals com la UE o l'OSCE a nivell europeu que ja coordinen eficaçment aquesta necessitat. Una cosa diferent que sí que entraria en el marc d'un SCP seria una missió d'acompanyament a candidats electorals en situacions de conflicte.

És important ressaltar en aquest sentit el **caràcter no armat** de les intervencions dels SCP. La labor clau de construcció de pau que poden realitzar, en determinats contextos de conflicte, cossos civils armats no militars, com la policia, no seria doncs part del seu àmbit d'actuació.

Un element essencial en el treball de l'SCP és la **coordinació** dels objectius i desenvolupament dels projectes sobre el terreny i el treball dels professionals de pau amb la resta d'iniciatives que s'estiguin implementant en aquests diversos nivells per assegurar possibles sinergies positives i complementarietat, així com compartir i difondre els criteris i principis d'actuació en la resolució no violenta de conflictes amb els professionals d'altres camps presents a nivell local.

La determinació específica dels camps concrets que un SCP pugui gestionar és motiu de debat entre les diferents propostes implementades o en estudi en el marc europeu, tot i que sí que existeix un consens en la necessitat de concretar i especificar l'àmbit d'acció per evitar solapaments i duplicació d'esforços.

Per a aquest informe, s'ha elaborat la següent llista de **possibles camps d'actuació**, que no pretén ser exhaustiva però sí il·lustrativa, ja que està basada en el treball de les organitzacions de la societat civil internacional amb experiència rellevant en construcció de pau i en els àmbits d'actuació de l'SCP alemany, com a model més desenvolupat en aquest àmbit:

- **Manteniment de Pau per part de civils desarmats.** Aquest enfocament utilitza de forma pro-activa la presència internacional per contribuir a aturar violacions dels drets humans, protegir els actors locals clau i crear un “espai segur” per a les parts en conflicte on puguin trobar-se i dialogar. Activitats que formen part d'aquesta línia d'acció poden incloure el monitoratge de la situació de drets humans, supervisió civil d'acords de la implementació d'acords de pau o de cessament d'hostilitats temporals, testimoni no violent adreçat a l'opinió pública internacional i acompanyament d'actors locals en situacions de risc.
- **Desenvolupament d'estructures per al diàleg i la resolució de conflictes.** El caràcter neutral i internacional de les intervencions de l'SCP pot contribuir a facilitar el diàleg i el desenvolupament d'activitats conjuntes entre parts enfrontades pel conflicte al voltant d'interessos comuns o a generar acords i consensos. Activitats il·lustratives d'aquest camp són la supervisió i el suport per a processos de diàleg, tasques de mediació o l'organització de seminaris de planificació estratègica i capacitació adreçats a tots els actors.
- **Justícia transicional.** Diferents mesures s'han desenvolupat per afrontar violacions generalitzades dels drets humans i actes de violència comesos durant els conflictes i d'aquesta manera facilitar un rescabament a les víctimes per poder superar el passat. Per enfortir aquests processos, l'SCP pot desenvolupar activitats en l'àmbit de la societat civil com seminaris o reunions específiques per debatre i compartir aquests enfocaments, suport a iniciatives locals per implementar processos de justícia transicional com Comissions de la Veritat o Diàlegs Nacionals per a la Reconciliació i enfortiment d'instàncies tradicionals d'arbitratge.
- **Suport a la creació de xarxes.** Els professionals internacionals dels SCP sovint tenen més fàcil accés als diferents actors locals i internacionals presents en un conflicte pel seu caràcter imparcial. D'aquesta manera, poden contribuir a crear espais de trobada per a actors amb motivacions i objectius similars de construcció de pau. Activitats dins d'aquest camp inclouen el suport a la creació de comitès locals de pau, així com el suport a actors internacionals presents en les zones de conflicte per tal que puguin adaptar els seus projectes amb criteris de sensibilitat a la resolució no violenta dels conflictes existents.
- **Enfortiment de canals de comunicació.** La comunicació és clau en el treball de construcció de pau. Mentre els rumors o la propaganda de prejudicis poden provocar actes de violència, la difusió de notícies i informació sobre els acords i iniciatives de pau poden facilitar la construcció de pau i la reconciliació. Activitats rellevants en aquest sentit són el suport al periodisme enfocat a la construcció de pau, la creació de xarxes d'intercanvi d'informació entre totes les parts implicades, el control de la propagació de rumors i l'establiment de sistemes locals d'alerta primerenca o monitoratge davant de possibles focus de conflicte.

- **Participació de la dona en processos de resolució de conflictes.** Les dones han estat històricament marginades en els processos de presa de decisions per a la construcció de pau tot i que pateixen en un percentatge significatiu les conseqüències negatives dels conflictes i en moltes ocasions són protagonistes a nivell local d'iniciatives i processos de construcció de pau. En línia amb iniciatives internacionals com la **Resolució 1325 del Consell de Seguretat de les Nacions Unides**,¹¹⁴ que ha complert el seu desè aniversari al 2010, els SCP són responsables de fomentar la participació igualitària de les dones com un eix transversal de totes les seves activitats, i de forma específica realitzar activitats de conscienciació i formació amb homes i dones sobre el terreny sobre la importància d'aquest repte.
- **Reintegració i rehabilitació.** La violència directa té conseqüències traumàtiques per a persones i grups especialment afectats, incloent-hi excombatents, ex-nens soldats o dones que han sobreviscut a la violència sexual, que sovint tenen dificultats per a reintegrar-se a la vida quotidiana. Activitats significatives que professionals especialitzats aprofiten per a treballar amb aquests grups inclouen recolzament i assistència psicosocial a organitzacions de dones i d'infància víctimes dels conflictes, activitats de reintegració a la societat amb associacions de veterans de guerra o contribuir a la creació i a l'intercanvi d'experiències de centres per a la cura dels traumes del conflicte.
- **Assessorament i formació en tècniques de resolució noviolenta de conflictes.** Per a enfortir la capacitat local de gestionar de forma constructiva i efectiva els conflictes, una activitat clau és l'assessorament i la formació en instruments i capacitats de gestió civil de conflictes a actors locals que hi estan implicats.
- **Educació per la Pau.** En societats afectades pel conflicte, els prejudicis i les construccions de la imatge de l'enemic a vegades es mantenen durant diverses generacions. Al mateix temps, els joves, en especial els homes, són un grup de risc com a factor de reemergència dels conflictes violents. Activitats que impliquin a institucions educatives per a contrarestar aquestes dinàmiques poden tenir un impacte rellevant a mig termini per a produir canvis en les actituds i el comportament i, per tant, en la construcció de pau.

La definició específica d'aquests camps d'acció per a un possible SCP a Catalunya és una de les tasques prioritàries que cal desenvolupar al Pla Director, que potencialment hauria de posar en marxa l'estructura institucional escollida per a la implementació i coordinació del programa.

Un aspecte essencial, donat l'àmbit de conflicte violent en el qual es desenvolupen cadascun d'aquests possibles camps d'activitat, és l'**anàlisi de riscos**. És necessari plantejar de forma estandarditzada els llindars de riscos tolerables per a una intervenció i elaborar estudis específics en cada proposta de projecte sobre la situació de seguretat, els perills i les mesures que puguin prendre's per minimitzar-los.

Per últim, dins d'aquest apartat, cal ressaltar l'obligació que el Pla Director de l'SCP compti amb un procés exhaustiu, tant intern com extern, en matèria

114. El text de la Resolució 1325 està disponible a la pàgina web de les Nacions Unides: [http://www.un.org/womenwatch/ods/S-RES-1325\(2000\)-S.pdf](http://www.un.org/womenwatch/ods/S-RES-1325(2000)-S.pdf)

d'avaluació i retiment de comptes. Aquest sistema hauria d'estar vinculat a la planificació i al desenvolupament de les missions i integrar un sistema d'informes interns que serien analitzats per una instància d'assessorament, i processos i auditories d'avaluació externs encarregats a organitzacions amb experiència rellevant en la matèria a nivell internacional. Per tal que aquest procés d'avaluació sigui útil per a extreure'n conclusions sobre la coherència, l'impacte i la coordinació de les activitats de l'SCP, un dels seus pilars haurà de ser la consulta dels beneficiaris dels projectes en un sentit ampli.

6.3. ESTRUCTURES ORGANITZATIVES

Dissenyar una estructura institucional, definir el paper de les institucions públiques i de la societat civil com a agents promotors i proposar una dotació pressupostària són passos clau en el procés de creació d'un SCP a Catalunya. Existeixen diferents opcions per a dur-ho a terme que analitzarem a continuació però, en qualsevol dels models que es decidís seguir, és precís determinar el rol que podrien tenir les institucions que han estat desenvolupades com a implementació de la **Llei de Foment de Pau** com el **Consell Català de Foment de la Pau** i l'**Institut Català Internacional per la Pau**, dins d'un procés de diàleg entre la societat civil i el Govern.

La configuració organitzativa de l'SCP pot prendre, des d'un punt de vista teòric, diferents formes que poden sintetitzar-se en tres opcions:

A) Institucional: Centralitzada en la creació d'una institució dins del govern, amb un secretariat de coordinació que comptaria amb personal fix i professionals contractats per a projectes. El finançament, decisió i control de les missions de l'SCP quedarien a càrrec de la institució. Representants de les organitzacions de la societat civil tindrien un rol consultiu, però no estarien implicats en la presa de decisió ni en la gestió programàtica.

Aquest primer cas no té un model en l'àmbit europeu dels SCP, ni en la pràctica ni en la teoria. Podríem buscar una referència en una institució afí als **Cossos de Pau dels Estats Units**, posant èmfasi en què el treball que fa no és professional sinó voluntari i està més dirigit a activitats humanitàries o de desenvolupament que a construcció de pau, estrictament parlant.

Aquest model té també l'inconvenient que requereix una estructura organitzativa gran dins d'una institució estatal, cosa que comporta un cost elevat. El pressupost dels Cossos de Pau estatunidencs l'any 2006 va ser de 345 milions de dòlars, amb el que van enviar uns 7.500 voluntaris a totes les regions del món.¹¹⁵

En aquesta estructura organitzativa, la vinculació dels SCP amb el Govern català seria directa, cosa que tindria un encaix legal més complex que el dels altres models, ja que els responsables dels projectes estarien representant a l'estranger la Generalitat. Al mateix temps, el rol de la societat civil queda en un segon pla, donat que només podria assessorar però no tenir un rol d'implementació als SCP.

115. Robert P., K. Vilby i L. Aiolfi. 2005. *Feasibility Study on the establishment of a European Civil Peace Corps (ECPC)*. Ohain, Bèlgica: Channel Research, 22.

B) Model de treball conjunt. Format per una aliança entre agències o organitzacions amb vincles directes amb el govern i organitzacions no governamentals representatives de la societat civil. El finançament, decisió i control dels desplegaments es realitzarien per acord entre ambdues parts dins d'un òrgan paritari creat per a aquest propòsit.

Aquest segon model, que segueix l'exemple del cas alemany, sembla respondre directament al “principi de col·laboració i complementarietat entre els poders públics i les iniciatives solidàries del ric teixit associatiu català”, recollit com a tal a la **Llei de Cooperació al Desenvolupament** del 2001. Aquest principi reflecteix la tradició catalana de propugnar mecanismes de govern a diversos nivells, buscant sinergies entre les autoritats públiques, la societat civil i el sector privat. Com explica la llei:

Aquesta Llei vol fomentar l'esperit emprenedor en aquest àmbit per mitjà de la col·laboració, la cooperació i la concertació entre les iniciatives socials i l'activitat administrativa. El que es vol incentivar no és una burocràcia de la cooperació, sinó una multiplicitat d'iniciatives i agents de cooperació cada cop més capaços, connectats i reconeguts internacionalment, els quals, amb el suport de nuclis de gestió estratègica de les administracions públiques, són els que han d'assumir també una responsabilitat fonamental en l'execució dels plans, els programes i els projectes de solidaritat i cooperació al desenvolupament.¹¹⁶

Tot i que els SCP tenen la seva pròpia idiosincràsia, l'esperit general de la Llei de Cooperació recull bé el seu propòsit, i la vigència del principi de col·laboració i complementarietat sembla clara.

Qualsevol desenvolupament d'aquest model passa per trobar un vincle adequat amb l'estructura institucional pública catalana. Tot i que bona part de la implementació del treball de formació, desplegament, planificació, monitoratge i avaluació de l'SCP, recaurien, seguint el model alemany, en un Consorci d'ONG i institucions públiques amb experiència en els temes rellevants, seria necessari definir un òrgan paritari de diàleg i quines institucions públiques funcionaran com a interlocutores d'aquest Consorci, des del punt de vista del govern.

Aquest òrgan paritari tindria la missió de consensuar un Pla Director per al treball de l'SCP on s'elaborarien les prioritats i objectius estratègics, que inclourien la tipologia de les missions, la seva duració, el nombre de professionals que idealment haurien de participar a cada projecte, els àmbits geogràfics de preferència per a desenvolupar-los i la resta dels diferents assumptes clau tractats en aquest capítol, acabant amb una proposta de dotació pressupostària per als diferents programes que s'haguessin proposat.

És important remarcar que, com en el cas alemany, on l'Agència de Desenvolupament del Ministeri de Cooperació forma part del consorci com a institució pública que implementa també projectes d'SCP, en el cas català, l'ICIP podria ser part d'aquest grup ja que dins del seu Pla Director, es reflecteixen diverses línies d'actuació encaminades a desenvolupar projectes de construcció de la pau sobre el terreny, afins a les activitats d'un SCP (línia estratègica 10 i 11 del seu Pla Estratègic Pluriennal, especialment).¹¹⁷

116. Veure el text de la llei a: http://www.gencat.cat/cooperacioexterior/cooperacio/2_1_1_introduccio.htm

117. El Pla Estratègic Pluriennal de l'ICIP pot consultar-se aquí: http://www.gencat.cat/icip/pdf/pla_pluriennal_cat.pdf

Un tema essencial a tractar per l'òrgan paritari és l'establiment d'un **Secretariat** de mida reduïda i funcional que podria ubicar-se en una institució pública, com l'ICIP o una altra organització, i que funcionaria també com a òrgan de coordinació del consorci.

Respecte a la **certificació d'ONG** per tal que poguessin formar part d'aquest consorci, hauria d'obrir-se un procés de diàleg entre la societat civil i el Govern per establir uns criteris específics que inclourien experiència rellevant en el desenvolupament de projectes de construcció de la pau amb intervencions internacionals i suficient capacitat operacional per a desplegar civils desarmats amb un perfil professional en situacions de conflicte. Així mateix, un requisit indispensable serà que aquestes ONG tinguin a Catalunya la seva seu social o delegació permanent i estiguin incloses al Registre d'Organitzacions No Governamentals per al Desenvolupament definit a la **Llei de Cooperació al Desenvolupament**¹¹⁸ o en un altre anàleg que es creï exclusivament per a aquest propòsit.

C) Model enfocat a proporcionar serveis a tercers. L'aportació de l'SCP seria col·laborar amb programes d'altres actors, fonamentalment internacionals com les Nacions Unides, l'OSCE o la Unió Europea, però també potencialment d'ONG internacionals com Brigades Internacionals de Pau o Nonviolent Peaceforce. Per a això, es desenvoluparien instruments formatius, de recerca i/o de selecció de professionals. El finançament i el mandat estarien compartits amb l'organització responsable d'implementar els programes.

El tercer model es basa en exemples existents a països europeus, paral·lels al treball del que es coneix tradicionalment com SCP. De fet, es podria generar un debat sobre si aquest model realment és un SCP o estariem parlant d'una altra dimensió, com una Agència de Pau. L'exemple clàssic també prové d'Alemanya amb el seu **Centre per a les Operacions Internacionals de Pau** (*Zentrum für Internationale Friedenseinsätze*, ZIF), una institució pública, amb la funció, com ja hem vist, de reclutar civils per a missions de curt termini d'organitzacions internacionals com les Nacions Unides, l'OSCE o la Unió Europea a través d'una estructura de llistats o *rosters* amb professionals especialitzats.

El seu avantatge és que té un cost menor que el primer model, ja que les despeses poden compartir-se i el secretariat de coordinació pot ser mínim, i continua implicant a la societat civil que podria proposar i, fins i tot, donar suport a la formació dels professionals o a la recerca. Com a inconvenient, val a dir que és un model menys ambiciós i la major part de l'impacte i el mèrit del programa se l'enduen les organitzacions internacionals que implementen les missions. Una altra limitació és que aquestes estructures estan presents a quasi tots els països membres de la Unió Europea, amb major o menor grau de desenvolupament, cosa que disminueix el valor afegit i l'impacte de posar-la en marxa a Catalunya.

Per últim, independentment del model elegit, serà necessari establir un mecanisme de finançament a través dels fons per a una cultura de pau que ja gestiona l'**Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament** o una línia

118. La Llei de Cooperació al Desenvolupament del 2001 està disponible a:
http://www.gencat.cat/cooperacioexterior/cooperacio/2_1_1_introduccio.htm

especial de finançament als pressupostos de la Generalitat que podria gestionar l'**Oficina de Promoció de la Pau i els Drets Humans**, l'**ICIP** o una altra institució del Govern. Com a referència, el pressupost amb què va començar l'SCP alemany no va arribar al milió d'euros al 1999, augmentant fins a 12,5 milions l'any 2002 i l'any 2008 ha estat d'uns 30 milions d'euros, amb més de 110 professionals per la pau desplegats a diferents regions del món.¹¹⁹ L'establiment d'un projecte pilot d'SCP catalans amb un escenari, per exemple, de 10 missions els dos primers anys, tindria, per suposat, un cost molt més modest.

6.4. PERSONAL, FORMACIÓ I RETIMENT DE COMPTES

Al centre de l'activitat d'un SCP estan els professionals de la pau que desenvolupen les seves missions sobre el terreny. La seva capacitat professional és un aspecte indispensable per a l'èxit de la proposta. Millorar la qualitat i les capacitats dels professionals per la pau que participarien d'un SCP català és evidentment crucial per al seu desenvolupament. La decisió d'enviar aquests professionals a accomplir tasques de manteniment i consolidació de pau és sempre delicada i ha de prendre's a partir de l'acurada selecció prèvia dels candidats.

Diferents projectes amb diferents activitats dins de les línies d'actuació ja plantejades requereixen diferents solucions de recursos humans. És fonamental també tenir en compte el rol del personal de les organitzacions contraparts sobre el terreny, la labor, capacitats i selecció de les quals, per tant, també és clau per al bon funcionament d'una missió.

Els professionals de l'SCP han de ser adults amb la formació adequada i diversos anys de trajectòria en construcció de pau o camps afins, incloent-hi experiències sobre el terreny. El perfil professional, com ha analitzat el professor José Manuel Martínez Vicente, hauria d'incloure tres categories amb continguts a determinar pel Pla Director:

- 1. Requisits formals**, com la ciutadania, un mínim d'edat o la disponibilitat.
- 2. Requisits acadèmics i formatius**: coneixements i formació en les àrees més rellevants, experiència professional, un mínim de temps treballant sobre el terreny, les llengües necessàries per a una destinació determinada.
- 3. Requisits personals**, com estat de salut, capacitat per a gestionar la tensió i l'estrès, flexibilitat, adaptació a circumstàncies canviants, capacitat per al treball en equip, o comprensió o respecte per altres cultures.¹²⁰

Al camp de la gestió de conflictes, i ha diverses activitats que requereixen clarament diferents nivells de formació, aptitud i experiència per a realitzar actuacions de manera efectiva i competent. En alguns casos, joves amb bona

119. Consulta amb la coordinació del Fòrum ZFD.

120. Martínez Vicente, José Manuel. 2008. "Perfil vocacional y profesional de los cuerpos civiles de paz", a *Ciudadanos en pie de paz. La sociedad civil ante los conflictos internacionales: desafíos y respuestas*. López, Mario (ed). Granada: Editorial Universidad de Granada, 247-264.

formació però no tanta experiència podran ser elegibles per a cert tipus de funcions, mentre que en altres el nivell d'exigència serà major.

Un aspecte fonamental per als processos de selecció és la necessitat de tendir a una **participació paritària d'homes i dones** entre els professionals seleccionats. No s'ha d'oblidar que la Resolució 1325 de les Nacions Unides, que ja hem mencionat, també fa una crida per millorar els índexs de participació de dones en intervencions internacionals com a constructores de pau, donat el baix percentatge actual. Carmen Magallón subratlla, en un estudi sobre la perspectiva de gènere als cossos civils de pau, "la importància que estiguin conformats per un nombre similar d'homes i dones, que s'aprofiti de l'experiència civilitzadora de tots, el millor bagatge cultural dels uns i les altres".¹²¹

En funció del model d'estructura elegit, la/les organització/ns responsable/s del procés de selecció tindran llibertat per a desenvolupar els seus propis paràmetres, però uns mínims estàndards hauran de ser consensuats entre totes les parts implicades. La selecció del personal especialitzat en diferents camps per a intervenir en conflictes armats, ha de basar-se en les característiques específiques del conflicte, en les necessitats concretes de les organitzacions contraparts i en funció del projecte o del programa en qüestió.

Per al procés de **reclutament**, un sistema que s'ha estès des de finals de la dècada dels noranta és l'elaboració, a partir de les sol·licituds presentades per qui estigui disposat a participar en les intervencions internacionals per la pau, de llistes d'experts, també conegudes com *rosters* o *pools* per les seves denominacions en anglès. Les llistes garanteixen la rapidesa del desplegament, i són considerades avui en dia com una de les millors maneres d'administrar els recursos humans en temes de construcció de pau.¹²²

Els sistemes de reclutar i posar a disposició d'experts varien segons els països. A l'SCP alemany, l'Agència de Desenvolupament compta amb un llistat d'experts bastant ampli per als seus projectes dins del Consorci, i tot i que algunes ONG membres també tenen els seus propis llistats, n'hi ha altres que realitzen processos de selecció oberts per a les seves missions.

Un altre aspecte indispensable a tenir en compte de cara als professionals que formin part de l'SCP és la formació. Existeixen nombrosos estudis sobre els mètodes més adequats per a la formació de professionals en intervencions civils internacionals de pau,¹²³ igualment serà necessari buscar les millors pràctiques en aquest sentit en el sistema de formació de l'SCP alemany i en el d'organitzacions internacionals amb trajectòria com PBI o Nonviolent Peaceforce.

121. Magallón, Carmen. "Los cuerpos civiles de paz. Una perspectiva de género", en López, Mario (ed). Op. Cit. 211-224.

122. El tema de l'ús de llistes o rosters com a forma de selecció de professionals és tractat a: Centro Internacional de Toledo para la Paz. 2006. *Marco institucional y medios civiles de gestión internacional de crisis en España: compromisos, alternativas y ventajas*. Document CITpax nº 5, 31-33.

123. Tres dels més rellevants són: Boardman, Elizabeth. 2005. *Taking a Stand: A Guide to Peace Teams and Accompaniment Projects*. Gabriola Island, Canadà: New Society Press; Hunter, Daniel i George Lakey. 2004. *Third-Party Nonviolent Intervention: Curriculum and Trainer's Manual*. Philadelphia: Training for Change; Rivers, Robert i Giannis Scotto (eds.). 2008. *Peace Training: Preparing Adults for Peacework and Nonviolent Intervention in Conflicts*, Cluj: Express Press.

Les necessitats concretes dels programes de formació dependran de l'experiència prèvia dels candidats i altres factors, però hauria d'incloure almenys:

- **Programes** de formació per a intervencions en la Prevenció o Construcció de Pau, Cooperació o Drets Humans.
- **Programes** de formació específica per als diferents àmbits o tasques a desenvolupar en la intervenció.
- **Programes** de preparació complementària adequada al tipus de conflicte, país i cultura.
- **Formes** d'avaluació i acreditació homologades per a tots els centres, escoles i departaments universitaris concertats amb els SCP.

L'estructura organitzativa de l'SCP haurà de coordinar i fomentar sinergies des de les diverses **iniciatives de formació** existents actualment en l'àmbit català, com les previstes a desenvolupar per l'**ICIP** dins del seu Pla Estratègic, les de moltes de les organitzacions que formen part de la **Federació Catalana d'ONG per la Pau**, el nou **Centre de Recursos Internacional per la Pau** del Castell de Montjuïc o les tasques de formació que duu a terme el **United Nations System Staff College (UNSSC)** com a part del Memoràndum d'Acord signat amb la Generalitat de Catalunya al 2008, en què ambdues parts acordaven col·laborar en activitats de formació per fomentar la pau, així com per enfortir les capacitats en la prevenció de conflictes i drets humans.¹²⁴

L'estructura de l'SCP haurà d'afavorir també la Investigació i el Desenvolupament (I+D) entorn a les diverses possibilitats que els mitjans civils tenen per a actuar en la gestió de conflictes i en els processos de construcció de pau, a través, per exemple, d'un observatori de les experiències existents. En aquest sentit, la investigació és una eina clau en la construcció del projecte d'SCP, i seria fonamental establir aliances entre els centres educatius i instituts catalans específicament dedicats a aquest tipus d'investigacions i altres centres i àmbits acadèmics i intel·lectuals de disciplines i matèries relacionades.

6.5. MARC LEGAL I RELACIÓ AMB ALTRES ADMINISTRACIONS DE L'ESTAT

L'entroncament legal i fonament jurídic dels SCP en el marc català i espanyol és un factor clau per al possible desenvolupament de la proposta. En aquest sentit, el nou **Estatut de Catalunya** del 2006, que defineix els drets i els deures de la ciutadania de Catalunya i de les seves institucions polítiques, així com les seves competències i relacions amb l'Estat, genera un marc perfecte per a aquesta iniciativa quan afirma que:

- “Els poders públics de Catalunya han de promoure els valors de la llibertat, la democràcia, la igualtat, el pluralisme, **la pau**, la justícia, la solidaritat, la cohesió social, l'equitat de gènere i el desenvolupament sostenible.” (art. 4)

124. Més informació sobre l'acord: http://www.unssc.org/web/_private/files/98.pdf

- “La Generalitat ha de promoure **la cultura de la pau i accions de foment de la pau al món**” (art. 51).¹²⁵

Les polítiques públiques de foment de la pau previstes a l'Estatut de Catalunya estaven ja traçades per la **Llei de Foment de la Pau** del 2003. En aquesta Llei, és important destacar, dins del marc de la possible implementació d'un SCP, el seu compromís amb:

1. “La cooperació activa amb centres de recerca i de construcció de la pau en tasques de foment de la pau en contextos de conflicte” (art. 4.m)
2. “Trobades, diàlegs, seminaris i altres activitats encaminades a la solució pacífica dels conflictes violents” (art. 4.k)
3. “Activitats de diplomàcia ciutadana o paral·lela, destinades a complementar el treball diplomàtic formal des de diversos àmbits” (art. 4.i)¹²⁶

En el moment de desenvolupar una proposició de llei al Parlament de Catalunya sobre els SCP, serà fonamental també coordinar els seus objectius i missió amb els continguts referits a la capacitat pública de prevenció de conflictes i construcció de pau enunciats com a objectius estratègics i prioritats sectorials del **Pla Director de Cooperació al Desenvolupament 2007-2010** de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament, on s'estableixen com a principis transversals la cultura de pau i els drets humans. Tots els productes específics a desenvolupar dins d'aquesta línia d'actuació que s'assenyalen a la Llei són rellevants per a l'establiment d'un SCP català:

- Negociacions i processos de diàleg.
- Xarxes i organitzacions socials o institucions adequades per a actuar com a elements d'estabilització.
- Espais i mitjans per a la negociació i l'apropament de posicions enfrontades.
- Formació sobre la resolució de conflictes ètnics, culturals i lingüístics.
- Mecanismes alternatius de resolució de conflictes.¹²⁷

De la mateixa manera, els SCP s'haurien d'inscriure jurídicament al **Pla d'Acció Exterior de la Generalitat de Catalunya** i al **Pla d'Acció de l'Oficina de Promoció de la Pau i dels Drets Humans** i, en general, en tots els instruments de planificació pluriennal de promoció de pau i solidaritat del Govern.

Quant a la relació d'aquesta possible proposta amb la **resta d'administracions de l'estat**, s'hauria de considerar els SCP com una dimensió addicional de les polítiques de cooperació al desenvolupament del Govern que tenen el seu marc jurídic a la **Llei de Cooperació al Desenvolupament** del 2001, ja citada anteriorment, en què s'estableix que la cooperació internacional que regula “s'ha d'entendre sense perjudici de la competència exclusiva de l'Estat en matèria de relacions internacionals a la qual es fa

125. El nou ESTATUT DE CATALUNYA pot consultar-se a:

<http://www.gencat.cat/generalitat/cat/estatut/>. El subratllat en negreta és de l'autor.

126. LLEI 21/2003, del 4 de juliol, de foment de la Pau del Parlament de Catalunya: <http://www.gencat.net/diari/3924/03185017.htm>

127. Pla Director de Cooperació al Desenvolupament 2007-2010 de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament: http://www.gencat.cat/cooperacioexterior/cooperacio/PLADIRECTOR_0710.htm

referència a l'article 149.1.3 de la Constitució”, i s'estableixen els principis de complementarietat i cooperació tant amb l'administració de l'Estat com amb les d'altres Comunitats Autònomes que poguessin desenvolupar instruments de cooperació rellevants.¹²⁸

Per últim, l'articulació d'una proposta legislativa sobre un SCP al Parlament hauria de facilitar que els professionals de pau responsables de l'execució de les missions sobre el terreny estiguessin coberts per l'Estatut espanyol dels Cooperants del 2006,¹²⁹ cosa que els proporcionaria un paraigües legal de drets i deures, incloent-hi la protecció consular de l'Estat espanyol.

128. Veure el text de la Llei a: http://www.gencat.cat/cooperacioexterior/cooperacio/2_1_1_introduccio.htm

129. REAL DECRETO 519/2006, del 28 d'abril, pel que s'estableix l'Estatut dels cooperants:

http://www.boe.es/aeboe/consultas/bases_datos/doc.php?coleccion=iberlex&id=2006/08466

Un cop aquest informe sigui presentat a la Junta Directiva de l'ICIP i arribi, juntament amb les seves recomanacions, al Govern de Catalunya, i en el cas que la decisió sigui continuar amb el procés d'implementació d'un SCP català, és imprescindible traçar una estratègia per als passos que haurien de produir-se i que és l'objectiu d'aquesta secció.

Per a això, es podria dissenyar una estratègia que caldria desenvolupar en dues **fases**. La primera estaria centrada en identificar quins actors rellevants dins de l'estructura del Govern i de la societat civil jugaran un paper important en el desenvolupament de la idea. En el cas de la societat civil, sembla indispensable la creació d'una àmplia plataforma d'ONG i entitats que podria ultrapassar l'àrea estricta dels moviments de pau, per crear una infraestructura bàsica amb tres **objectius**:

- Emprendre una **campanya de difusió** per donar a conèixer la idea i desenvolupar una visió oberta i favorable dels sectors clau de l'opinió pública catalana respecte un possible Serveis Civils Catalans Noviolents per la Pau.
- Buscar l'interès i compromís d'altres organitzacions socials i polítiques per promoure, donar suport i participar en la creació i organització d'un SCP a Catalunya.
- Establir una **interlocució amb les institucions públiques** definides pel Govern, per elaborar un esborrany consensuat d'un **Pla Director dels SCP** que inclogui el desenvolupament dels diferents aspectes centrals desenvolupats en aquest informe, així com decisions clau sobre el seu model d'implementació. Per a això, és possible que fos necessari sol·licitar l'elaboració d'alguns informes tècnics addicionals a alguns especialistes en la matèria, que poguessin servir de suport per a la presa de decisions.

Com a activitat complementària a la implementació d'aquests objectius durant la primera fase, seria recomanable el desenvolupament d'un **estudi detallat de l'SCP alemany** com a exemple de referència, a través d'una missió de treball que inclogués representants del Govern i la societat civil catalana. Durant l'elaboració d'aquest informe, s'ha identificat la disponibilitat i l'interès per part del Fòrum ZFD i del propi govern alemany per a col·laborar amb aquesta missió de treball.

Igualment, existeix la voluntat de poder enviar a Catalunya una delegació de l'SCP alemany amb el responsable al Fòrum ZFD i un alt càrrec del ministeri de Cooperació amb responsabilitat en la matèria, per compartir les claus del seu model i les lliçons apreses de la seva experiència.

La **segona fase del projecte**, un cop hagués finalitzat la primera amb la consecució dels seus objectius, consistiria a posar en marxa un **projecte pilot** d'SCP català que tingués com a marc el Pla Director elaborat, amb l'objectiu d'implementar, en un termini de dos anys, almenys 10 missions sobre el terreny amb un nombre limitat de professionals de la pau implicats i realitzant paral·lelament un monitoratge i avaluació de tal projecte, per tal que aquesta experiència pogués assentar les bases d'una tercera fase de consolidació de la proposta amb un **Pla Estratègic Pluriennal**.

8. BIBLIOGRAFIA I FONTS DE DOCUMENTACIÓ

- Ackerman, Peter i Jack Duvall. 2000. *A force more powerful. A century of nonviolent conflict*. Nova York: St. Martin Press.
- Ackerman, Peter i Christopher Kruegler. 1994. *Strategic nonviolent conflict. The Dynamics of People Power in the 20th century*. Westport, Connecticut: Praeger.
- Anderson, Mary B. i Lara Olson. 2003. *Confronting War: Critical Lessons for Peace Practitioners*. Cambridge, Ma.: The Collaborative for Development Action. Disponible a: http://www.cdainc.com/cdawww/pdf/book/confrontingwar_Pdf1.pdf.
- Arias, Gonzalo. 1976. *La no violencia, arma política*. Barcelona: Nova Terra.
- Arias, Gonzalo. 1977. *La no violencia: ¿tentación o reto?*. Salamanca: Sígueme.
- Arias, Gonzalo. 1995. *Proyecto político de la no violencia*. Madrid: Nueva Utopía.
- Augustine, Clymes i A.K Sharma. 1995. *Gandhi and the contemporary challenges: The Emergence of New Social Movements*. Gandhi Marg. Gandhi Smarak Nidhi, Rajghat, Nova Delhi. Segunda época. Vol. 16, núm. 4, gener-març 437-51.
- Banerjee, Mukulila. 2000. *The Pathan unarmed. Opposition and Memory in the North West Frontier*. Karachi: Oxford University Press.
- Bayne, Sarah i Patrick Trolliet. 2009. *Stocktaking and scoping of the Peacebuilding Partnership*. Brussel·les: European Commission, External Relations. Disponible a: http://ec.europa.eu/external_relations/ifs/pbp/docs/study_en.pdf.
- Berutti, Davide i Matteo Menin. 2004. *Enti Locali e Caschi Bianchi: un modo realistico di fare la pace. Studio di fattibilità per la realizzazione di una missione di caschi Bianchi da parte di Amministrazioni Pubbliche Locali italiane*. Ferrara. Disponible a: http://www.pacedifesa.org/documenti/enti_locali_caschi_bianchi.pdf.
- Bhave, Vinoba. 1973. *Vinoba on Gandhi*, Varanasi: Sarva Seva Sangh.

- Boardman, Elizabeth. 2005. *Taking a Stand: A Guide to Peace Teams and Accompaniment Projects*, Gabriola Island, Canada: New Society Press.
- Bobbio, Norberto. 1982. *El problema de la guerra y las vías de la paz*. Barcelona: Gedisa.
- Bondurant, Joan. 1958. *Conquest of Violence. The Gandhian Philosophy of Conflict* Princeton: Princeton Univ. Press.
- Bondurant, Joan (ed). 1971. *Conflict: violence and nonviolence*. Chicago: Aldine-Atherta.
- Breedyk, Gordon i T. Evelyn Voigt. 2008. *The Case for a Civilian Peace Service in Canada*. Ottawa: Civilian Peace Service Canada Coordinating Committee. Disponible a: http://www.civilianpeaceservice.ca/documents/exec_summary-en.pdf.
- Bruyn, Seryryn T. i Paula Rayman (eds.). 1979. *Nonviolent Action and Social Change*. Nova York: Irvington Publishers.
- Burrowes, Robert J. 1996. *The strategy of nonviolent defence: a Gandhian approach*. Albany: State University of New York Press.
- Campos, Rubén (ed). 2008. *Mahatma Gandhi: política de la noviolencia*. Madrid: Los Libros de la Catarata.
- Carter, April, Howard Clark i Michael Randle. 2006. *People Power and Protest since 1945: A bibliography of nonviolent action*. Londres: Housmans.
- Centro Internacional de Toledo para la Paz. 2006. *Marco institucional y medios civiles de gestión internacional de crisis en España: compromisos, alternativas y ventajas*. Documento CITpax núm. 5.
- Centro Internacional de Toledo para la Paz. 2009. *Hacia un concepto ampliado de defensa: La dimensión civil de la seguridad en España y en el marco de las organizaciones internacionales*. Documento CITpax núm. 9.
- Clark, Howard i Christine Schweitzer. 2003. *Balkan Peace Team: A Final Internal Assessment of Its Functioning and Activities*. Berlín: Bund für Soziale Verteidigung. Disponible a: <http://www.wri-irg.org/news/2002/bpt-11-en.html>.
- Clark, Howard (ed.) 2009. *People Power. Unarmed Resistance and Global Solidarity*. Londres: Pluto Press.
- Crist, John T. 1993. "Social Movement Theory and the Comparative Study of Nonviolent Collective Action." amb Ron Pagnucco i Jackie Smith. Kroc Institute: University of Notre Dame, Working Paper Series 3.

- Crist, John T. 1993. "A Comparison of the African American Civil Rights Movement and the Indian Nationalist Movement." amb Ron Pagnucco. Kroc Institute: University of Notre Dame, Working Paper Series 4.
- Cooker, Christopher. 2002. *Waging War without Warriors? The Changing Culture of Military Conflicts*. Boulder: Lynne Rienner.
- Coy, Patrick G. 2003. "Protective Accompaniment", a: *Beyond Intractability*, Burgess, Guy i Heidi. Conflict Research Consortium, Boulder: University of Colorado.
- Chatfield, Charles i Ruzanna Llukhina. 1994. *Peace / Mir: An anthology of historic alternatives to war*. Syracuse, Nova York: Syracuse University Press.
- Checa, Diego. 2009. *La transformación de conflictos mediante intervenciones internacionales noviolentas*. I Jornadas de Estudios de Seguridad. Madrid: Instituto Universitario General Gutiérrez Mellado.
- Chong, Dennis. 1991. *Collective action and the civil rights movement*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Darby, John i Roger MacGinty (eds.). 2003. *Contemporary Peacemaking. Conflict, Violence and Peace Processes*. Houndmills: Palgrave.
- Desai, Narayan. 1972. *Towards a non-violent revolution*. Varanasi: Sarva Seva Sangh.
- Dudoet, Veronique. 2006. *Transitions from Violence to Peace: Revisiting Analysis and Intervention in Conflict Transformation*. Berghof Report Núm. 15. Disponible a: <http://www.berghof-center.org/uploads/download/br1e.pdf>.
- Dudouet, Veronique i Howard Clark. 2009. *Nonviolent Civic Action in Support of Human Rights and Democracy*. Brussel·les: European Parliament.
- European Commission. 2007. *Towards an EU response to situations of fragility: engaging in difficult environments for sustainable development, stability and peace*. Brussel·les. Disponible a: http://www.eplo.org/documents/EC_Communication_final.pdf.
- European Parliament. *Recommendation to the Council of 10 February 1999, on the establishment of a European Civil Peace Corps.*, OJ C 150, 28.5.1999, p. 164.
- European Union Council. 2003. *A secure Europe in a better world, European Security Strategy*. Brussel·les. Disponible a: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>.

- European Union Council. 2008. *Report on the Implementation of the European Security Strategy*. Brussel·les. Disponible a: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/reports/104630.pdf.
- European Union Council. 2008. *Declaration on Strengthening Capabilities*. Brussel·les. Disponible a: <http://consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1349&lang=EN>.
- European Union Council. 2008. *EU Presidency Report to the European Council on EU activities in the framework of prevention, including implementation of the EU Programme for the Prevention of Violent Conflicts*. Brussel·les. Disponible a: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/08/st10/st10601.en08.pdf>.
- Fisas, Vicenç. 1998. *Cultura de paz y gestión de conflictos*. Barcelona: Icaria/Unesco.
- Forum ZFD. 2007. *Civil Society Working on Conflict: Practices and Perspectives*. Bonn: Forum Ziviler Friedensdienst Wesselstrasse.
- Galtung, Johan. 1996. *Peace by peaceful means. Peace and Conflict, Development and Civilization*. Londres: SAGE/Prio.
- Galtung, Johan. 1998. *Tras la violencia, 3R: reconstrucción, reconciliación, resolución*. Bilbao: Bakeaz/Gernika Gogoratzuz.
- Gandhi, Mohandas K. 1928. *Satyagraha in South Africa*. Ahmedabad: Navajivan Publishing House.
- Gandhi, Mohandas K. 1999. *Complete Works of Mahatma Gandhi (CWMG)*. Nova Delhi: Government of India Publication Division.
- German Federal Ministry for Economic Cooperation and Development. 2005. *Sector strategy for crisis prevention, conflict transformation and peace-building in German development cooperation*. Bonn. Disponible a: <http://www.bmz.de/en/service/infothek/fach/konzepte/konzept132.pdf>.
- German Civil Peace Service Group. 2005. *Reglas básicas para el Servicio Civil para la Paz*. Bonn. Disponible a: http://www.en-cps.org/Civil_Peace_Services?action=AttachFile&do=get&target=cps_standards_spanish.pdf.
- Goldstone, Jack A. 1998. "Social movements or revolutions? On the Evolution and Outcomes of Collective Action" a: *From Contention to Democracy*. GIUGNI, Marco, Doug McADAM i Charles TILLY (ed). 125-45. Oxford: Rowman & Littlefield.
- Gourlay, Catriona i Martina Fischer. 2004. *Feasibility Study on the European Civil Peace Corps*. Brussel·les: International Security Information Service Europe (ISIS Europe). Disponible a: http://www.berghof-center.org/uploads/download/ecpc_0104.pdf.

- Grasa, Rafael. 2007. “Vínculos entre seguridad, paz y desarrollo: evolución de la seguridad humana”, Revista CIDOB d’Afers Internacionals, núm. 76, 9-46.
- Hare, Paul i Herb Blumberg (ed). 1977. *Liberation without Violence*. Londres: Rex Collings.
- Harris, Ishwar. 1998. *Gandhians in contemporary India: The vision and the visionaries*. Nova York: The Edwin Mellen Press.
- Hunt, James D. 1986. *Gandhi and the non conformists. Encounter in South Africa*. Nova Delhi: Promilla & Co.
- Hunter, Daniel i George Lakey. 2004. *Third-Party Nonviolent Intervention: Curriculum and Trainer’s Manual*. Philadelphia: Training for Change.
- Ingram, Catherine. 1990. *In the Footsteps of Gandhi: Conversations With Spiritual Social Activists*. Calcuta: Parallax.
- Kaldor, Mary. 1999. *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era*. Cambridge: Polity Press.
- Kaldor, Mary. 2003. *Global civil society. An answer to war*. Cambridge: Polity Press.
- Kaldor, Mary i Marlies Glasius (ed). 2006. *A Human Security Doctrine for Europe Project, Principles, Practicalities*. Londres: Routledge.
- Lederach, John Paul. 1995. *Preparing for Peace. Conflict Transformation Across Cultures*. Syracuse: Syracuse University Press.
- Lederach, John Paul. 2000. *El abecé de la paz y los conflictos*. Madrid: Los Libros de la Catarata.
- López, Mario. 2001. “La noviolencia como alternativa política”, a: *La Paz Imperfecta*, Muñoz, Francisco A. Granada: Editorial Universidad de Granada.
- López, Mario. 2006. *Política sin violencia. La noviolencia como humanización de la política*. Bogotá: Uniminuto.
- López, Mario (ed). 2008. *Ciudadanos en pie de paz. La sociedad civil ante los conflictos internacionales: desafíos y respuestas*. Granada: Editorial Universidad de Granada.
- Macfarlane, Stephen Neil i Yuen Foong. 2006. *Human Security and the United Nations. A Critical History*. Indiana: Indiana University Press.
- Madariaga, Salvador i Jayaprakash Narayan. 1960. *Blueprint for a World Commonwealth a VVAA, Perspectives on Peace 1910-1960*. Nova York: Carnegie Endowment for International Peace, Praeger.

- Mahony, Liam i Luis Enrique Eguren. 1997. *Unarmed Bodyguards. International Accompaniment for the Protection of Human Rights*, West Hartford: Kumarian Press.
- Mahony, Liam. 2004. *Side by Side. Protecting and encouraging threatened activists with unarmed international accompaniment*. Minneapolis: The Center for Victims of Torture.
- Minear, Larry i Thomas Weiss. 1994. *Humanitarianism Across Borders: Sustaining Civilians in Times of War*. Boulder: Lynne Rienner.
- Muller, Jean Marie. 1983 (2a edició). *Estrategias de la acción no violenta*. Barcelona: Hogar del Libro.
- Nagler, Michael. 2001. *Is there no other way? The search for a Nonviolent Future*. Berkeley, Ca.: Berkeley Hills Books.
- Narayan, Jayaprakash. 1978. *Towards total revolution*. Bombay: Prakahan, vol. IV.
- Nhat, Thich. 1993. *Love in action. Writings on Nonviolent Social Change*. Berkeley, Ca.: Parallax Press.
- Nova. 2007. *Proposta per promoure un Servei Civil Català per la Pau*. Barcelona.
- Ogata, Sadako i Amartya Sen (eds.). 2003. *Human Security Now. Report of the Human Security Commission*. Oxford: Oxford UP. Disponible a: <http://www.humansecurity-chs.org/finalreport/index.html>.
- Parlament de Catalunya. *Diari de Sessions*. VIII legislatura. Sèrie Cc - Número 538. 16 d'abril, 2009. Comissió de Cooperació i Solidaritat. Sessió Núm.15.
- Prasad, Devi. 2005. *War is a Crime Against Humanity, the Story of War Resister's International*. Londres: War Resister's International.
- Rapoport, Anatol. 1992. *Peace. An Idea Whose Time Has Come*. Michigan: Michigan University Press.
- Rigby, Andrew. 1995. "Unofficial Nonviolent Intervention: Examples from the Israeli-Palestinian conflict", *Journal of Peace Research*, Vol. 32, núm. 4.
- Rivers, Robert i Giannis Scotto (eds.). 2008. *Peace Training: Preparing Adults for Peacework and Nonviolent Intervention in Conflicts*. Cluj: Express Press.
- Robert, Pierre, Knud Vilby, Luca Aiolfi i Ralf Otto. 2005. *Feasibility Study on the establishment of a European Civil Peace Corps (ECPC)*. Ohain, Belgium: Channel Research. Disponible a: <http://www.forum-ids.org/resources/papers/ECPC-Civil-Feasability-Study-Report-2005.pdf>.

- Rojas, Francisco i Moufida Goucha (eds.). 2002. *Seguridad Humana, Prevención de conflictos y paz*. Santiago de Chile: FLACSO/UNESCO.
- Ropers, Norbert. 1995. *Peaceful Intervention: Structures, Processes, and Strategies for the Constructive Regulation of Ethnopolitical Conflicts*. Berghof Report Núm. 1. Disponible a: <http://www.berghof-center.org/uploads/download/br1e.pdf>.
- Routledge, Paul. 1993. *Terrains of Resistance: Nonviolent Social movements and the contestation of place in India*. Westport, Conn: Praeger.
- Sampedro, Víctor. 1997. *Movimientos sociales: debates sin mordaza. Desobediencia civil y servicio militar*. Madrid: Centro de Estudios Constitucionales.
- Schell, Jonathan. 2003. *El mundo inconquistable. Poder, no violencia y voluntad popular*. Barcelona: Círculo de Lectores.
- Schirch, Lisa. 2006. *Civilian Peacekeeping. Preventing violence and making space for democracy*. Uppsala: Life & Peace Institute.
- Schmidt, Jochen i Alessandro Rossi. 2009. *Towards a European Civil Peace Service*. Brussel·les: European Network-CPS.
- Schweitzer, Christine. 2001. *Nonviolent Peaceforce Feasibility Study*. Hamburg/Saint Paul. Disponible a: http://nonviolentpeaceforce.org/files/Feasibility_Study.htm.
- Sharp, Gene. 1973. *The Politics of Nonviolent Action*. Boston: Porter Sargent.
- Sharp, Gene. 1980. *Social power and political freedom*. Boston: Porter Sargent.
- Sharp, Gene. 2005. *Waging Nonviolent Struggle: 20th Century Practice and 21st Century Potential*. Manchester, New Hampshire: Extending Horizons Books.
- Shepard, Mark. 1987. *Gandhi Today. A report on Mahatma Gandhi's successors*. Arcata, California: Simple Productions.
- Study Group on Europe's Security Capabilities. 2004. *A Human Security Doctrine for Europe*. The Barcelona Report, Barcelona. Disponible a: <http://www.lse.ac.uk/Depts/global/Publications/HumanSecurityDoctrine.pdf>.
- Tarrow, Sydney. 2005. *The new transnational activism*. Nova York: Cambridge University Press.
- Tullio, Francesco. 2000. *La difesa civile e il progetto Caschi Bianchi. Peacekeepers civili disarmati*. Milà,: Franco Angeli. Disponible a: http://www.pacedifesa.org/public/documents/DfesacivilecaschibianchiIndice_e_conclusioni.pdf.

- Van Tongeren, Paul, Malin Brenk, Marte Hellema i Juliette Verhoeven (eds). 2005. *People building peace: Lessons from civil society*. Boulder: Co. Lynne Rienner.
- Vasquez, John A., James Turner, Sanford Jaffe i Linda Stamato. 1995. *Beyond Confrontation. Learning Conflict Resolution in the Post-Cold War Era*. Michigan: Michigan University Press.
- United Nations Development Program. 1994. *Human Development Report 1994. New Dimensions of Human Security*. Oxford: Oxford University Press. Disponible a: <http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr1994/chapters/>.
- Wallis, Tim i Mareike Junge. 2002. *Enhancing UK capacity for handling conflict: The rationale for a UK Civilian Peace Service*. Londres: Peaceworkers UK.
- Weber, Thomas. 1991. *Conflict Resolution and Gandhian Ethics*. Nova Delhi: Gandhi Peace Foundation.
- Weber, Thomas. 1996. *Gandhi's peace army. The Shanti Sena and Unarmed Peacekeeping*. Syracuse: Syracuse U. Press.
- Weber, Thomas. 1996 "Gandhi is Dead, Long live Gandhi: The Post-Gandhi Gandhian Movement in India", Gandhi Marg. Gandhi Smarak Nidhi, Nova Delhi. Segona època. Vol 18, núm. 2, jul-set. 160-92.
- William James. 1982. "The Moral Equivalent of War" (1906) a: *The Works of William James*. Burkhardt, F., F. Bowers i I. Skrupskelis (eds.). Cambridge, MA: Harvard University Press, IX, pp. 162-173.
- World Bank. 2006. *Civil Society and Peacebuilding Potential, Limitations and Critical Factors*. Document of the World Bank. Social Development Department. Disponible a: http://siteresources.worldbank.org/EXTSOCIALDEVELOPMENT/Resources/244362-1164107274725/3182370-1164110717447/Civil_Society_and_Peacebuilding.pdf.
- Zunes, Stephen i Lester R. Kurtz, (ed). 1999. *Nonviolent Social Movements. A geographical perspective*. Malden: Blackwell Publishers.

PÀGINES I RECURSOS AL WEB

- **Action Civile et Défense:** <http://www.resister.fr.st>
- **Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament:** <http://www.gencat.cat/cooperacioexterior/cooperacio>
- **Alexander Langer Foundation:** <http://www.alexanderlanger.org>
- **Assoziacione per la Pace:** <http://www.assopace.org>

- **Austrian Study Center for Peace and Conflict Resolution:**
<http://www.aspr.ac.at>
- **Brigadas Internacionales de Paz:** <http://www.peacebrigades.org>
- **Centro Studi Difesa Civile (CSDC):** <http://www.pacedifesa.org>
- **Conciliation Resources/Accord:** <http://www.c-r.org>
- **Conflict Prevention Partnership:** <http://www.conflictprevention.net>
- **Copenhagen Peace Research Institute (COPRI):**
<http://www.copri.dk>
- **Christian Peacemakers Teams:** <http://www.cpt.org>
- **Eirene International Christian Peace Service:**
<http://www.eirene.org>
- **European Center for Conflict Prevention:**
<http://www.conflict-prevention.net>
- **European Commission Instrument for Stability:**
http://ec.europa.eu/external_relations/ifs/index_en.htm
- **European Peacebuilding Liason Office** <http://www.eplo.org>
- **La Federació Catalana d'ONG per la Pau:**
<http://www.federacioongpau.org>
- **Fòrum CPS (Forum Ziviler Friedensdienst):**
<http://www.friedenbrauchtFachleute.de>
- **Fòrum ZFD:** <http://www.forumzfd.de>
- **Forces de Pau Noviolentas:** <http://www.nonviolentpeaceforce.org>
- **German Development Ministry:** <http://www.bmz.de/en/index.html>
- **German Platform for Peaceful Conflict Management:**
<http://www.konfliktbearbeitung.de>
- **Global Partnership for the Prevention of Armed Conflict:**
<http://www.gppac.net>
- **Human Security Commission:** <http://www.humansecurity-chs.org>
- **International Alert:** <http://www.international-alert.org>
- **International Fellowship of Reconciliation:** <http://www.ifor.org>
- **International Peace Research Association (IPRA):**
<http://www.copry.dk/ipra/ipra.html>

- **Institute for Conflict Analysis and Resolution:**
<http://www.gmu.ed/departments/ICAR>
- **Mouvement pour une Alternative Non-Violente (MAN):**
<http://www.nonviolence.fr>
- **NOVA - Centre per a la Innovació Social:** <http://www.novacis.org>
- **Österreichische Friedensdienste, ÖFD (Servicio de Paz Austriaco):** <http://www.oefd.at>
- **Peace Action Training and Research Institute of Romania (PATRIR):** <http://www.patrir.ro>
- **Peace Corps (USA):** <http://www.peacecorps.gov>
- **Peace Counts Project – A Selection of Project Reports and “Best Practice”:** <http://www.peace-counts.org>
- **Peaceworkers UK:** <http://www.peaceworkers.org.uk>
- **Proposta de Milícia Noviolenta de Gonzalo Arias:**
<http://www.milicianoviolenta.net>
- **Proyecto I+D+i sobre Cascos Blancos (Instituto de la Paz y los Conflictos de la Universidad de Granada):**
http://cicode-gcubo.ugr.es/eirene/Investigacion/Proyectos_de_Investigacion/Cascos_Blanco/Cascos_blanco_proyecto
- **Xarxa Europea per als Cossos Civils de Pau:** <http://www.en-cps.org>
- **OSCE:** <http://www.osce.org/es>
- **Servei Civil Internacional:** <http://www.sciint.org>
- **SIPAZ:** www.sipaz.org
- **Transcend:** <http://www.transcend.org>
- **Witness for Peace:** www.witnessforpeace.org

INFORMES ICIP

04/2011

La Unión Europea y la Conferencia de Revisión de la Corte Penal Internacional.

Claudia Jiménez, Montserrat Pi y Esther Zapater

03/2011

Justicia en épocas de transición. Conceptos, modelos, debates, experiencias

Farid Samir Benavides

02/2010

Reflexiones sobre la categoría de víctima de violencia política con mirada de género

María Truñó

*All numbers available at / Tots els números disponibles a:
www.gencat.cat/icip/*

**INTERNATIONAL
CATALAN
INSTITUTE**

FOR PEACE

GRAN VIA 658, BAIX · 08010 BARCELONA (SPAIN)
T. +34 93 554 42 70 | F. +34 93 554 42 80
ICIP@GENCAT.CAT | WWW.ICIP.CAT